

LOKAAL LANDBOUWBELEID IN WEST-VLAANDEREN

EEN KWALITATIEF EN KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR DE
INVULLING VAN LANDBOUWBELEID OP LOKAAL NIVEAU

Aantal woorden: 25 964

Bart Laridon

Studentennummer: 01500332

Promotor: Prof. dr. Koenraad De Ceuninck

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de richting Politieke Wetenschappen
afstudeerrichting: nationale politiek

Academiejaar: 2018 - 2019

LOKAAL LANDBOUWBELEID

IN WEST-VLAANDEREN

EEN KWALITATIEF EN KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR DE
INVULLING VAN LANDBOUWBELEID OP LOKAAL NIVEAU

Aantal woorden: 25 964

Bart Laridon

Studentennummer: 01500332

Promotor: Prof. dr. Koenraad De Ceuninck

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de richting Politieke Wetenschappen
afstudeerrichting: nationale politiek

Academiejaar: 2018 – 2019

Categorie	Aantal Woorden
<i>Tekst tot Inleiding</i>	2 766
<i>Inleiding tem Discussie*</i>	25 964
<i>Bibliografie</i>	4 570
<i>Bijlagen</i>	6 700
<i>Totaal</i>	40 000
<i>*Norm Faculteit PSW</i>	15 000 – 27 000
<i>Categorie Wetenschappelijke verhandeling</i>	

Abstract (Nederlands)

In dit thesisonderzoek werd via een kwalitatieve en kwantitatieve methode onderzocht hoe lokale besturen invulling geven aan hun lokaal landbouwbeleid. Uit dit onderzoek kan men afleiden dat er sprake is van een ad-hoc landbouwbeleid dat gebaseerd is op drie pijlers: de landbouwschepen (Pijler I), de landbouwbeleidsinstrumenten (Pijler II) en de landbouwraad (Pijler III). De landbouwbevoegdheid, die voornamelijk bij mannen (71%) terechtkomt, ligt bij een op de acht besturen op de werktafel van de burgemeester en ontbreekt in slechts twee West-Vlaamse gemeenten. De meeste landbouwschepenen behoren tot CD&V (45.2%), een lokale lijst (24.2%) of Open Vld (11.3%). Pijler III kan men terugvinden bij 46.9% van de West-Vlaamse gemeenten. De doorsnee landbouwraad heeft een goede verhouding met het bestuur. Slechts 35.7% van de landbouwraden slaagt erin om te voldoen aan de gendernormen ondanks de frequente vertegenwoordiging van vrouwenverenigingen.

Landbouwschepenen zijn vaak zelf landbouwer of komen uit een landbouwfamilie. Hierdoor kennen ze de subtiele nuances die binnen de landbouwsector leven. Dit versterkt hun legitimiteit om hun beleid uit te voeren. Daarnaast kan de landbouwsector hun stem vinden in de landbouwraad en/of andere lokale adviesraden zoals de GECORO en de milieuraad. Men kan echter verwachten dat naarmate het aantal landbouwers afneemt de vertegenwoordiging van de sector in lokale besturen eenzelfde lot beschoren is. Het belang van een landbouwschepen met agrarische achtergrond is een meerwaarde voor het huidige en zeker voor het toekomstig lokaal landbouwbeleid.

Het onderzoek toont aan dat er verschillen zijn in de landbouwachtergrond van de gemeente. Dit bepaalt de mate waarin gemeenten inzetten op de drie pijlers. Zo kenmerkt de regio rond Kortrijk zich door een lagere landbouwactiviteit. Dit kan verklaren waarom deze regio minder gebruik maakt van de landbouwraden. Men kan concluderen dat landbouwbeleid in de minder stedelijke gemeenten sterker ontwikkeld is. Dit manifesteert zich bijvoorbeeld in de aanwezigheid van landbouwraden.

Men kan concluderen dat elke gemeente wel over een landbouwbeleid beschikt. De invulling ervan varieert sterk. In elke (op een na) West-Vlaamse gemeente werd er ingezet op minstens twee pijlers van het lokaal landbouwbeleid. Dit is logisch aangezien West-Vlaanderen de sterkste landbouwprovincie is in Vlaanderen.

Kernwoorden: adviesraden, landbouw, landbouwraden, landbouwschepen, lokaal landbouwbeleid, lokale besturen, West-Vlaanderen

Abstract (English)

This dissertation explored how local governments in West Flanders give substance to their local agricultural policy. From this research one can deduce that there is an ad hoc agricultural policy based on three pillars: the agricultural Alderman (Pillar I), the agricultural policy instruments (Pillar II) and the local agricultural council (Pillar III). The local agricultural competence, which mainly ends up with men (71%), lies with one in eight boards on the Mayor's desk. Most agricultural Aldermen belong to the CD&V (Christian Democrats, 45.2%), a local party (24.2%) or Open Vld (the Liberals, 11.3%). Pillar III can be found in 46.9% of the municipalities. Only 35.7% of agricultural councils manage to meet gender standards despite the frequent representation of women's associations.

Agricultural Aldermen are often farmers themselves or come from an agricultural family. Therefore, they know the subtle nuances that live within the agricultural sector. This reinforces their legitimacy to implement their policies. In addition, the agricultural sector can find its voice in the agricultural council and/or other local advisory councils such as the environmental council. However, it is to be expected that as the number of farmers decreases, the representation of the sector in local authorities will face the same fate. The importance of the agricultural background of these Aldermen is an added value for the current and certainly for the future local agricultural policy.

The research shows that there are differences in the agricultural background of the municipality. This determines the extent to which municipalities give substance to the three pillars. For example, the region around Kortrijk is characterized by a lower agricultural activity. This may explain why this region makes less use of agricultural councils.

One can conclude that agricultural policy in the less urban municipalities is more developed. This shows, for example, in the presence or absence of agricultural councils. It can be concluded that every West Flemish municipality has an agricultural policy. Its interpretation varies greatly. In every (except one) municipality, the focus was on at least two pillars of local agricultural policy. This makes sense since West Flanders is the strongest agricultural province in Flanders.

Key words: advisory councils, agricultural Alderman, agricultural councils, agriculture, local agricultural policy, local policy, West Flanders

Voorwoord

Een kleine twaalf maanden geleden was ik volop bezig met het leggen van de laatste hand op wat ik toen omschreef als “*het magnum opus van mijn masteropleiding*” (Laridon, 2018). Nu ik me terug in deze situatie bevind, weliswaar voor een andere masteropleiding, is het interessant om even terug te kijken naar het voorwoord in mijn eerste masterthesis.

In deze thesis wil ik opnieuw starten met het bedanken van mijn familie en vriendenkring. Ik bedank mijn ouders en hun zeven kinderen en zeven kleinkinderen om me gedurende mijn zeven jaar durende studies op de nodige momenten te ondersteunen en me te helpen herinneren welke waarden belangrijk zijn in het leven.

In mijn vorig voorwoord bleek ik een belangrijke groep mensen vergeten te zijn. Bij deze wil ik dit rechtzetten. Daarom zou ik bij deze alle professoren en lectoren van de Faculteit Natuur en Techniek van de HoGent en de Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen en de Faculteit Politieke en Sociale wetenschappen van de UGent bedanken om mij te onderwijzen.

Net als vorig jaar kan ik mijn voorwoord niet afsluiten zonder iemand te bedanken die mij gedurende deze thesis begeleid heeft: Prof. dr. Koenraad De Ceuninck. Gedurende twee jaar kon ik bij hem terecht bij mijn twijfels over de kwaliteit (en soms ook kwantiteit) van mijn onderzoek.

Afsluiten doe ik met twee zaken. Ten eerste mijn traditionele leuze die ik reeds zeven jaar gebruik bij het afsluiten van grote werkstukken. Ten tweede een fragment uit het gedicht “*Ballade van de boer*” van J.F.W. Werumeus Buning. Dit gedicht vat op een poëtische wijze de relatie tussen het politieke (een actieve wildstroom aan informatie en acties met een impact op een wereld die continu in verandering is) en het agrarische (een eeuwenoude sector die gebaseerd is op tradities en zichzelf toch blijft heruitvinden). Deze soms paradoxale relatie is iets wat mij zowel persoonlijk als wetenschappelijk aanzet tot het schrijven van thesissen zoals deze.

Per aspera ad astra!

<<< >>>

*En wie is er beter dan een boer,
Die van de wereld hoort,
En hij ploegt niet, wat er al geschiedt
Op deze akker voort.
Zo menig een lei de ploegstaart om,
En deed het werk niet voort,
Maar de leeuwerik zong hetzelfde lied,
En de boer hij ploegde voort.*

<<< >>>

Inhoudsopgave

Abstract (Nederlands)	i
Abstract (English)	ii
Voorwoord	iii
Inhoudsopgave	1
Lijst met afkortingen	5
Lijst met figuren	6
Lijst met tabellen	8
Inleiding	9
1 Theoretische kader	11
1.1 Over de wat-vraag: Landbouwbeleid, what's in a name?	12
1.2 Over de wie-vraag: landbouwbeleid van de Europese Unie tot West-Vlaanderen	14
1.2.1 Het Europees niveau	14
1.2.2 Het federaal niveau: België	16
1.2.3 Het gewestelijk niveau: Vlaanderen	17
1.2.4 Het provinciale niveau: West-Vlaanderen	17
1.3 Over de waaromvraag van het landbouwbeleid	19
1.3.1 Het leiden van een lijdende sector	19
1.3.2 Waarom een landbouwbeleid op verschillende beleidsniveaus?	21
1.3.2.1 Europees	21
1.3.2.2 ... regionaal en/of federaal?	22
1.3.2.3 Verschillende niveaus, verschillende motieven	22
1.4 Landbouwbeleid van dichtbij bekeken: Lokale besturen	23
1.4.1 Vertrouwen in lokale besturen	23
1.4.2 Lokale landbouw lokaal besturen	25
1.4.3 Lokale landbouwwissues.....	27
1.4.3.1 Het gemeentelijk Calimerocomplex	27
1.4.3.2 Landbouwbeleid op het rechte pad	27
1.4.3.3 Voorspoed bij rampspoed	28

1.4.3.4	Het vergunningsbeleid.....	29
1.4.3.5	Landbouw en stedenbouw	30
1.4.3.6	Samen landbouw begeren en beheren	31
1.5	De actuele relevantie van adviesraden	32
1.5.1	Wettelijk kader	32
1.5.2	Adviesraden als bindmiddel tussen burger en bestuur	33
1.5.2.1	De abstracte eigenschappen van adviesraden	33
1.5.2.2	De structurele eigenschappen van adviesraden	34
1.5.2.3	Functies en voordelen van adviesraden	34
1.5.2.4	Disfuncties en nadelen van adviesraden	35
1.5.2.5	Effectiviteit en efficiëntie van adviesraden	36
1.6	Lokaal Landbouwbeleid: Bestaand onderzoek (?).....	38
2	Onderzoeksvragen.....	41
3	Methodologie.....	43
3.1	Kwantitatief onderzoek.....	43
3.1.1	De landbouwwebpagina.....	43
3.1.2	De landbouwschepen en voorzitters van de landbouwraden	44
3.1.3	Belfiuscluster- & statistische analyse.....	44
3.2	Kwalitatief onderzoek	46
3.2.1	Analyse van de cases	46
3.2.2	Selectie van de cases.....	46
3.3	Onderzoeksproces & Responsgraad	49
3.3.1	Responsgraad kwantitatief luik	49
3.3.2	Responsgraad kwalitatief luik	50
3.3.2.1	Van zeven naar negen cases.....	50
3.3.2.2	Van negen naar vijf cases	50
3.3.3	Geografische verspreiding van de respons & non-respons	51
3.4	Openbaarheid van het thesisonderzoek.....	51
4	Resultaten.....	53
4.1	Kwantitatief onderzoek – Statistische analyse verzamelde data	53
4.1.1	Analyse van de landbouwwebpagina.....	53

4.1.2	Analyse van de landbouwschepen	54
4.1.3	Analyse van de West-Vlaamse landbouwraden.....	56
4.1.4	Landbouwverschillen volgens type en ligging van gemeenten	59
4.1.4.1	Belfiusclusters.....	59
4.1.4.2	Belfiushoofdclusters	61
4.1.4.3	Arrondissementen	62
4.1.5	Berekenen landbouwscore	62
4.2	Kwantitatief onderzoek - Mail-onderzoek	63
4.2.1	Over het lokaal landbouwbeleid	63
4.2.2	Over de landbouwschepen en de landbouwambtenaar	64
4.2.3	Over het landbouwbudget	66
4.2.4	Over de landbouwraad.....	67
4.2.4.1	Landbouwraad en... Landbouwraad?	67
4.2.4.2	Waarom gemeenten geen landbouwraad hebben	67
4.2.4.3	Werking en efficiëntie van de landbouwraden	68
4.3	Kwalitatief onderzoek	70
4.3.1	Overzicht van de cases	70
4.3.2	Over het lokaal landbouwbeleid	71
4.3.2.1	Welk landbouwbeleid voeren de landbouwschepen?	71
4.3.2.2	Voor welke uitdagingen staat het lokaal landbouwbeleid?	72
4.3.3	Over de landbouwschepen en de landbouwambtenaar	74
4.3.4	Over de landbouwraad en landbouworganisaties.....	74
4.3.5	Over de bovenlokale werking	76
4.3.6	Analyse van de stakeholders.....	76
4.3.6.1	De landbouwraadvoorzitter	76
4.3.6.2	Het bestuurslid van de LG.....	77
4.3.6.3	De gedeputeerde van de provincie	77
5	Conclusie	79
5.1	Analyse van de onderzoeksvragen	79
5.1.1	Hoe wordt het lokaal landbouwbeleid ingevuld?	79
5.1.2	Wat is de rol van de landbouwschepen?	80

5.1.3	Hoe dragen landbouwraden bij aan het lokaal landbouwbeleid?.....	82
5.1.4	Wat zijn de verschillen/gelijkenissen tussen de verschillende West-Vlaamse gemeenten inzake lokaal landbouwbeleid?	83
5.2	Slotconclusie.....	85
6	Bibliografie.....	87
7	Bijlagen.....	105
	Bijlage 1: Overzicht van landbouworganisaties	105
	Bijlage 2: Statistische kencijfers	107
	Bijlage 3: Berekening landbouwscore	119
	Landbouwscore per gemeente	120
	Landbouwscore per Belfiuscluster, Belfiushoofdcluster en Arrondissement	121
	Bijlage 4: Topiclijst van de interviews	123
	Bijlage 5: Contactlijst van de zeven cases en de provincie.....	127
	Bijlage 6: Overzicht Interviews	129
	Bijlage 7: Kaart West-Vlaanderen met arrondissementen en gemeenten.....	131

Lijst met afkortingen

ABC	Agrobusinesscomplex
ABC Eco ²	Agrobeheercentrum Ecolkwadraat
ABG	Agrobeheergroep
ABS	Algemeen Boerensyndikaat
AL	Interview in Alveringem met Jacques Blanckaert
AVL	Interview in Avelgem met Lut Deseyn
AVM	Interview in Avelgem met Marc Bossuyt
BB	Boerenbond
BC	Belfiuscluster
BGM	Burgemeester
BHC	Belfiushoofdclusters
CBS	College van burgemeester en schepenen
CSA	Community Supported Agriculture
DA	Interview in Damme met Eveline Van Quekelberghe
DLB	Decreet Lokaal Bestuur
DLV	Departement Landbouw & Visserij
EC	Europese Commissie
FAVV	Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen
GECORO	Gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
GLOP	Gemeentelijk LandbouwOntwikkelingsPlan
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
IPO	Interbestuurlijk Plattelandsoverleg
ISP	Innovatiesteunpunt
KLJ	Katholieke Landelijke Jeugd
KVLV	Katholiek Vormingswerk voor Landelijke Vrouwen
LBR	Landbouwwraad
LG	Landelijke Gilden
MOC	Interview in Moorslede met Chris Vynckier
MOG	Interview in Moorslede met Geert Vanthuyne
NAC	Nationaal Agrarisch Centrum (vzw)
OZV	Onderzoeksvraag
PDPO	Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma (PDPOIII)
RUP	Ruimtelijk uitvoeringsplan
RVS	Raad van State
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SCV	Sociaal-Culturele verschuivingen in Vlaanderen
VABS	Vrouwenafdeling ABS
VAC	Vlaams Agrarisch Centrum (vzw)
VILT	Vlaams infocentrum land- en tuinbouw
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VVP	Vereniging Vlaamse Provincies
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
VVWZ	Verkeersveilig West-Vlaanderen
WA	Interview in Waregem met Maria Polfliet
WTO	World Trade Organization
WV	Interview bij de provincie West-Vlaanderen met Bart Naeyaert

Lijst met figuren

Figuur 1: Schakels en relaties in het ABC (stippellijn) met centraal de landbouwsector (Platteau, et al., 2012, p. 322).....	13
Figuur 2: Overzicht van landbouwbeleidsniveaus met diverse actoren o.b.v. Matthys & Lefèbvre (2006), EC (2019).....	14
Figuur 3: Aantal landbouwbedrijven (links) en hectaren landbouwareaal (rechts) van de provincies (WVL = West-Vlaanderen, OVL = Oost-Vlaanderen, Antw. = Antwerpen, Limb. = Limburg, VI-BR = Vlaams-Brabant, Bruss. = Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en de arrondissementen binnen de provincie West-Vlaanderen (ProvincieInCijfers, 2019).....	18
Figuur 4: Aandeel lokaal gekozenen (% , links) en het aandeel van de actieve beroepsbevolking (% , rechts) per beroeps categorie in de periode 1946-2000 (op basis van Reynaert, et al., 2006, pp. 43-44).....	24
Figuur 5: Conceptuele weergave van landbouwbeleid (Vandermeulen, et al., 2006, p. 488) .	25
Figuur 6: De acht treden van Arnstein's participatieladder (Links, Arnstein, 1969, p. 217)...	33
Figuur 7: Gemeenten in het stedelijk gebied van Brussel met een landbouwschepen en al dan niet een landbouwraad (links), gemeenten die beheersovereenkomsten afsluiten met landbouwers (rechts) en de lokaal-landbouwbeleidsscore (%) (onder, manueel ingekleurd) (Van Huylenbroeck, et al., 2005, pp. 57-59).....	39
Figuur 8: Landbouwactiviteitenkaart in 2007 (Danckaert, et al., 2009, p. 14) en 2016 (Platteau, et al., 2018, p. 64).....	47
Figuur 9: Locatie van de geselecteerde cases (WikimediaCommons, 2019).....	48
Figuur 10: Overzicht van het informatieverzamelingsproces van het kwalitatief en kwantitatief onderzoek (LBR = landbouwraad, + = positieve respons, - = geen respons, getallen = aantal gemeenten).....	49
Figuur 11: Gemeenten waarvan geen data verzameld werd en verschillende categorieën respons.....	51
Figuur 12: Ligging van gemeenten zonder landbouwwebpagina.....	53
Figuur 13: Grootste partij (in aantal zetels) (VlaanderenKiest, 2019) (links) en de partij van de landbouwschepen (midden) (aantal grootste partij /aantal schepenen) per gemeente en gemeenten (zwart, rechts) de partij van de schepen de grootste is.....	55
Figuur 14: Gemeenten met een landbouwraad en landbouwraden waarover informatie verzameld is.....	56
Figuur 15: Aanwezigheid en afwezigheid van landbouwraden in de verschillende West-Vlaamse arrondissementen.....	57
Figuur 16: Verspreiding van de verschillende Belfiusclusters en Belfiushoofdcluster in West-Vlaanderen.....	59
Figuur 17: Percentage landbouwers dat verdwenen is in de periode 2008-2018 per Belfiuscluster (gemiddelde per cluster).....	60

Figuur 18: Percentage areaal dat verdwenen is in de periode 2008-2018 per Belfiuscluster (gemiddelde per cluster).....	60
Figuur 19: Geografische verspreiding van de verhouding landbouwers/inwoners (% , links) en areaal/landbouwers (ha per landbouwer, rechts) in West-Vlaanderen.....	61
Figuur 20: De geografische verspreiding van Belfiushoofdclusters in West-Vlaanderen.....	61
Figuur 21: Landbouwscores (%) in West-Vlaanderen.....	62
Figuur 22: De geïnterviewden (Naeyaert, 2019; CD&V Alveringem, 2019; Avelgem, 2019; Moorslede, 2019; StadVanOnthaasting, 2019; Waregem, 2019; ApacheBE, 2019; LG, 2019b)	70

Lijst met tabellen

Tabel 1: Beleidsniveau waarop een bepaald issue moet opgepakt worden volgens Belgische respondenten (en Europese respondenten) (%) (EC, 2018, pp. 23-29).....	21
Tabel 2: Antwoorden van cultuurraadleden (%) (o.b.v. Verté & Verhaest, 2005, pp. 34, 40, 55, 70, 79-80, 89, 91)	37
Tabel 3: Lokale beleidsverschillen (Van Huylenbroeck, et al., 2005, p. 128).....	39
Tabel 4: Relatie participatie (landbouwers en burgers) en beleid (Van Huylenbroeck, et al. 2005, p. 129).....	39
Tabel 5: Indeling van de BHC & BC met aantal (#) gemeenten in West-Vlaanderen (Belfius, 2018a, 2018b).....	45
Tabel 6: Landbouwtypologie (Danckaert, et al., 2009).....	46
Tabel 7: Verdeling van de cases over de verschillende BC (links) en landbouwtype (rechts) in de 50 geselecteerde (64 West-Vlaamse) gemeenten (Belfius, 2018a, 2018b; Danckaert, et al, 2009).....	48
Tabel 8: Overzicht geselecteerde cases (Danckaert, Lenders, & Oeyen, 2009; Belfius, 2018a)	48
Tabel 9: Titel van de landbouwwebpagina	53
Tabel 10: Webpagina waaronder de landbouwwebpagina geplaatst is.....	53
Tabel 11: Aangehaalde topics en issues op de landbouwwebpagina van de gemeenten	54
Tabel 12: Overzicht van persoonlijke kenmerken van de landbouwschepen (partij, geslacht, positie).....	54
Tabel 13: Bevoegdheden van de landbouwschepen.....	56
Tabel 14: Samenstelling van enkele landbouwraden in West-Vlaanderen	57
Tabel 15: Samenstelling van enkele landbouwraden in (niet West-) Vlaanderen	58
Tabel 16: Overzicht van vertegenwoordigde organisaties in de West-Vlaamse landbouwraden	58
Tabel 17: Vraagcategorieën met aantal verzamelde quotes	63
Tabel 18: Invulling van het landbouwbeleid op basis van het kwantitatief onderzoek	64
Tabel 19: De vijf cases met bijbehorende landbouwdata.....	71
Tabel 20: De drie pijlers van het lokaal landbouwbeleid.....	80

Inleiding

De landbouwsector is een sector met diepe wortels in het Vlaamse landschap. Een sector die vandaag de dag voor tal van uitdagingen staat. Zowel vanuit sociale (vergrijzing, distantiëring burger en landbouwer ...), ecologische (gewasbeschermingsmiddelen, duurzaamheid ...) als economische (lage prijzen, dalend aantal bedrijven ...) hoek neemt de druk op de sector toe.

Het vinden van oplossingen voor deze uitdagingen en de toenemende druk vereist een samenwerking tussen de interne en externe actoren van het agrobusinesscomplex. Vaak primeren deze uitdagingen pas op de politieke agenda na het uitbreken van een landbouwcrisis. Dit crisismanagement kwam bijvoorbeeld tot uiting bij de dioxinecrisis (1999), de MKZ-crisis (2001) of meer recenter de fipronil-crisis (2017) en het Veviba-dossier (2018). Met de varkenspest die als een zwaard van Damocles boven de varkenssector hangt en de droge zomers die de akkerbouw teisteren is het angstvallig afwachten op de volgende maatschappelijke crisis. Bij elk van deze gebeurtenissen kan men vaststellen dat een betere samenwerking tussen de verschillende actoren en betrokken stakeholders de crisis sneller onder controle had kunnen brengen en zelfs had kunnen voorkomen. Deze samenwerking kan zich manifesteren op alle bestuursniveaus. De uitdagingen vereisen een aanpak over de bestuursniveaus heen. Van het Europees tot en met het lokaal niveau kunnen samenwerkingsverbanden de effectiviteit en de efficiëntie van het (landbouw)beleid positief beïnvloeden. Samenwerking in de diepte en in de breedte is hierbij een essentieel aspect om de druk op het landbouwsysteem te verlichten.

Bij het uitoefenen van een landbouwactiviteit is een landbouwer gebonden aan de grond waarop de activiteit wordt uitgeoefend. Deze activiteit is vaak begrenst tot een (of meerdere omliggende) gemeente(s). Lokale besturen kunnen hier een belangrijke rol vervullen als brug tussen de agrarische en politieke sfeer. Het doel van deze thesis is het verwerven van een inzicht in hoe lokale besturen invulling geven aan het lokaal landbouwbeleid. De democratische structuren (bv. landbouwwaad) en beleidsinstrumenten (bv. vergunningen, schadecommissies) die in het lokaal landbouwbeleid benut worden kunnen hierin een sleutelrol spelen.

Om dit inzicht te verwerven werd er een kwantitatief en kwalitatief onderzoek verricht. Het kwantitatief onderzoek resulteert in conclusies die voor de volledige provincie West-Vlaanderen gelden. Zo kan gekeken worden welke keuzes men op het lokaal niveau maakt als het over het landbouwbeleid gaat. Een kwalitatief onderzoek, aan de hand van casestudies, tracht te verklaren wat de motieven zijn voor deze gemaakte keuzes.

1 Theoretische kader

Uit de inleiding kan men reeds afleiden dat deze thesis twee studiedomeinen samenbrengt: de politieke wetenschappen en de land- en tuinbouwkunde. Om een brug tussen beide studiedomeinen te maken volgt hier een theoretische omkadering van het onderzoek. Dit hoofdstuk werd proactief geschreven. Aan de hand van wat er in het thesisonderzoek naar boven kwam werden bepaalde topics iets uitvoeriger behandeld. Een voorbeeld hiervan is het hoofdstuk over de adviesraden. Het thesisonderzoek indiceerde blijkbaar een belangrijke rol voor dit frequent benut beleidsinstrument.

In een eerste deel (Hoofdstuk 1.1 tem 1.3) wordt landbouwbeleid conceptueel afgebakend. Er wordt een definitie ontwikkeld voor de term 'landbouwbeleid'. Na het behandelen van de wat-vraag wordt er dieper in gegaan op de wie-vraag. Hierin worden de verschillende niveaus beschreven die het landbouwbeleid bepalen. Aansluitend wordt er ingegaan op de waaromvraag. In dit existentieel hoofdstuk wordt er gemotiveerd waarom een landbouwbeleid al dan niet nodig is.

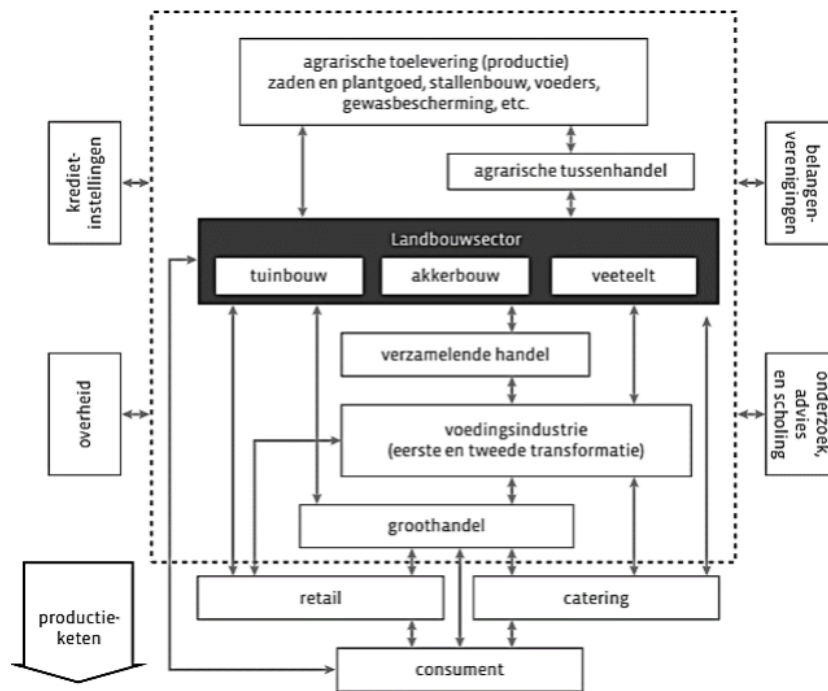
Het tweede deel (Hoofdstuk 1.4 tem 1.5) focust op het lokaal niveau. Het lokaal bestuur heeft namelijk enkele institutionele eigenschappen die het landbouwbeleid een vast kader geven. In dit hoofdstuk worden enkele landbouwwissues behandeld die actueel zijn op het lokaal niveau. Aansluitend wordt er dieper ingegaan op de rol van adviesraden. Er wordt niet gefocust op landbouwraden *an sich* maar op adviesraden in brede zin: het wettelijk kader, de functies en disfuncties, de effectiviteit en efficiëntie...

Tenslotte wordt er in een derde deel (Hoofdstuk 1.6) een rapport besproken die op bepaalde topics eenzelfde onderzoek uitvoerde als deze thesis. Hoewel deze paper uit 2005 al wat gedateerd is kan het onderzoek van deze studie naar landbouwraden en de landbouwschepen in het stedelijk gebied rond Brussel wel relevant zijn om de resultaten van dit thesisonderzoek op terug te koppelen. In dit derde deel worden de meest relevante bevinding samengevat.

1.1 Over de wat-vraag: Landbouwbeleid, what's in a name?

Voor er dieper ingegaan wordt op de wie en waarom vraag dient er conceptueel afgebakend te worden wat landbouwbeleid is. Daarvoor kan men landbouwbeleid opsplitsen in twee termen. De term 'beleid' slaat volgens Easton (1953, p. 130) op “*a web of decisions and actions that allocate values*”. Jenkins (1978, p. 15) omschrijft beleid als “*a set of interrelated decisions concerning the selection of goals and the means of achieving them within a specified situation*”. Volgens Birkland (2016, p. 9) kan men beleid definiëren als “*A statement by government of what it intends to do, such as a law, regulation, ruling, decision, order, or a combination of these. The lack of such statements may also be an implicit statement of policy*”. Publiek beleid gaat volgens Anderson (1975) over het nemen van beslissingen gevolgd door acties om een bepaald issue aan te pakken. Het gaat over “*the sum of government activities, whether pursued directly or through agents, as those activities have influence on the lives of citizens*” (Peters, 2018, p. 5). Het implementeren van deze doelen kan top-down (waarbij beleidsontwerpers de centrale actoren zijn) of bottom-up (waarbij belangengroepen het beleid gaan bijsturen) een weg vinden in het beleidsproces. Uit de eerder besproken definities kan men afleiden dat beleid betrekking heeft op de verzameling acties die via verschillende institutionele wegen een bepaald doel trachten te bereiken (Matland, 1995; Mulcahy, 2006).

Om de term 'landbouw' af te bakenen kan men beroep doen op het agrobusinesscomplex (ABC). Dit ABC omvat alle economische activiteiten die direct of indirect verbonden zijn met de productie, verwerking en afzet van agrarische producten. De toeleverende en dienstverlenende bedrijven horen hier ook bij (Platteau, et al., 2008, p. 270). Zoals men op Figuur 1 kan vaststellen bestaat de kern van het ABC uit de landbouwsector. Deze is samengesteld is uit de tuinbouw, akkerbouw en veeteelt. Ze wordt omgeven door andere actoren die het ABC vervolledigen. Samen met de consument en de retail vormen ze de agrovoedingsketen. Op alle actoren binnen de keten en het complex werken externe actoren in zoals de overheid en belangenverenigingen (Platteau, et al., 2018). Binnen deze thesis wordt de term 'landbouw' afgebakend tot alle actoren die vallen binnen de landbouwsector. Men dient wel rekening te houden met het feit dat de praktijk niet zo strak ingedeeld is als onderstaande figuur. Overlap tussen een of meerdere actoren is hierdoor mogelijk (Platteau, et al., 2018).

Figuur 1: Schakels en relaties in het ABC (stippellijn) met centraal de landbouwsector (Platteau, et al., 2012, p. 322)

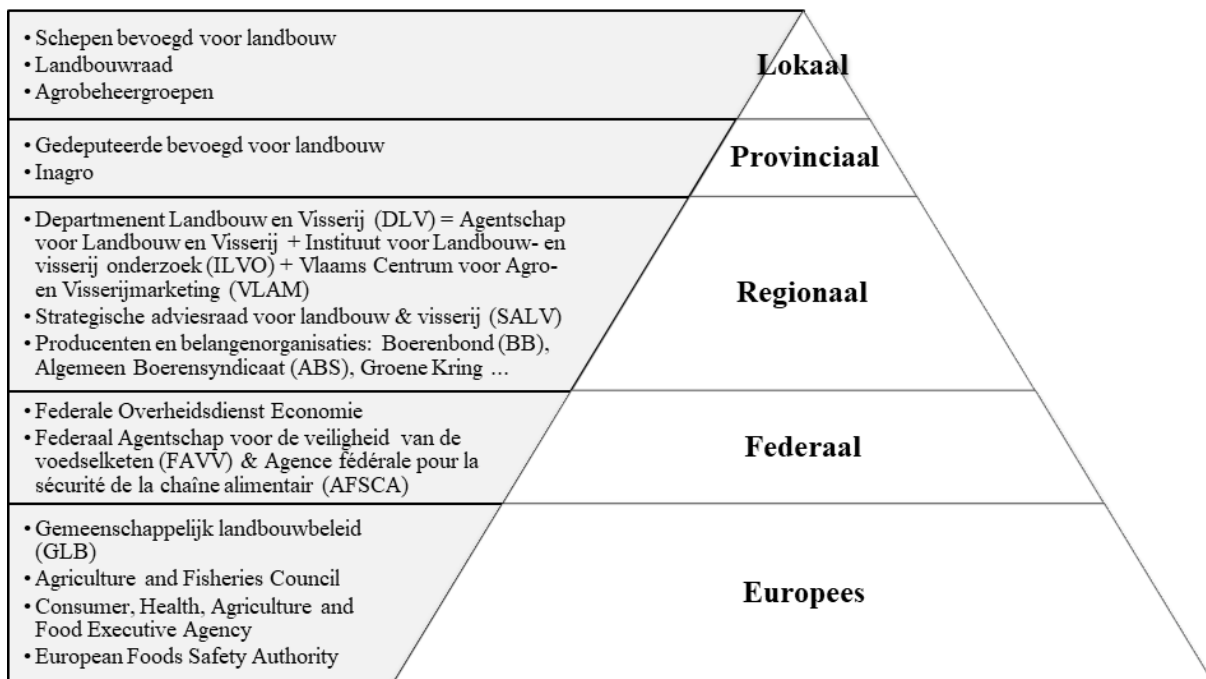
Als men de termen ‘landbouw’ en ‘beleid’ met bijbehorende invulling naast elkaar legt kan men een definitie voor ‘landbouwbeleid’ ontwikkelen. Ondanks het frequent gebruik van deze term in wetteksten en wetenschappelijke artikels is er geen concrete definitie van wat ‘landbouwbeleid’ en ‘landbouw’ is. Volgens Velaers (2014, p. 496) “gaat de bijzondere wetgever ervan uit dat de betekenis van deze begrippen bekend is”. Voor deze auteur heeft landbouwbeleid “betrekking op het beleid met betrekking tot het kweken van dieren, gewassen, bloemen en planten, fruit en groenten en het voortbrengen van natuurlijke – dierlijke en plantaardige – producten”. Deze definitie focust echter te veel op de productiezijde van de sector. In deze thesis wordt er gebruik gemaakt van volgende definitie:

Landbouwbeleid gaat over alle beslissingen en acties die door een bestuur genomen worden met een directe betrekking op de landbouwsector, op het uitoefenen van landbouwactiviteiten en op de aan landbouw gelieerde organisaties.

Het formuleren van deze definitie bewerkstelligt hier een kanttekening. Landbouwbeleid mag men namelijk niet verwarren met plattelandsbeleid. Waar de focus van het eerste op de landbouwsector en landbouwers ligt, gaat het tweede focussen op een bredere bevolkingsgroep en op sociologische aspecten. Deze thesis legt minder de nadruk op zaken zoals het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) of het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma (PDPO). Door de verwevenheid van landbouw en platteland is het echter onvermijdelijk dat platteland gerelateerde issues sporadisch aan bod komen in deze thesis.

1.2 Over de wie-vraag: landbouwbeleid van de Europese Unie tot West-Vlaanderen

Het landbouwbeleid wordt bepaald vanuit verschillende beleidsniveaus. Over elk niveau kan op zich een volwaardige thesis geschreven worden. Om de complexiteit van het landbouwbeleid te begrijpen is het essentieel om te weten welke puzzelstukken er zijn. In Figuur 2 kan men een overzicht terugvinden van deze beleidsniveaus. Bij elk beleidsniveau worden enkele relevante actoren vermeld. Aan de basis van dit model is het Europese niveau terug te vinden. Deze is namelijk het breedst en dominantst als het over landbouwbeleid gaat. De beleidsniveaus komen samen in de top bij het lokale niveau, het beleidsniveau dat het dichtst bij de landbouwer staat.

Figuur 2: Overzicht van landbouwbeleidsniveaus met diverse actoren o.b.v. Matthys & Lefèbvre (2006), EC (2019)

1.2.1 Het Europees niveau

Aan de basis van deze piramide kan men het Europees niveau terug te vinden. Op dit niveau krijgt het landbouwbeleid vorm via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het is een van de weinige Europese beleidsdomeinen met wetgevende en uitvoerende bevoegdheden en met een herverdelingsmechanisme (Beyers & Bursens, 2006a, pp. 1072-1073). Het huidige GLB (2014-2020) focust op het versterken van het concurrentievermogen en de duurzaamheid van de landbouw in de Europese Unie. Dit doet het door het inkomen van landbouwers te stabiliseren via rechtstreekse betalingen (1), door specifieke projecten te financieren (2) en marktmaatregelen te nemen (3). Het vorige GLB (2007-2013) had een bedrag van 5.6 miljard Euro. Het huidige (2014-2020) ligt voor België op 4.2 miljard Euro waarvan 3.62 miljard Euro voor rechtstreekse betalingen. Van dit laatste gaat een 70% naar bedrijfstoelageregeling en 30% naar vergroeningsmaatregelen (EC, 2016).

De omvang van dit budget is vatbaar voor het maatschappelijk debat. Toch is het voornamelijk het GLB zelf die men in vraag stelt. De laatste jaren is het debat rond de relevantie en de toepassing van het GLB sterk gestegen (Hennis, 2001; Lowe, et al., 2002; Swinnen, 2008; Gorton, et al., 2009; Markovic, et al., 2012; Giannakis & Bruggeman, 2015, pp. 32-33; Walls, et al., 2016). Candel et al. (2014) stellen vast dat men het debat over het GLB en voedselveiligheid kan onderverdelen in zes verschillende visies: *the productionist frame* (1), *the environmental frame* (2), *the development frame* (3), *the free trade frame* (4), *the regional frame* (5) en *the food sovereignty frame* (6). Deze verschillende visies overlappen en conflicteren met elkaar waardoor beleidsontwikkeling moeizaam kan verlopen. Swinnen et al. (2015, p. 476) stellen vast dat het GLB werd samengesteld vanuit een “*pressure to reduce the budget for farm payments because of fiscal pressures and the need to fund other EU policies; a demand from NMS [New Member State] (...) for more equal distribution of direct payments; and (future) WTO agreements, which constrained market interventions*”. Deze auteurs stellen vast dat er sprake is van een *greenwashing* van het GLB (Swinnen, et al., 2015, pp. 215-244). Dit betekent dat het beleid schijnt te worden opgesteld vanuit een milieubewuste visie maar dat dit in werkelijkheid niet zo is. Het doel hiervan is het verbreden van het maatschappelijk draagvlak. Erjavec (2015) toont aan dat het GLB bij elk onderdeel het milieu-element aanhaalt maar niet opneemt en verder uitwerkt in specifieke maatregelen en budgetverdeling.

Hieruit kan men concluderen het uittekenen van het Europees landbouwbeleid niet alleen afhangt van economische factoren maar ook van de verschillende (politieke) visies en de aan- of afwezigheid van een maatschappelijk draagvlak. Doordat de dominante positie van het Europese niveau in deze beleidspiramide is het onvermijdelijk dat de contestatie op het GLB doorsijpelt naar de andere bestuursniveaus (Beyers, et al., 2008). Een voorbeeld hiervan is de *Greenwash Award* die het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) in 2012 ontving omwille van de ‘vlees van hier’-campagne (VLAM, 2012). Dit doorsijpelen komt ook naar boven in een onderzoek van Van Bever, Reynaert en Steyvers (2011). In een navraag bij Vlaamse OCMW- en gemeentesecretarissen bleek dat 83.2% van de respondenten de impact van Europa op lokaal landbouwbeleid als groot (35.5%) tot heel groot (47.7%) ervaren. De auteurs concluderen dat “*de lokale besturen nog steeds moeilijkheden ondervinden in het efficiënt omgaan met Europa*” (Van Beveren, et al., 2011, p. 18).

1.2.2 Het federaal niveau: België

De complexiteit van het landbouwbeleid manifesteert zich ook op federaal niveau. Zo zijn er drie ministers bevoegd: een federale¹ en twee regionale² ministers. Afgelopen legislatuur werden deze posities door vijf verschillende personen bekleed. Daarnaast is er overlap met andere bevoegdheden zoals bijvoorbeeld volksgezondheid. De federalisering van het landbouwbeleid vindt zijn oorsprong bij de tweede staatshervorming (1980) waarbij “aanvullende of suppletieve hulp aan landbouwbedrijven”³ zoals plattelandsvernieuwing en leefmilieu naar de gewesten werd overgeheveld. Bij de derde staatshervorming (1988) werden de gewesten betrokken bij het Landbouwfonds en Landbouwinvesteringsfonds. Bij de vierde staatshervorming (1993) werd de bevoegdheid van de gewesten inzake landbouw sterk uitgebreid: het toepassen van Europese maatregelen in het kader van het landbouwstructuurbeleid, steun voor landbouw in probleemgebieden, promotiebeleid inzake land- en tuinbouwproducten ... De federale overheid behield echter de residuaire bevoegdheid en pas na de vijfde staatshervorming (2001) verschoof de bevoegdheid principieel naar de gewesten. De verschillende staatshervormingen resulteerden in een stapsgewijze evolutie van productondersteuning naar direct inkomstensteun met een groeiende aandacht voor aspecten zoals voedselkwaliteit en veiligheid, duurzame ontwikkeling, dierenwelzijn en de multifunctionele aard van de sector (Beyers & Bursens, 2006a, pp. 1076-1078, 2006b; Beyers, et al., 2008; Vanhee & Hondeghem, 2009, 2010; Velaers, 2014).

De zesde staatshervorming perkte de rol van het federale niveau verder in. Zo bleef de federale overheid nog bevoegd voor dierengezondheid maar werden de gewesten bevoegd voor dierenwelzijn. Deze twee beleidsdomeinen overlappen echter in de praktijk⁴ (Velaers, 2014, pp. 509-510). De zesde staatshervorming benadrukte een dubbele verschuiving: enerzijds richting het Europese niveau en anderzijds richting het gewestelijk niveau. De federale minister beschikt over een vertegenwoordigingsmonopolie van de Belgische Staat voor het landbouwbeleid bij Europese en internationale instellingen. Hiervoor voorziet de federale overheid in overleg met en tussen de gewestregeringen (Velaers, 2014, pp. 519-524). Voor het federaal niveau is er dus geen hoofdrol weggelegd inzake het landbouwbeleid. Wel ziet men dat bij grote dossiers, vaak gewestgrensoverschrijdend, het federale niveau de kaarten naar zich toetrekt⁵. Desondanks is er binnen het coöperatief federalisme een belangrijke rol weggelegd voor de federale overheid, voornamelijk als schakel tussen het Europese en het gewestelijk niveau (Velaers, 2014, p. 524).

¹ Willy Borsus (MR, 2014-2017) en Denis Ducarme (MR, 2017-2018) in de Regering Michel I en Denis Ducarme (2018-2019) in de Regering Michel II.

² Joke Schauvliege (CD&V, 2014-2019) en Koen Van den Heuvel (CD&V, 2019-2019) in de Vlaamse Regering Bourgeois en René Collin (cdH) in de Waalse Regering Magnette (2014-2017) en de Regering Borsus (2017-...)

³ Art. 6, §1, V, 3° (Ontwerp van decreet, 2013, p. 3)

⁴ Bijvoorbeeld maatregelen inzake het couperen van staarten bij biggen, het snavelknippen van pluimvee of het onthoornen van runderen kan zowel vanuit dierenwelzijn als vanuit dierengezondheid gemotiveerd worden.

⁵ Denk bijvoorbeeld aan de fipronil-crisis (Knack, 2017) of de droogte in de zomer van 2018 (VILT, 2019a)

1.2.3 Het gewestelijk niveau: Vlaanderen

Het Vlaams landbouwbeleid voorziet enerzijds in het uitvoeren van Europese regelgeving en anderzijds in het nemen van eigen initiatieven (Beyers & Bursens, 2006a). Het Departement Landbouw en Visserij (DLV) voorziet in deze twee beleidsopdrachten (DLV, 2019a). De drie organisaties die het departement ondersteunen in het uitvoeren van hun opdracht zijn het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek⁶ (ILVO), het VLAM⁷ en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV)⁸.

De beleidsdoelstellen voor het Vlaams landbouwbeleid kan men terugvinden in de ‘Beleidsnota 2014-2019 Landbouw en Visserij’ (Schauvliege, 2014). De strategische en operationele doelstellingen focussen voornamelijk op plattelandsontwikkeling en het versterken van de positie van het ABC zowel intern, internationaal als tegenover de overheid en de omgeving.

1.2.4 Het provinciale niveau: West-Vlaanderen

Het landbouwbeleid komt eveneens tot uiting op het provinciaal niveau. Hoewel het Provinciedecreet (2005) geen woord rept over land- en tuinbouw kan men vaststellen dat deze toch binnen de richtlijnen van de provinciale taken valt. Hun opdracht is vierledig:

- I. Praktijkgericht onderzoek afstemmen op kennisverwerving en -overdracht in een provinciaal en bovengemeentelijk kader, specifiek voor regionale teelten;
- II. Voorzien in netwerkvorming binnen het aanbod van streekgerichte vorming en landbouweducatie. Via sectorpromotie kan men dit doortrekken naar de samenleving;
- III. Ontwikkelen van een duurzaam landbouwbeleid en zorgen voor coördinatie, afstemming en uitvoering binnen het Vlaamse kader;
- IV. Organiseren van een dienstverlening waarbij er voor de landbouwer één loket per provincie is (VVP, 2006, p. 2).

Hiervoor krijgt de provincie financiële middelen van de Vlaamse overheid. Zo ligt het West-Vlaams budget voor landbouw in 2019 op 17 miljoen (Provincie West-Vlaanderen, 2018, p. 35). Van de vijf provincies is West-Vlaanderen de belangrijkste landbouwprovincie. Ruim een derde van de Vlaamse landbouw is te vinden in West-Vlaanderen. Het provinciaal landbouwbeleid krijgt gestalte via drie ‘organen’: gebiedswerking, Inagro vzw⁹ en het provinciale bestuursorgaan bestaande uit het kabinet van de gedeputeerde voor Landbouw en Visserij en de Dienst Economie, Landbouw en Visserij (VVP, 2006, 2018; Valcke, 2018).

De provinciale beleidsnota van 1995 deelde West-Vlaanderen op in vier regio’s: het arrondissement Ieper-Veurne-Diksmuide (de Westhoek), het arrondissement Kortrijk, het arrondissement Roeselare-Tielt en het arrondissement Brugge-Oostende. Voor elke regio voorziet de provincie gebiedswerkers. Ze zijn het landbouwaanspreekpunt voor de gemeenten,

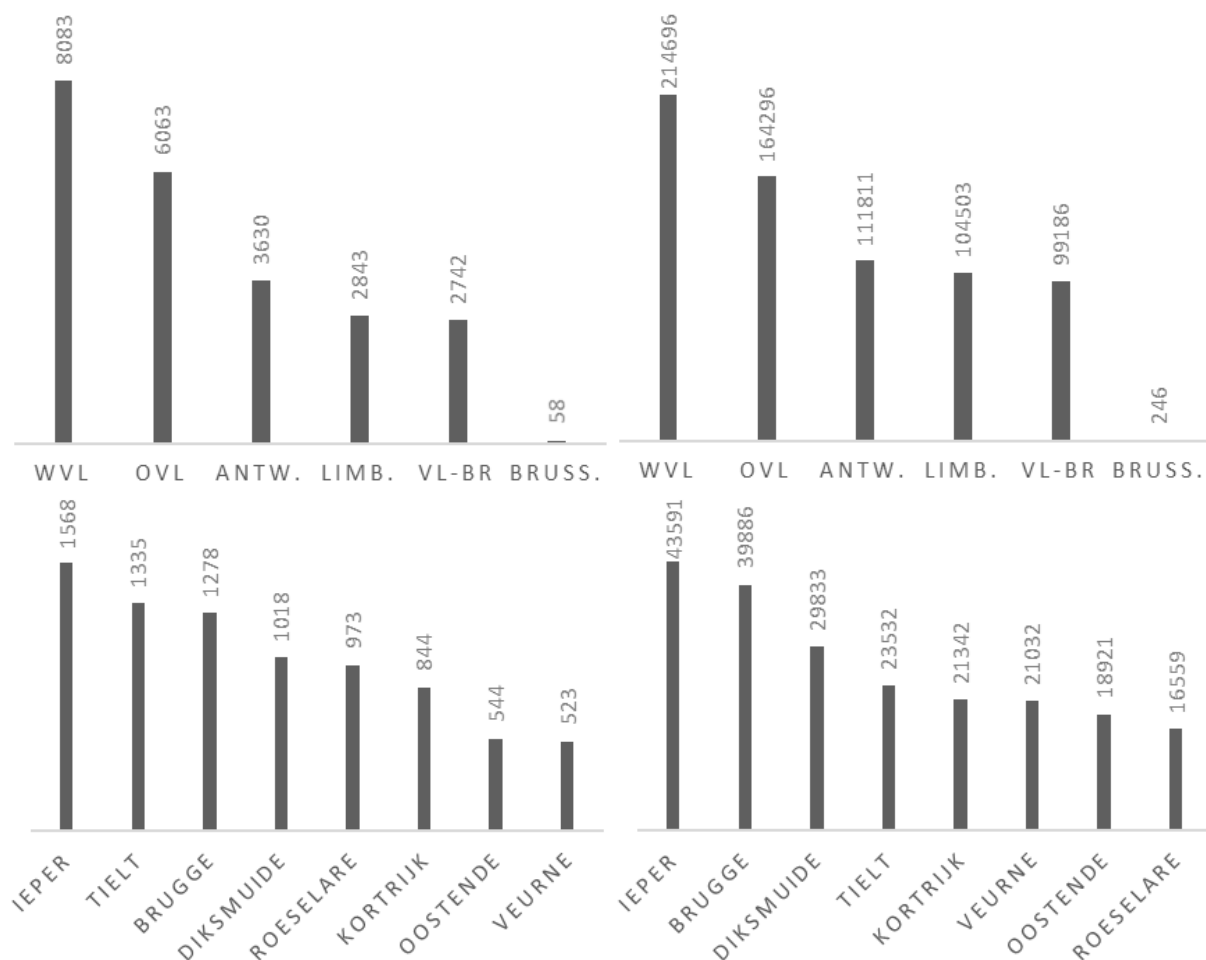
⁶ Een Intern Verzelfstandigd Agentschap zonder rechtspersoonlijkheid, <https://www.ilvo.vlaanderen.be/>

⁷ Een privaatrechtelijk vormgegeven Extern Verzelfstandigd Agentschap, <https://www.vlam.be/>

⁸ <http://www.salv.be/salv>

⁹ Een Extern Verzelfstandigd Agentschap van de Provincie West-Vlaanderen

landbouwers en landbouworganisaties en hogere overheden (Samyn & Catteeuw, 2016; Inagro, 2019a). Uit Figuur 3 kan men afleiden dat West-Vlaanderen inderdaad de grootste landbouwprovincie is in Vlaanderen. Zowel in aantal landbouwbedrijven als hectaren landbouwareaal steekt de provincie boven de andere uit. Als men naar de arrondissementen in West-Vlaanderen kijkt kan men vaststellen dat Ieper, Tielt en Brugge de grootste zijn als het om het aantal landbouwers gaat en Ieper, Brugge en Diksmuide als het om het aantal betaalde hectaren gaat. Door het kerntakendebat in 2003 en later de zesde staatshervorming werd het accent van het provinciaal landbouwbeleid verschoven naar multifunctionele landbouw waarbij Inagro een vooruitstrevende rol speelt. Met 216 personeelsleden, waarvan 49% zich inzet voor onderzoek en 26% voor advies, focust Inagro op rassenkeuze, teelttechniek, water, energie... (Degroote & Verhaeghen, 2019; VVP, 2006, 2018; Valcke, 2018).

Figuur 3: Aantal landbouwbedrijven (links) en hectaren landbouwareaal (rechts) van de provincies (WVL = West-Vlaanderen, OVL = Oost-Vlaanderen, Antw. = Antwerpen, Limb. = Limburg, Vl-BR = Vlaams-Brabant, Bruss. = Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en de arrondissementen binnen de provincie West-Vlaanderen (ProvincieInCijfers, 2019).

1.3 Over de waaromvraag van het landbouwbeleid

Voor er verder ingegaan kan worden op het landbouwbeleid op lokaal niveau dient eerst een existentiële vraag beantwoord te worden: waarom is er een landbouwbeleid nodig? Het beantwoorden van deze vraag toont enerzijds de maatschappelijke relevantie aan van deze thesis en anderzijds het effect van de verschillende beleidsniveaus op het landbouwbeleid.

1.3.1 Het leiden van een lijdende sector

Van Bruchem (2004) lijstte enkele kenmerken op die eigen zijn aan de land- en tuinbouwsector die een antwoord bieden op de waaromvraag:

- I. Landbouw staat aan de basis van de voedselvoorziening en voorziet hiermee aan een fundamentele levensbehoefte. Hierbij worden er bepaalde eisen gesteld inzake voedselveiligheid, -kwaliteit en continuïteit van het productieproces;
- II. De landbouwsector gebruikt levende organismen (planten en dieren) en grond als productiemiddel waaruit ecologische en ethische overwegingen volgen;
- III. Het productieproces is zeer afhankelijk van natuurlijke factoren (bv. plagen, klimaat);
- IV. Door de ruimtelijke spreiding heeft landbouwactiviteit een bepalende invloed op het landschap en daarmee ook op natuur en biodiversiteit;
- V. De landbouw is kleinschalig georganiseerd en veelal in de vorm van gezinsbedrijven. Hierdoor wordt de invloed op de markt en de mobiliteit van productiefactoren beperkt wat collectieve regelingen noodzakelijk maakt (Van Bruchem, 2004, pp. 5-6).

Deze vijf kenmerken kunnen elk afzonderlijk teruggevonden worden in andere sectoren. De combinatie van deze vijf maakt van de land- en tuinbouwsector echter een unieke sector. Daarnaast komen niet alle kenmerken in gelijke mate tot uiting in de verschillende deelsectoren. Zo komen ze eerder tot uiting in de veehouderij dan in de glasteelt. Door evoluties binnen de sector is de relevantie en impact van deze kenmerken verschoven. Denk bijvoorbeeld aan de schaalvergroting waardoor het traditionele gezinsbedrijf onder druk komt te staan (Van der Meulen, et al., 2011; Vuylsteke, et al., 2014; Platteau, et al., 2014, pp. 160-170; Platteau, et al., 2016, pp. 141-144). De verschuiving gaat eveneens gepaard met een toenemende noodzaak aan innovatie (Danckaert & Vuylsteke, 2017) en specialisatie (Platteau, et al., 2014, pp. 156-159).

Door deze eigenschappen kan men vaststellen dat er voor het landbouwbeleid een aangepaste structuur nodig is. Niet iedereen is deze mening toegedaan. Vooral de financiële steun die de sector ontvangt blijkt gecontesteerd te zijn. Verschillende auteurs pleiten voor een vrijemarktsysteem gebaseerd op liberale principes (Parikh, et al., 1988; Goldin & Knudsen, 1990; Anderson, 1992, 1998; Davis, 2004, 2011; Rosset, 2006). Auteurs zoals Moon (2011) menen dat de landbouwsector te diverse en complexe issues bevat om overgelaten te worden aan de vrije markt. Deze issues gaan enerzijds over de multifunctionaliteit die de sector boven de markteconomie stelt en anderzijds over de rol in zaken van het algemeen belang zoals klimaatverandering, duurzaamheid en voedselzekerheid en -kwaliteit. De auteur concludeert

dat als het beleid “*is too much preoccupied with the illusive mission of agricultural trade liberalization, the great danger is that such preoccupation may distract it from effectively addressing the agriculture-related problems of the 21st century in a timely manner that pose imperative challenges to humanity*” (Moon, 2011, p. 22).

Toch kan men vaststellen dat de intensieve overheidsinterventie uit de 20ste eeuw resulteerde in de problemen van 21ste eeuw. Zo had het Europese markt- en prijsbeleid als gevolg dat er voornamelijk gefocust werd op *cash crops*. Zodoende werd de baan vrijgemaakt voor een verdoorgedreven monocultuur met bodemerrosie en een toenemende plaagdruk als resultaat (Laridon, 2018, pp. 57-58). De landbouwsector is een sector in een eeuwigdurende crisis. Dit is zichtbaar door het continu dalend aantal landbouwbedrijven (Vuylsteke, et al., 2014), een toenemende werkdruk (Waeyaert, 2017) en het negatief verband tussen opbrengst en de toegenomen gemiddelde prijs per hectare (Van Bruchem, 2004; Rosegrant, et al., 2018).

De waaromvraag kan men ook motiveren vanuit een ruimtelijke visie. Met een grondgebruik van 618 965 ha (2018) maakt de landbouwsector gebruik van iets minder dan de helft (45.8%) van het Vlaamse grondgebied. Hoewel de sector met een eindproductiewaarde van 4.4 miljard slechts een kleine economische sector is, is het grondgebruik dat zeker niet. De belangrijkheid van de factor ruimte komt ook tot uiting in de ruimtelijke relaties binnen de sector. Zo kan men zien dat de groente- en fruitbedrijven zich concentreren rond de veilingen en dat rundveebedrijven sterk vertegenwoordigd zijn in de buurt van slachthuizen (De Mulder, et al., 2018, pp. 184-186). Naast het bezitten van grond gaan landbouwers de gebruikte ruimte ook beheren. De landbouwsector levert belangrijke ecosysteemdiensten¹⁰ en speelt een grote rol in (agrarische) natuur- en landschapsbeheer (Eck, et al., 2002; Van Gossum, et al., 2014; Geertsema, et al., 2016; Nelissen, et al., 2016). Een belangrijk onderzoekveld hierin is de natuurinclusieve landbouw (Van Doorn, et al., 2016; Westerlink, et al., 2018).

Men kan echter vaststellen dat door het verstedelijkingsproces het landbouwareaal versnipperd werd tot een diffuus veld van diverse types economische activiteiten (Tempels, et al., 2013; Van Dinteren, et al., 2015, pp. 44-52). Van alle ondernemingen gevestigd in agrarisch gebied zijn 64% niet-agrarische ondernemingen (Verhoeve, 2015, p. 63). Daarbovenop blijkt landbouwgrond gegeerd te zijn: in de periode tussen 2001 en 2017 daalde het landbouwareaal met 3.8 % (DLV, 2019b). Dit komt onder meer door *verpaarding* en vertuining van agrarisch gebied (Verbeek, et al., 2010; Bomans, et al., 2011) en stijgende grond- en pachtprizen. Zo hangt aan een hectare landbouwgrond in de (duurste) provincie West-Vlaanderen een prijskaartje van 64 272 euro/ha. Het nationaal gemiddelde (44 974 euro/ha) steeg in 5 jaar met 26.6%. Landbouwbeleid is dus nodig om de sector van (adem)ruimte te voorzien (Fednot, 2019).

¹⁰ Een eigenschap of proces in een ecosysteem dat direct of indirect voordelig is voor de mens (bv. bestuiving, koolstofopslag door planten ...) (Wood, et al., 2015).

1.3.2 Waarom een landbouwbeleid op verschillende beleidsniveaus?

1.3.2.1 Europees ...

Zoals eerder besproken is het landbouwbeleid verspreid over verschillende beleidsniveaus met elk specifieke bevoegdheden. Naargelang politieke ideologie kan men voor- of tegenstander zijn van het centraliseren of decentraliseren van het landbouwbeleid. Het niveau dat men het meest in vraag stelt is het Europese niveau. Op de website van de Europese Commissie (EC) kan men lezen waarom het noodzakelijk is dat het GLB, en dus een Europees landbouwbeleid, bestaat. Er wordt gewezen op de voedselzekerheid die de 11 miljoen Europese landbouwbedrijven en hun 22 miljoen arbeiders leveren. Het GLB voorziet niet alleen in landbouwsteun maar ook in de levensstandaard van de landbouwers en het platteland (Markovic, et al., 2012; EC, 2019). Een Finse studie ging na bij een groep experts wat de top tien politieke uitdagingen waren inzake het landbouwbeleid. Bovenaan deze top tien staat de controle van de Europese Unie op landbouw. De tweede plaats is weggelegd voor de plattelandsbeleidsdoelstellingen die vastgelegd zijn in het GLB. In de top tien komt Europa nog tweemaal specifiek aan bod: op de vierde plaats met het renationaliseren van het GLB en op de zevende plaats met de milieudoelstellingen in het GLB (Rikkonen, et al., 2006, p. 154).

Vanuit Europa tracht men regelmatig de publieke opinie af te toetsen inzake het Europees landbouwbeleid aan de hand van een *Eurobarometer*. In Tabel 1 kan men de verdeling terugvinden van het beleidsniveau waarbij respondenten van de laatste barometer een bepaald beleidsissue plaatsen. Wat opvalt is dat Belgen inzake landbouw meer Europees ingesteld zijn dan de gemiddelde Europeaan. Bij de vier issues is telkens meer dan de helft van de ondervraagde Belgen van mening dat deze moeten aangepakt worden op Europees niveau. Waar het Europees gemiddelde stabiel blijft tegenover de *Eurobarometer* van 2009 is er voor België bij deze vier issues een daling van respectievelijk 10%, 6%, 7% en 6% voor de Europese categorie. Uit deze barometer blijkt verder dat van de ondervraagde Belgen 38% nog nooit van het GLB had gehoord en nog eens 56% het GLB kende maar er geen details over kon formuleren. Meer dan een derde van de ondervraagde landen meent dat deze beleidsissues op nationaal vlak aangepakt moeten worden (EC, 2018, pp. 23-29).

Tabel 1: Beleidsniveau waarop een bepaald issue moet opgepakt worden volgens Belgische respondenten (en Europese respondenten) (%) (EC, 2018, pp. 23-29)

Stelling	Europees	Nationaal	Regionaal of lokaal	G/A
<i>Voedselkwaliteit, -veiligheid en -gezondheid</i>	61 (51)	33 (34)	5 (11)	1 (4)
<i>Voedselvoorziening</i>	63 (48)	32 (37)	4 (11)	1 (4)
<i>Levensstandaard van landbouwers</i>	56 (44)	38 (40)	5 (11)	1 (5)
<i>Redelijke voedselprijzen garanderen voor de consument</i>	57 (42)	33 (42)	12 (12)	2 (4)

1.3.2.2 ... regionaal en/of federaal?

Men kan zich eveneens afvragen of landbouw al dan niet een regionale of een federale bevoegdheid hoeft te zijn. Historisch gezien kwam de vraag hiervoor vanuit Vlaamse zijde. De veranderingen in het Europese beleid werkten federalisering in de hand. Los van de politieke sfeer die gekoppeld is aan de federalisering kan men toch vaststellen dat landbouwtechnische verschillen tussen Vlaamse en Waalse landbouw aanspoorden op een regionaal landbouwbeleid. Rond de eeuwwisseling was de Waalse landbouwsector meer extensief gericht en meer afhankelijk van het Europese landbouwbudget. In het dichtbevolkte Vlaanderen kon men een meer industriële en intensieve landbouw waarnemen waaraan een grotere milieu-impact gekoppeld was. Dit laatste uitte zich vooral in mestoverschotten. Een voorbeeld van het onevenwicht werd duidelijk in het ‘Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen’ uit 1997 waarbij meer dan 50 000 van het 800 000 ha tellende Vlaamse landbouwareaal belast werd met oppervlaktebeperkingen. In Wallonië had men geen noodzaak aan deze heroriëntering. De binnenlandse landbouwcontext leidde ertoe dat in de twee landsdelen er verschillende politieke visies ontstonden (Beyers & Bursens, 2006b, p. 136). Van Hecke en Meert (2000, p. 14) verklaren deze dualiteit: *“Het vrij negatieve imago dat de intensieve landbouw in Vlaanderen heeft, versterkt de drang om die sector minder plaats toe te bedelen. In Wallonië is de strijd om ruimte minder hevig, is er meer natuur en wordt de grondgebonden landbouw een landschapsondersteunende rol toebedeeld”*. De auteurs waarschuwen dat door *“nieuwe beleidsmaatregelen in Vlaanderen (...) het niet ondenkbaar [is] dat de sector in een zo slechte situatie geraakt dat de landbouw versneld verdwijnt en het platteland haar belangrijkste pijler verliest”* (Van Hecke & Meert, 2000, p. 14).

1.3.2.3 Verschillende niveaus, verschillende motieven

Europees, federaal, provinciaal ... een ideaal niveau lijkt er niet te zijn. Al blijft het wel een actueel vraagstuk. Zo kwam er begin 2018 vanuit de N-VA de oproep voor een volledig Vlaams landbouwbeleid. De N-VA meende dat na 2020 er minder geld zou zijn voor de landbouw vanuit Europa door issues zoals de Brexit en het verschuiven van prioriteiten naar veiligheid, migratie en klimaat. In de oproep pleit de partij voor het overhevelen van het Europese landbouwbeleid naar de lidstaten of regio's (VILT, 2018). Volgens de Boerenbond blijft de Vlaamse landbouwer concurreren binnen een eengemaakte Europese markt en moet er voldaan worden aan de Europese doelstellingen en richtlijnen op het vlak van klimaat, leefmilieu, dierenwelzijn, voedselveiligheid ... het volledig regionaliseren van het landbouwbeleid zou de Belgische sector isoleren (VILT, 2018). De Boerenbond was eveneens tegen het federaliseringsproces van het landbouwbeleid in 2002 (Beyers & Bursens, 2006b).

1.4 Landbouwbeleid van dichtbij bekeken: Lokale besturen

In het eerste deel van deze thesis werd een definitie ontwikkeld voor de term ‘landbouwbeleid’. Met deze definitie in het achterhoofd kan men vaststellen dat landbouwbeleid zeer breed benaderd kan worden. Dit uit zich op het aantal beleidsniveaus waarop landbouwbeleid uitgestippeld wordt.

Na het beschrijven van het Europees tot en met het provinciaal niveau en het omschrijven waarom er überhaupt een landbouwbeleid nodig is wordt er in dit hoofdstuk uitgelegd welke positie de lokale besturen innemen in dit verhaal.

1.4.1 Vertrouwen in lokale besturen

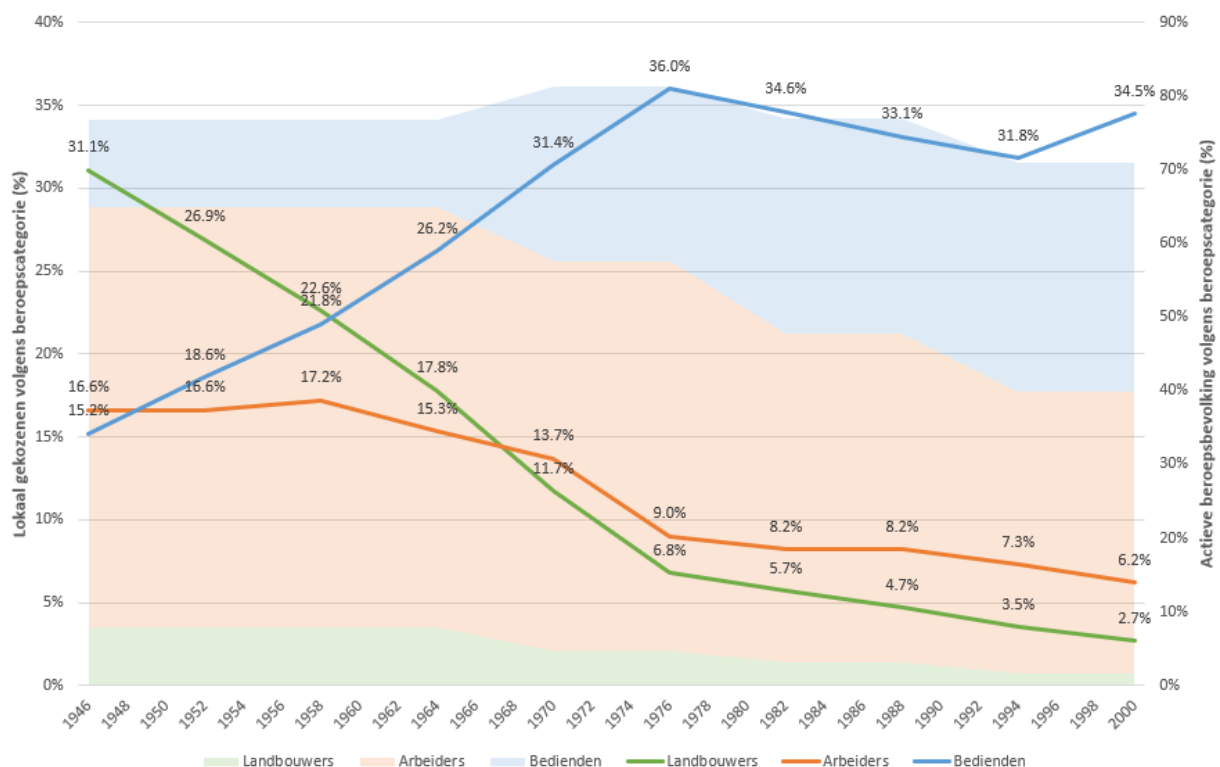
“De moderne democratische orde zoals wij die kennen is gegrondvest op twee centrale instituties: politiek burgerschap en de publieke sfeer” (Verhoeven, 2004, p. 55). Op het lokaal niveau zijn de twee centrale instituties waarover Verhoeven schrijft het meest toegankelijk voor de burger (en dus ook de landbouwer). Dit bestuursniveau staat het dichtst bij de burger (Block, et al., 2007, p. 21) en bestempelt men vaak als de leerschool van de democratie. Klassieke politieke filosofen zoals de Tocqueville (2012) en Mill (2002) beschreven reeds dat een kleine bestuurs eenheid niet alleen een bepaalde intimiteit tussen burgers met zich mee brengt maar ook voorziet in een meer directe toegang tot de overheidsinstellingen (Denters, et al., 2014). Vandaag de dag uit dit zich bijvoorbeeld in het vertrouwen die de burger heeft in het lokaal bestuur. Zo heeft de burger het meest vertrouwen in het college van burgemeester en schepenen (CBS). Waar de respondenten in 2018 ongeveer 27% (zeer veel) vertrouwen hadden in de Vlaamse en 21% in de federale regering lag dat in het CBS op 36% (SCV, 2019).

De verhouding tussen burger en bestuur kwam de laatste decennia onder druk te staan. Nadat het New Public Management in de jaren '80 de bureaucratie had vervangen ontstond er in de jaren '90 een sociale dynamiek die Guy Verhofstadt (1991; 1992) in zijn burgermanifesten beschreef als de kloof tussen burger en politiek. Met de doorbraak van het Vlaams Blok en ROSSEM werd een vertrouwensbreuk gecreëerd tussen burger en bestuur. De jaren '90 betekenden de toenemende aandacht voor burgerparticipatie (De Koster, 2011; Wauters, et al., 2013). De kortere afstand tussen burger en bestuur op het lokaal niveau kan positief benut worden voor het dichten van de kloof. Toch kan er op dit niveau ook een bedreiging ontstaan. Zo waarschuwt Hugo De Ridder in zijn boek ‘De keien van de Wetstraat’ dat *“het gevaar voor demagogie (...) sterk aanwezig [is] omdat de lokale politicus, meer dan de nationale op de voet gevolgd wordt door zijn kiezers”* (De Ridder, 1983, p. 46).

Het dalend aantal landbouwers betekend een dalend aandeel in de electorale vijver waardoor de politieke aandacht voor de landbouwsector kan wegebben. De beperkte afstand tussen burger en bestuur op het lokaal niveau vormt een kans voor de landbouwer. Landbouwers kunnen namelijk vanuit hun eigen leefwereld en ervaringen de landbouwsector gaan verdedigen in de gemeenteraad en/of deel uitmaken van het CBS.

Toch kan men vaststellen dat het bekleden van een lokaal ambt door een agrariër vandaag de dag eerder uitzonderlijk is. In Figuur 4 kan men het percentage landbouwers in de Vlaamse gemeenteraden terugvinden. Waar landbouwers na de Tweede Wereldoorlog 7.8% van de actieve beroepsbevolking vertegenwoordigden lag het aandeel landbouwers in de gemeenteraden een stuk hoger (31.1%). Een halve eeuw later ziet men een spectaculaire daling: slechts 2.7% van de gemeenteraadsleden zijn landbouwers. Eenzelfde dalende trend kan men waarnemen bij de arbeiders. Bij de bedienden ziet men een omgekeerde trend (Reynaert, et al., 2006, pp. 43-44).

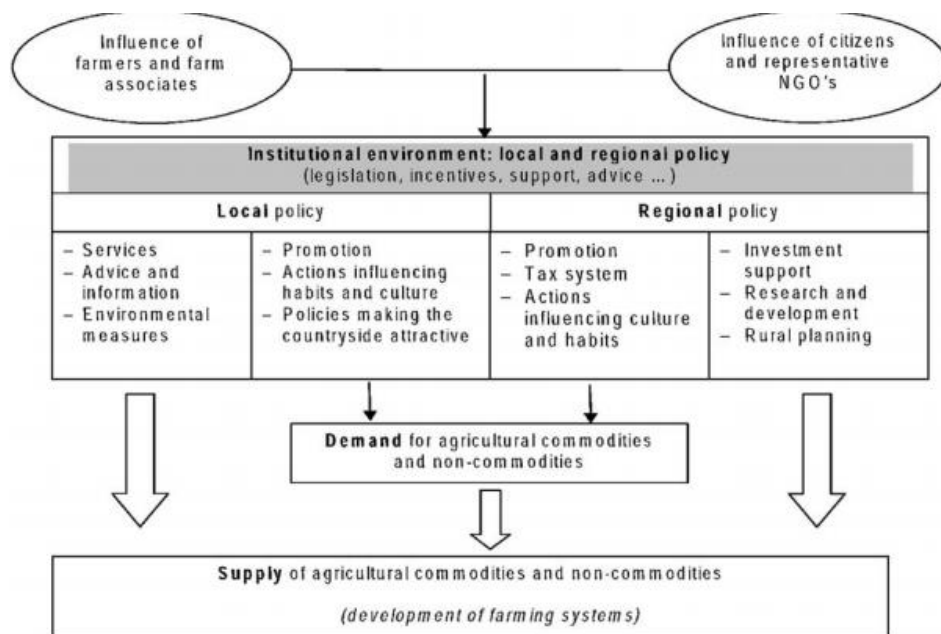
Weekers et al. (2006, p. 6) stelden vast dat van de 2 501 kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 in de dertien centrumsteden er slechts acht (0.3%) landbouwers waren. Twee (0.2%) van de 527 verkozenen waren landbouwers. In 1946 werd in de Kamer en Senaat nog ongeveer 3% en 5.5% van de mandatarissen ingevuld door een landbouwer. Sinds 1990 zakte dit onder de 2% en in het geval van de kamer lag dit zelfs enkele jaren op nul (Wauters & Lambrecht, 2007, p. 20). Gelet op de dalende evolutie van het aantal landbouwbedrijven kan men stellen dat de vertegenwoordiging van landbouwers in de lokale besturen zich met eenzelfde dalende trend zal verderzetten. Landbouwers zullen dus vertrouwen moeten hebben in hun vertegenwoordigers om hun belangen te verdedigen.

Figuur 4: Aandeel lokaal gekozenen (% links) en het aandeel van de actieve beroepsbevolking (% rechts) per beroeps categorie in de periode 1946-2000 (op basis van Reynaert, et al., 2006, pp. 43-44)

1.4.2 Lokale landbouw lokaal besturen

Elk van de 300 Vlaamse gemeenten wordt bestuurd vanuit een democratisch verkozen gemeentebestuur. Overeenkomstig met het Gemeentedecreet (2005) en Artikel 41¹¹ van de grondwet kunnen deze beslissen wat voor hen van lokaal belang is. Hierdoor kunnen lokale besturen beslissen om al dan niet de landbouw ook tot het lokaal belang te rekenen (De Rynck & Wayenberg, 2013, pp. 196-197). Vandermeulen et al. (2006) onderzochten de relatie tussen landbouwsystemen en het institutionele milieu waarin ze zich bevinden (zie Hoofdstuk 1.6). Het conceptueel kader waarop deze auteurs hun onderzoek afstemmen (Figuur 5) vormt een goede weergave van hoe men landbouwbeleid kan voorstellen. De institutionele omkadering staat hier centraal. Deze bestaat uit het lokale bestuur die voorziet in wetgeving, het geven van ondersteuning en advies terwijl ze samenhangt met het regionaal bestuur. Deze wordt volgens de auteurs beïnvloedt door landbouwers, belangengroepen en verschillende burgerorganisaties die zich over landbouw ontfermen. Hieruit volgt een lokaal beleid die bestaat uit het bieden van diensten (bv. advies- en informatieverstrekking) en uit promotiemaatregelen. Deze laatste groep speelt direct in op de vraag naar landbouwgoederen of -diensten. Hierdoor wordt vanuit het beleid, samen met het bieden van diensten, een invloed uitgeoefend op het landbouwsysteem. Deze auteurs concluderen, samen met het onderzoek van Van Huylenbroeck et al. (2005), dat het lokale bestuursniveau een impact kan hebben op het lokaal landbouwbeleid en op de landbouwsector.

Figuur 5: Conceptuele weergave van landbouwbeleid (Vandermeulen, et al., 2006, p. 488)

¹¹ “De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraden geregeld volgens de beginselen bij de Grondwet vastgesteld. (...) Over de aangelegenheden van gemeentelijk, bovengemeentelijk of provinciaal belang kan in de betrokken gemeente, het betrokken bovengemeentelijk bestuur of de betrokken provincie een volksraadpleging worden gehouden (...)” (Grondwet, 2019, Art. 41)

Door de vrijheid van de gemeentebesturen kan het lokaal landbouwbeleid diverse dimensies aannemen. Zo werkt Gistel met een gemeentelijk landbouwontwikkelingsplan, kortweg GLOP, die opgenomen werd in hun Ruimtelijk Structuurplan. Hierbij wil de gemeente landbouwgebied afbakenen, indelen in verschillende categorieën en vervolgens per gebiedscategorie de ontwikkelingsmogelijkheden uitschrijven (Gistel, 2019). De Limburgse stad Peer had dit eveneens voorzien in hun structuurplan. De rapporten over dit plan vermelden aspecten zoals ruimtelijke ordening, economische en ecologische ontwikkelingen en het stimuleren van erfbeplanting (De Belder, et al., 2002, pp. 21-24; Janssens, 2003, p. 29).

Het lokaal landbouwbeleid kan institutioneel belichaamd worden door een landbouwschepen. Deze kan worden ondersteund door een adviesraad. Deze twee bestuursorganen zijn echter geen verplichting. Het maatschappelijk middenveld zou men wel als een constante kunnen beschouwen in de Belgische context. Op het lokaal niveau zijn er verschillende belangenorganisaties actief die op het beleid trachten te wegen. Deze organisaties kunnen intergemeentelijk werken of zich specifiek vestigen per gemeente. In Bijlage 1 kan men een overzicht vinden van deze organisaties.

1.4.3 Lokale landbouwwissues

Zowel voor als tijdens het thesisonderzoek kwamen enkele issues herhaald naar boven. De zes issues die beschreven worden geven de lezer een inzicht in de problematieken waar lokale besturen op inzetten als het over landbouwbeleid gaat.

1.4.3.1 *Het gemeentelijk Calimerocomplex*

Een uitdaging voor de lokale besturen is het voorzien van voldoende bestuurskracht. Voornamelijk bij de kleinere gemeenten kan dit problematisch zijn. Enerzijds beschikken deze over minder inkomsten wat men kan koppelen aan de afwezigheid van industrie, hoge landbouwactiviteiten en een verouderde bevolking. Anderzijds nemen de uitgaven toe. Zo is er de aanleg en het onderhoud van landbouwwegen. Een studie van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) bespreekt de gemeente Sint-Laureins die het drievoud van het beschikbare budget nodig had om de landbouwwegen in de gemeente (183 km) te kunnen onderhouden (Matthijs, et al., 2009, pp. 99-100). Het IPO (2013) publiceerde een advies inzake de bestuurskracht van landelijke gemeenten. Dit advies wijst op de structurele lage inkomsten die het gevolg zijn van de uitgestrektheid, de lage bevolkingsdichtheid en de open ruimte. Het IPO pleit voor samenwerking op inter- of bovenlokaal niveau. Aansluitend hierop werd in 2013 het plattelandsfonds opgericht die tot 2016 jaarlijks 50 specifieke plattelandsgemeenten¹² financieel bijstond bij het realiseren van plattelandsdoelstellingen¹³. Het jaarlijks budget lag op 8 miljoen Euro. In 2017 werd dit fonds gebundeld met andere fondsen in het Vlaams Fonds ter stimulering van (groot-) stedelijke en plattelandsinvesteringen (VLM, 2019b).

Via intercommunale samenwerkingen proberen gemeenten aan dit probleem tegemoet te komen. Dit verloopt niet altijd eerlijk. Zo stellen Matthijs, et al. (2009, p. 100) dat de grote steden en de kleine plattelandsgemeenten samenwerken om “*middelen binnen te halen, terwijl de middelen in een latere fase vaak enkel naar de grotere betrokken gemeenten vloeien*”. Dit zou vooral het geval zijn bij Europese projecten. “*Vaak ziet men dat kleine gemeenten er als een soort ‘speelbal’ worden gebruikt, terwijl de return die ze krijgen niet steeds even groot is*”. Een gebrek aan bestuurskracht bij de Vlaamse gemeenten kan erin resulteren dat ze onvoldoende in staat zijn om de lokale landbouwwitdagingen op voldoende wijze aan te pakken. Een nieuwe fusieronde, het vormen van stadsregio’s en/of het afschaffen van de provincie zou kunnen tegemoetkomen aan dit *Calimerocomplex* (De Ceuninck, 2015, 2017; Valcke & Verhelst, 2017; Wayenberg, et al., 2018).

1.4.3.2 *Landbouwbeleid op het rechte pad*

Alhoewel besturen inventief te werk gaan om hun bestuurskracht te vergroten blijft de problematiek rond landbouwwegen en trage wegen (al dan niet latent) aanwezig in de Vlaamse gemeenten. Bij landbouwwegen gaat het conflict over het zware landbouwerkeer waarop

¹² Waaronder Alveringem en Damme (Stedenbeleid.Vlaanderen, 2019)

¹³ Bv. landbouw op het platteland versterken en verbreden, leefbaarheid van de dorpen stimuleren ...

landelijke wegen niet voorzien zijn. Omdat landbouwmachines de afgelopen decennia zowel in breedte als in gewicht zijn toegenomen diende het landelijk wegennet hierop aangepast te worden. De gemeenten zelf blijken echter onvoldoende in staat om de juiste oplossingen te voorzien. Vaak is hiervoor een inter- of bovengemeentelijke samenwerking voor nodig (VLM, 2011, p. 21). In 2007 bracht Westhoekoverleg verschillende stakeholders samen om het project ‘landbouwwegen in de Westhoek’ te lanceren. Een functietoekenningsplan inventariseerde en bestudeerde alle landbouwwegen waarbij elke weg een functie krijgt. Dit kan vervolgens als beleidsinstrument gebruikt worden om het landelijk gebied verder in te richten. Het voorzien van een uitwijkstrook of het aanpassen van de weg met het oog op fietsers zijn hier voorbeelden van (Hoet & Sioen, 2009, pp. 16-18). Een vervolgproject resulteerde in een algemene methodiek die door de Vlaamse gemeenten gebruikt kunnen worden (Belmans, 2011).

De term ‘trage wegen’ is de verzamelnaam voor buurtwegen, voetwegen, kerkwegels, land- en boswegen, jaagpaden en oude spoorbeddingen. Deze onverharde wegen willen gemeenten benutten in het ontwerp van wandel- en fietsnetwerken. Vaak worden deze wegen (slechts) gebruikt door landbouwers om hun percelen te bereiken. In een eerste fase bestaat het trage wegenbeleid van een gemeente uit de inventarisatie van de wegen. Ze kunnen ad-hoc of via een brede visie ervoor opteren om een trage weg af te schaffen, te verleggen of te heropenen. Men kan zich hierbij baseren op de *Atlas der Buurtwegen*¹⁴. De tweede fase bekijkt via overleg welke opties mogelijk zijn bij het (her)aanleggen van deze wegen. Zo kan men opteren voor het aanleggen van een tractorsluis. In een derde fase keurt de gemeenteraad de visie goed en kan de deputatie kennisnemen van de ontwikkelde visie. Na het opnemen in het Provinciaal- en Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan kan men het project uitvoeren.

In de praktijk verloopt dit echter niet zo vlot. Het initiatief kan namelijk uitgaan van een particulier, organisatie of gemeentebestuur. Het gaat dan vaak over wegen die enkel nog op papier bestaan. Een landbouwer met een veld waardoor een trage weg loopt kan democratisch buiten spel gezet worden. Hierbij kan de landbouwer onteigend en vergoed worden wat voor enige wrevel kan zorgen. Een ineffectief en/of onvakkundig participatief traject kan erin resulteren dat verschillende stakeholdervisies niet meegenomen worden in het projecttraject. Het resultaat is een infrastructuur die niet tegemoetkomt aan de noden van de verschillende gebruikers. Ondanks inspanningen van zowel provincie, gemeenten als organisaties zoals Trage wegen vzw blijven de trage wegen in tal van gemeenten voor discussies zorgen (TrageWegenVZW, 2019; Provincie West-Vlaanderen, 2015, 2019).

1.4.3.3 Voorspoed bij rampspoed

Bij een door de Vlaamse overheid erkende landbouwramp of algemene natuurramp kunnen landbouwers beroep doen op een schadevergoeding. In het geval van een landbouwramp is dit via het landbouwrampenfonds en in het geval van een algemene natuurramp¹⁵ via het Vlaams

¹⁴ <https://www.geoloket.be/Html5Viewer/index.html?viewer=Mobiliteit.GISWest-Geoloket&run=openThema>

¹⁵ Voor rampen die landbouwers en andere burgers treffen na 1 juli 2014.

rampenfonds. Men spreekt over een landbouwramp bij aanzienlijke schade aan landbouwgronden, -teelten of oogsten als gevolg van een natuurverschijnsel (regen, droogte ...) ¹⁶ of een schadelijk organisme. Procedureel moet de landbouwer in eerste instantie bewijsmateriaal verzamelen voor het vaststellen van de schade. In tweede instantie dient de landbouwer een bezoek van een schattingscommissie aan te vragen bij de gemeente waar de grond gelegen is. Deze commissie bestaat uit: de burgemeester of zijn gemachtigde (de schepen voor landbouw) (1), de ambtenaar van het DLV of Vlaamse overheid (2), de ambtenaar van de federale overheidsdienst financiën (3), een expert-landbouwer aangewezen door de burgemeester (4) en door de ambtenaar van het DLV (5) en de getroffen landbouwer (6).

De niet vergoede vrijwilligers van de schattingscommissie moet de schade een eerste keer zeer kort na de landbouwramp waarnemen en een tweede keer net voor de oogst. Nadat de landbouwramp officieel erkend is door de Vlaamse overheid heeft de landbouwer drie maanden om het dossier bij de provinciale buitendienst van het Departement Landbouw en Visserij te melden. Deze behandelt de dossiers verder (Vlaanderen, 2019). Recente erkende landbouwrampen zijn de vorst (Besluit, 2017/13439) en de droogte (Besluit, 2017/12438) in 2017 en de droogte in 2018 (DLV, 2019c). Het landbouwrampenfonds komt pas tussen als de schade groter is dan 30% per teelt. De vergoeding voor de schade is door Europese staatssteunregels geplafonneerd op 80%. Het fonds betaald 40% van de schade uit als er geen weersverzekering is (SBB, 2019). Omdat een enkele landbouwramp vaak een groot aantal landbouwers tegelijk treft wordt de werking van schadecommissies gekenmerkt door enkele zware arbeidspieken. In de praktijk resulteert dit in dossiers waarin een of meerdere handtekeningen ontbreken. Vanuit verschillende hoeken pleit men voor een alternatief systeem die bijvoorbeeld op forfaitaire basis werkt of met een brede weersverzekering.

1.4.3.4 Het vergunningsbeleid

Termen zoals VLAREM¹⁷ en DABM¹⁸ zijn een landbouwer vaak niet vreemd. Landbouwbedrijven dienen een omgevingsvergunning in te dienen bij verschillende zaken: mestopslag, stallen voor landbouwvoertuigen... De gemeente speelt hierbij een belangrijke rol in het voltooien en faciliteren van het administratief proces. Een omgevingsvergunning, die de stedenbouwkundige en milieuvergunning bundelt, dient aangevraagd te worden bij de gemeente, provincie of de Vlaamse overheid. Dit is afhankelijk van de milieuklasse waarin het bedrijf valt, al zijn de gemeenten en provincies de frequentste niveaus. Net zoals bij schadecommissies kunnen de vergunningsaanvragen ten prooi vallen aan de administratieve draaimolen of kunnen er conflicten optreden met buurtbewoners. Het stereotype is het varkensbedrijf dat wil uitbreiden en het aan de stokken krijgt met een buur¹⁹ (Heirmans, 2016).

¹⁶ Hagel hoort hier niet bij aangezien dit verzekeraar is.

¹⁷ Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning

¹⁸ Decreet Algemene Bepaling Milieubeleid

¹⁹ Een praktisch voorbeeld kan men terugvinden in twee uitspraken van de Raad van State (RvS) rond de omgevingsvergunning van een pluimveebedrijf: nr.223.863 (13 juni 2013) en nr.223.725 (4 februari 2016).

1.4.3.5 Landbouw en stedenbouw

In de laatste alinea van Hoofdstuk 1.3.1 kon men reeds lezen hoe het grondgebruik voor landbouwdoeleinden onder druk staat. De laatste decennia kan men een transitie waarnemen van open ruimte die benut werd door landbouw naar semi-verstedelijkte gebieden voor privé (cf. *vertuining*, *verpaarding*) of openbaar gebruik (Verbeek, et al., 2010). Ongeveer 15% van wat landbouwgrond is wordt niet gebruikt voor landbouwdoeleinden. Een derde van deze grond (36.3%) wordt gebruikt voor tuinen (Verhoeve, et al., 2015). Toch kan men stellen dat er een belangrijke rol is weggelegd voor de gemeente: *“The town and country planning system (...) is clearly of vital importance in terms of protecting rural land from many forms of development”* (Winter, 2013, p. 49).

De urbanisering van het platteland lijkt op een kantelpunt te komen. De Vos et al. (2016) onderzochten de tevredenheid van burgers, die op het platteland en in de stad wonen, naar hun woonlocatie. Dit onderzoek concludeert dat stedelingen meer tevreden zijn met hun omgeving dan plattelandsbewoners. De auteur spreekt over een mismatch: *“Open spaces, quietness and green areas, reasons why people deserted cities since the nineteenth century, are now aspects that are lacking in the Flemish countryside”* (De Vos, et al., 2016, p. 856). De afgelopen eeuw is er een tendens van Vlaamse landbouwers die in het buitenland of over de taalgrens gaan boeren. In het boek *‘Boerenpsalm. Vlaamse boeren in Wallonië’* beschrijft auteur Guido Fonteyn (2006) vanuit een unieke invalshoek de migratie van Vlaamse landbouwers naar Wallonië na de Tweede Wereldoorlog. Noël Devisch, voormalig voorzitter van de BB, verwoordt de relatie tussen stedenbouw en landbouw als volgt:

“Het platteland is in al die jaren uitgegroeid tot één grote consumptieruimte. De nieuwe bewoners en recreanten gaan ervan uit dat het platteland ook een stuk van hen is, zoals ook de stad of verstedelijkte woonkern door iedereen wordt gedeeld. Verwacht wordt dat de boer zich aan die nieuwe situatie aanpast. Vroeger was het anders. Toen moest de toevallige bezoeker zich aan de landbouw aanpassen” (Devisch, 2008, p. 85).

Door de verstedelijking groeide de afstand tussen landbouwer en burger; tussen producent en consument. Het imago van de Vlaamse land- en tuinbouw staat onder druk (Vervaeke, 2013). Dit resulteert in verschillende initiatieven die de burger dichterbij de landbouwer moet brengen. Voorbeelden hiervan zijn het project ‘Schoon Boeren’ die enkele West-Vlaamse bedrijven in de kijker zet (VILT, 2019b) en de campagne ‘Boerentrots’ waarbij enkele topchefs Vlaamse landbouwproducten promoten (Nieuwsblad, 2019). Het VLAM voorziet in promotie van de landbouwsector en de geproduceerde producten. Het bestaan van het VLAM, dat in 2019 over een budget van 27 miljoen Euro beschikt, toont aan hoe belangrijk marketing voor de sector is (VLAM, 2019).

Vanuit planologische hoek zijn er eveneens verschillende stemmen, waaronder de huidige Vlaamse bouwmeester Leo Van Broeck, die de toekomst van de landbouw dichter bij de consument zien (Van Broeck & Vanempen, 2018; Declerck & Renard, 2012). Aansluitend bij de visie van De Bond Beter Leefmilieu ziet men een toekomst voor landbouw in de stad. Hiervoor willen ze inzetten op lokale en circulaire economie. Een voorstel van laatstgenoemde is om vrijgekomen open ruimte niet meer naar de hoogste bidder te laten gaan maar via functionele eisen aan de nieuwe eigenaar te koppelen (Bond Beter Leefmilieu, 2017). Multifunctionele landbouw lijkt een opkomende trend te zijn die hieraan tegemoet tracht te komen. Hieronder valt onder meer agrarisch natuur- en landschapsbeheer, hoeveverkoop, zorglandbouw, boerderijeducatie, agro-toerisme... Deze vorm van relatietherapie tussen platteland en stad kan ervoor zorgen dat de twee elkaar (opnieuw) kunnen vinden (Cazaux, 2010; Oostindie, et al., 2011).

1.4.3.6 Samen landbouw begeren en beheren

“De relatie tussen een landbouwbedrijf en de natuur overstijgt over het algemeen de grenzen van het bedrijf en van de percelen die bij dat bedrijf in beheer zijn” (Van Doorn, et al., 2016, p. 19). Deze zin uit het werk van Van Doorn et al. over natuurinclusieve landbouw komt uit het hoofdstuk die het belang van sociaal kapitaal behandelt. Hierbij gaat het niet alleen over burgers maar ook over landbouwers. Deze bezitten namelijk de knowhow voor het beheren van open ruimte. Het benutten van dit sociaal kapitaal is een uitdaging bij het ontwikkelen van sociale netwerken tussen het maatschappelijk middenveld, besturen en landbouwers met een efficiënte informatiedoorstroom (Ollsen, et al., 2004; Norris, 2005, p.8). Vertrouwen is hierbij een voorwaardelijke factor (Pretty & Ward, 2001). Zoals besproken in 1.4.1 is het lokale niveau het bestuursniveau dat het meeste vertrouwen geniet. Hierdoor beschikt zowel het lokaal bestuur als de landbouwers over een groot potentieel aan landbouwbeleidsmogelijkheden.

Deze mogelijkheden komen tot uiting in de Agrobeheersgroepen (ABG). Deze samenwerkingsverbanden tussen land- en tuinbouwers zetten in op natuur-, water- en landschapsbeheer. Momenteel zijn er 30 groepen in Vlaanderen actief. Hierbij worden ze ondersteund door vzw Agrobeheercentrum Ecokwadrant (ABC Eco², 2019). Een andere mogelijkheid is de beheerovereenkomst. Dit is een vrijwillige, vijfjarige afspraak met de VLM waarbij inspanningen geleverd worden voor het milieu, natuur en biodiversiteit in ruil voor een jaarlijkse vergoeding. Landbouwers zijn hierbij de belangrijkste partners. Elke afspraak bestaat uit een of meerdere beheerpakketten waaraan voorwaarden gekoppeld zijn²⁰ (VLM, 2019c). Er zijn meer dan 3 000 landbouwers met een beheerovereenkomst wat goed is voor 9 691 ha landbouwgrond en een vergoeding van 10.5 miljoen Euro (VLM, 2018).

²⁰ Bij een perceel in het beheergebied van de Grauwe kiekendief kan men het beheerpakket ‘wisselteelt’ opnemen. Hierbij gaat men een perceel in twee opdelen en elk deel afwisselend inzaaien met graan en behouden tot de volgende inzaai. Hiervoor kan men 1 931 Euro per ha krijgen (VLM, 2019c).

1.5 De actuele relevantie van adviesraden

Een landbouwraad is de adviesraad bij uitstek als het over lokaal landbouwbeleid gaat. Deze raden bestaan uit vertegenwoordigers van verschillende landbouworganisaties en produceren niet bindend advies aan het gemeentebestuur. In dit hoofdstuk wordt er ingegaan op het wettelijk kader, op de voor- en nadelen en op de efficiëntie en impact van adviesraden.

1.5.1 Wettelijk kader

Een adviesraad is *“elke vergadering van personen, ongeacht hun leeftijd, die er door de gemeenteraad wordt mee belast een advies te formuleren over een of meer vraagstukken”* (Wet 2000-780, p. 9833 Art. 2). In het gemeentedecreet (2005) worden de raden behandeld in het luik over de participatie van de burger²¹. De gemeenteraad dient namelijk het initiatief te nemen om betrokkenheid en inspraak van burgers of doelgroepen te verzekeren bij de beleidsvoorbereiding, de uitwerking van gemeentelijke dienstverlening en de evaluatie ervan.

Er worden drie vereisten gesteld aan deze adviesraden. Een eerste is het genderquotum waarbij ten hoogste twee derde van de leden van hetzelfde geslacht is. Een tweede eis stelt dat de gemeenteraad voorwaarden opstelt inzake representativiteit, samenstelling en werkwijze. Daartegenover dient de gemeenteraad vast te leggen hoe er met de adviezen omgegaan zal worden en moet ze de nodige middelen voorzien opdat de adviesraad aan hun opdracht kan voldoen. Een derde eis is dat gemeenteraadsleden en leden van het CBS geen stemgerechtigd lid zijn van de adviesraad²² (Warnez, 2015, pp. 259-260).

Vanaf 1 januari 2019 is het nieuwe Decreet Lokaal Bestuur (DLB, 2017) van kracht. De vermelde regelgeving uit het gemeentedecreet werd bijna integraal overgenomen in het nieuwe decreet²³. Vanreppelen (2018) stelt in een nota van de VVSG dat de integratie van gemeenten en OCMW zich vertaalt naar meer burgerparticipatie. Dit geldt niet voor de adviesraden. Enkel gemeenteraden kunnen namelijk het initiatief nemen tot oprichting van dergelijke raden. De landbouwraad is niet de enige raad die men terug kan vinden op lokaal niveau. Sinds 2000 is elke Vlaamse gemeente verplicht om een Gemeentelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening, of kortweg GECORO, te organiseren. De GECORO moet verplicht betrokken worden bij de opmaak van het gemeentelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan. Hetzelfde geldt voor de sportraad, de milieuraad, de cultuurraad en de jeugdraad (Lefranc, 2012; Van Staeyen, 2016).

Een laatste letter van de wet kan men terugvinden in het planlastdecreet (2011). Zo staat er dat lokale besturen verplicht zijn om lokale belanghebbenden en/of bevoegde adviesraden te betrekken bij de opmaak van de strategische meerjarenplanning²⁴. Daarnaast wordt er aangegeven dat lokale besturen uiterlijk op 31 juli moeten rapporteren over de uitvoering van hun engagementen. Onderdelen die relevant zijn voor de raden worden aan deze meegedeeld.

²¹ Art. 199 en Art. 200 §1-4

²² Art. 200 §2-4

²³ Art. 304 §1-6

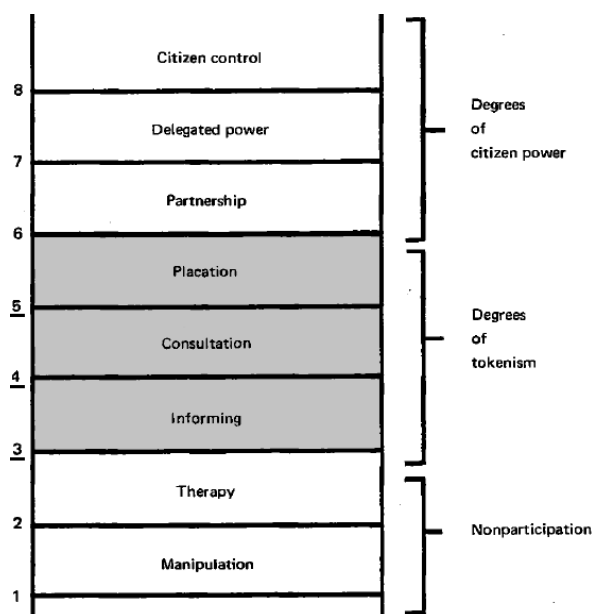
²⁴ Art. 6, 4°

1.5.2 Adviesraden als bindmiddel tussen burger en bestuur

1.5.2.1 De abstracte eigenschappen van adviesraden

Adviesraden zijn het resultaat van een participatief project. Politieke participatie is een “*activity by individuals formally intended to influence who govern or the decisions taken by those who do*” (Hague, et al., 2016, p. 217). Civiele participatie heeft betrekking op burgers die op formele en informele basis zich engageren rond een bepaald aspect binnen de samenleving. Ze ontstaan vanuit particuliere initiatieven. Adviesraden vallen eerder onder de noemer van politieke participatie omdat ze via hun advies en inspraak een invloed hebben op de agendavorming, beleidsvorming en besluitvorming (Roberts, 2008; Block, et al., 2010; Van Damme, et al., 2011). Personen die lid zijn van lokale adviesraden doen dit vanuit een duidelijk politiek participatief engagement. Vanuit een klassiek politicologisch standpunt kan men stellen dat hierbij bijgedragen wordt aan het uitbouwen van een *civic culture* (Almond & Verba, 1963) en het versterken van de publieke sfeer (Habermas, 1962). Participatie vormt hierbij een *conditio sine qua non* (Verba, et al., 1978).

Er zijn verschillende methoden om participatie te categoriseren (Milbrath, 1965; Bovens & Wille, 2010; Brosens, et al., 2016). Arnstein’s participatieladder (Arnstein, 1969) geeft weer in welke mate burgers actief kunnen bijdragen aan de maatschappij (Figuur 6). Hoe hoger op de ladder hoe hoger de participatiegraad. Adviesraden overspannen meerdere treden: consulteren (*Consultation*) en inspraak (*Placation*). Ze vallen hiermee binnen de categorie waarbij burgers wel een stem maar geen beslissingsmacht hebben (*Degrees of tokenism*). Het finale beslissingsrecht op de geformuleerde beleidsvoorstellen ligt namelijk bij het gemeentebestuur en niet bij de adviesraad. Adviesraden kunnen gemeenteraden en medeburgers ook informeren (*Informing*) over bepaalde problematieken (Dewachter, 2003, p. 153). In die zin kunnen ze zich ook op de derde trede van de participatieladder positioneren (Arnstein, 1969).

Figuur 6: De acht treden van Arnstein’s participatieladder (Links, Arnstein, 1969, p. 217)

De door de adviesraad geproduceerde adviezen ontstaan vanuit de expertise van de leden. Deze adviezen worden gegenereerd tijdens een volgens de statuten bepaald aantal vergadermomenten. Hierbij worden de adviezen teruggekoppeld naar het bestuur waarop deze de geleverde adviezen kan betrekken in de beleidscyclus (Jann & Wegrich, 2007). Volgens Laswell (1956) bestaat deze cyclus uit zeven stages: *intelligence, promotion, prescription, invocation, application, termination*, en *appraisal*. Adviesraden kunnen in verschillende fases van het beleidsproces betrokken worden. Het is essentieel voor de werking van de adviesraden dat dit gebeurt op correcte en frequente tijdstippen doorheen dit proces.

1.5.2.2 *De structurele eigenschappen van adviesraden*

Men kan adviesraden indelen volgens verschillende typologieën. Zo kunnen ze thematisch (bv. cultuurraden, milieuraden) of territoriaal (bv. wijkraad) van aard zijn (Verté & Verhaest, 2005, p. 14). Ze kunnen een mix vormen van stakeholders en experts of uitsluitend bestaan uit burgers (Lynn & Busenberg, 1995). Ze komen voor op verschillende bestuursniveaus (Schiffino & Krieger, 2018). Inzake landbouw is er de SALV die de Vlaamse regering en het parlement adviseert over landbouw en visserij (SALV, 2019). Besturen moeten rekening houden met enkele eisen die de structuur van de adviesraad bepaald. Zo kan men bij het vastleggen van de werkwijze ervoor opteren om met deelraden te werken. Hierbij gaat men per sector of territorium (bv. deelgemeente) aparte raden vormen waarbij uit elke deelraad vertegenwoordigers zetelen in een overkoepelende centrale adviesraad. Op het lokaal niveau is het werken met formele deelraden eerder een uitzondering (Verté & Verhaest, 2005).

Het is aan de gemeente om te bepalen welke organisaties en maatschappelijke vertegenwoordigers er in de adviesraad opgenomen worden. Men dient aandachtig te zijn opdat bepaalde groepen burgers niet uitgesloten wordt uit de adviesraad. Dit kan namelijk de werking van de adviesraad gaan ondermijnen (Wilderink, 2017, p. 54; Bekkers, et al., 2004).

1.5.2.3 *Functies en voordelen van adviesraden*

Adviesraden dragen bij aan de *civic culture* via inspraak, consultatie en informatie. Hoewel elke adviesraad in de praktijk een eigen werking kan formuleren zijn er toch enkele intrinsieke functies en voordelen die eigen zijn aan deze instellingen. Zo bezitten ze over een informatieve functie, produceren ze adviezen, werken ze voorstellen uit, onderhandelen en overleggen ze met verschillende stakeholders en bepleiten en waarschuwen ze het bestuur voor mogelijke issues (Dewachter, 2003, pp. 150-155). Men kan de functies en voordelen van adviesraden opsplitsen in vier functiegroepen.

Ten eerste zorgen adviesraden voor de democratisering van het lokaal beleid. Ze dragen bij tot het creëren van een draagvlak door burgers direct te betrekken bij het beleid (Fobé, et al. 2013; Block, et al., 2010). Adviesraden versterken de legitimiteit van het lokaal bestuur (Schaap, et al., 2010). Ze betrekken stakeholders bij de besluitvorming (*input*-legitimiteit), dragen bij aan een efficiëntere beleidscyclus (*output*-legitimiteit) en bevorderen ze de transparantie en eerlijkheid van het beleidsproces (*throughput*-legitimiteit) (Bekkers, et al., 2007; Fobé, et al.,

2010, p. 118). Ten tweede garanderen adviesraden rechtsbescherming van de burger. Burgers kunnen namelijk op verschillende momenten in het beleidstraject hun grieven uiten. DE adviesraad fungeert als intermediair niveau tussen burger en bestuur. Een derde functie is het benutten van de deskundigheid van de vertegenwoordigers. De adviesraden kunnen als voelspriet gebruikt worden van het lokaal bestuur (Dewachter, 2003, p. 154-156). Het benutten van het middenveld geniet de voorkeur binnen de Belgische neocorporatistische cultuur (Van Mierlo, 1993, p. 2; Halffman & Hoppe, 2005, p. 136; Fobé, et al., 2013). Ten vierde voorzien ze een plaats voor ontmoeting, overleg en organisatie (Van Damme, et al., 2011). Adviesraden fungeren als hot-spot voor netwerkers. Nieuwe inzichten op een issue kunnen nieuwe oplossingsvisies genereren (Brans, et al., 2011, p. 29). Het gebruik van experts in adviesraden draagt bij aan het professionaliseringsproces van lokale besturen (Halffman, et al., 2005, Van Den Berg, 2017).

1.5.2.4 Disfuncties en nadelen van adviesraden

Daarnaast zijn er ook disfuncties en nadelen. Er kunnen spanningen ontstaan tussen het primaat van de politiek en de beleidsparticipatie. Geert Bourgeois schrijft in een publicatie van De Verenigde Verenigingen het volgende: *“Ik snap de frustratie wel wanneer er geen of te laat inspraak georganiseerd wordt, of de resultaten niet ernstig genomen worden. Adviesraden volstaan niet als inspraakinstrument”* (Demeulemeester, 2011, p. 15). Marc Suykens²⁵ stelt in dezelfde publicatie dat lokale adviesraden vaak versteend zijn. Het zijn *“eerder organisatiecomités dan instrumenten voor beleidsparticipatie”* (Demeulemeester, 2011, p. 26). Wat deze twee heren vaststellen is meer dan een louter empirische waarneming. Zo beschrijven Block et al. (2010, p. 134) dat lokale bestuurders vaak sceptisch staan tegenover de adviesraden: de representativiteit is problematisch, er is een gebrek aan beleidsvisie, de belangenverdediging is beperkt... daartegenover staat dat adviezen te laat in het beleidsproces worden betrokken. Hierbij worden de adviezen genegeerd en vervullen de adviesraden slechts schijnfuncties (van Mierlo, 1993; Fung, 2006, p. 72). Er zijn obstakels die de werking van een adviesraad kunnen blokkeren: geringe communicatie tussen bestuur en raad, slecht afgebakende doelstellingen en verwachtingen, weinig vertrouwen van het bestuur in de adviesraad, bestuurders of burgers die de agenda willen controleren, onvoldoende expertise bij de leden, het creëren van een vergadercultuur ... Daarnaast kunnen ze zich schuldig maken aan passiviteit en enkel samen op vraag van het bestuur (Callahan, 2002, p. 313). De samenstelling kan een heikel punt zijn. Zo stelt men bij verschillende vormen van burgerparticipatie vaak de vraag of burgers wel over voldoende capaciteiten en expertise beschikken (Van Staeyen, 2016; Verdonschot, et al., 2018). Zo kunnen steeds dezelfde burgers actief zijn waardoor men steeds dezelfde visie ziet terugkomen in verschillende adviesraden. Men kan zich afvragen of het wel de juiste belangenverenigingen zijn die in de raad zetelen. Bepaalde actoren kunnen afwezig zijn in de raad terwijl ze misschien wel relevant zijn voor bepaalde issues en andere actoren zijn dan weer

²⁵ Voormalig directeur van de VVSG

oververtegenwoordigd (Dewachter, 2003, 158). De besturen kunnen moeilijkheden ervaren om hun adviesraad georganiseerd te krijgen. Zo is er bijvoorbeeld de gendernorm. In een artikel van De Wakkere Burger vzw²⁶ zegt men daarover het volgende: “*Alle adviesraden moeten voldoen aan deze tweederdereg. Toch wat betreft hun formeel goedgekeurde samenstelling door de gemeenteraad. Toevallige afwezigheden op een bepaalde vergadering vormen geen obstakel*” (DeWakkereBurger, s.d.).

Het succes van een adviesraad hangt samen met de intensiteit van de werking (Van Damme, 2011, p. 107). Indien een adviesraad te veel adviezen uitbrengt kan een verzadigingseffect optreden. Als de raad echter te weinig adviezen uitbrengt dan komt de zichtbaarheid in gevaar (Bekkers, et al., 2004, p. 42). Het kan gebeuren dat er binnen de raad geen consensus kan worden gevonden. Hierdoor kan niet alleen de interne werking van de raad verstoord worden maar zal het advies ook minder zwaar doorwegen bij het bestuur.

Tenslotte kan men vaststellen dat adviesraden misbruikt kunnen worden binnen het democratisch proces. Een (pseudo)adviesraad kan samengesteld worden enkel en alleen om de goedkeuring van de raad mee te dragen als symbolische waarde. Als een issue controversieel en/of actueel is dan kan het bestuur beroep doen op de adviesraad om tijd te winnen: het bestuur ‘wacht’ op het advies van de adviesraad. Adviesraden kunnen gebruikt worden om bepaalde problemen in het politieke koelvak te leggen. Men spreekt over een alibi- of bufferfunctie en een niet beslissingsfunctie (Dewachter, 2003, pp. 156-157).

1.5.2.5 Effectiviteit en efficiëntie van adviesraden

De boutade “*advies is meer dan advies als het overleg is*” van politicoloog Wilfried Dewachter (2003, p. 160) toont aan waar het grootste knelpunt kan zitten bij adviesraden. Om tot een kwalitatief adviesproces te komen dienen de adviesraadsleden onderling en met de bestuursleden overleg te plegen. Een onderzoek van Van Damme et al. (2011, p. 110) toonde aan dat de leden van adviesraden tevreden zijn met de werking ervan. Ze gaven een score van 4.85 op 7 voor procestevredenheid en 4.15 op 7 voor de inhoudelijke tevredenheid. Fobé et al. (2013) beschrijven hoe leden van adviesraden een algemeen positief beeld hebben op het door hen doorlopen adviesproces. Ze voelen zich sterk betrokken en ervaren het adviesproces als transparant en reactief op hun advies. Het onderzoek van deze auteurs toont aan dat de invloed van de adviezen op het beleid minimaal is en de timing vaak laattijdig is. Een andere studie geeft aan dat een op de tien leden meent dat adviezen genegeerd worden (Callahan, 2002, p. 310). Volgens Callahan (2002, p. 314) kan een betere communicatie tussen burgers, gemeenteraadsleden en administratieve medewerkers ervoor zorgen dat de kwaliteit van de adviesraad verbeterd. Het ontwikkelen van duidelijke doelstellingen en strategieën, personeelondersteuning en opleiding voorzien aan de leden kan hieraan bijdragen.

²⁶ Een sociaal culturele beweging voor een participatieve democratie. Op de website www.adviesraden.be kan een burger alles te weten komen over de wetgeving die rond een adviesraad hangt en hoe ze zich kunnen engageren in zo'n raad (DeWakkereBurger, 2019).

Verté en Verhaest (2005) bestudeerden lokale cultuurraden in de Vlaamse gemeenten (Tabel 2). De leden lijken eerder voorstander te zijn van een deelraad. Ze versterken de betrokkenheid van de raadsleden. Al meent toch een kwart van de leden dat deelraden de hoofdraad verzwakt. Grote gemeenten en steden (> 30 000 inwoners) staan positiever tegenover de werking met deelraden dan de kleinere gemeenten (< 15 000 inwoners) (Verté & Verhaest, 2005, p. 35). De meerderheid vindt dat de adviesraad geen praatbarak is. Al gaat een derde na de afloop van de vergadering op café iets drinken. Twee derde (67.5%) geeft aan dat het gemeentebestuur rekening houdt met de geleverde adviezen. Slechts een op de tien geeft aan dat dat het gemeentebestuur altijd rekening houdt met de adviezen. De leden geven aan dat de adviesraad niet altijd ernstig genomen wordt. De leden geven de schepen een gemiddelde score van 7.7 op 10 (Verté & Verhaest, 2005, p. 82). Van de ondervraagden vindt 62% het belangrijk dat de schepen in de raad zit. Over de vertegenwoordiging van politieke partijen is men sceptisch.

Tabel 2: Antwoorden van cultuurraadleden (%) (o.b.v. Verté & Verhaest, 2005, pp. 34, 40, 55, 70, 79-80, 89, 91)

Stelling	Helemaal oneens	Eerder oneens	Noch (on)eens	Eerder eens	Helemaal eens
<i>Deelraden vergroten de betrokkenheid van de leden van de cultuurraad.</i>	1.5	6.0	29.8	44.6	18.1
<i>Deelraden moeten zelfredzaam zijn.</i>	4.5	13.2	39.7	34.9	7.8
<i>Deelraden verzwakken de cultuurraad.</i>	1.2	24.9	38.0	21.0	5.9
<i>Schepen beantwoordt de vragen van de cultuurraad.</i>	0.8	4.7	9.6	45.3	39.5
<i>De schepen neemt onze voorstellen en opmerkingen mee naar het college.</i>	0.9	4.1	12.7	45.5	36.8
<i>De sfeer op de vergaderingen is gemoedelijk, er wordt al eens gelachen.</i>	0.8	4.3	13.1	53.2	28.5
<i>We proberen de verplichte agendapunten zo snel mogelijk af te handelen.</i>	6.9	22.5	34.3	25.8	10.5
<i>We gaan na afloop van de vergadering meestal samen iets drinken.</i>	18.8	22.5	22.7	22.8	13.1
<i>Er is concurrentie onder de verschillende verenigingen.</i>	14.4	30.6	31.4	17.8	5.8
<i>Het is soms een praatbarak waar geen woord tussen te krijgen is.</i>	29.1	39.5	18.8	9.6	3.0
<i>Adviezen zijn belangrijk voor de schepen van cultuur.</i>	1.4	4.9	16.0	47.8	29.9

Stelling	Onbelangrijk	Eerder onbelangrijk	Noch (on)belangrijk	Eerder belangrijk	Belangrijk
<i>Schepen van cultuur maakt deel uit van de cultuurraad.</i>	0.8	2.4	6.0	28.8	62.0
<i>Leden van politieke partijen maken deel uit van de cultuurraad.</i>	44.4	25.9	20.7	6.2	2.8
<i>De cultuurraad moet de bevolking vertegenwoordigen</i>	2.3	7.3	26.5	34.7	29.2

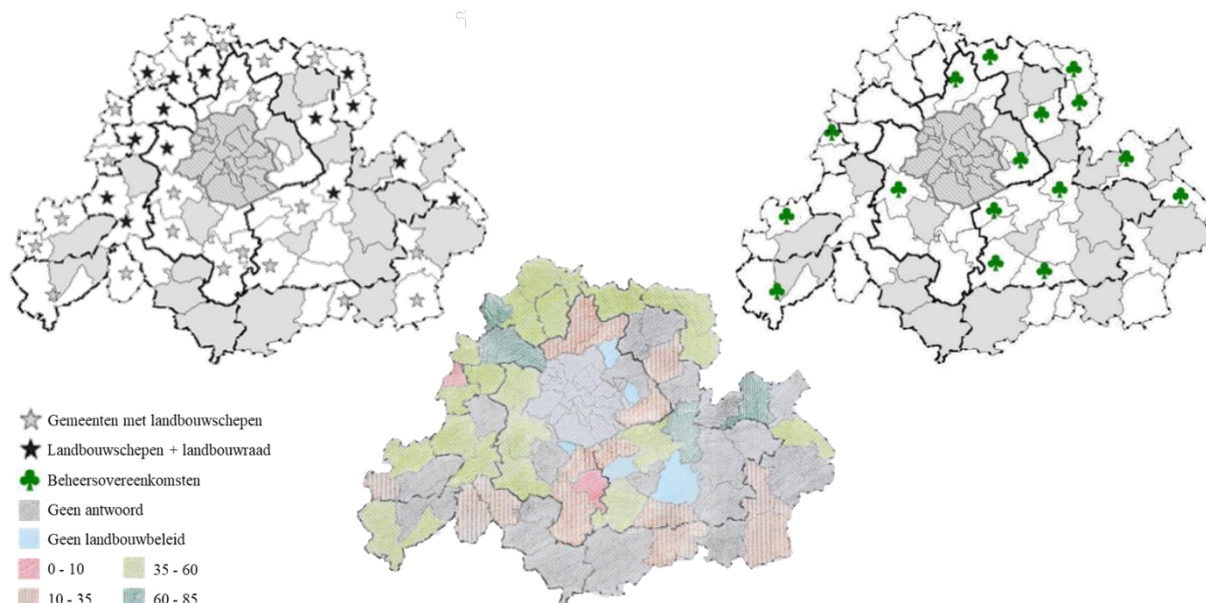
Stelling	Zelden of nooit	Meestal	Altijd	G/A
<i>Mate waarin er door het gemeentebestuur rekening gehouden wordt met de uitgebrachte adviezen.</i>	12.7	67.5	9.6	10.1
<i>Mate waarin er door het gemeentebestuur een antwoord geformuleerd op de uitgebrachte adviezen.</i>	20.8	52.5	19.0	7.8
<i>Mate waarin de cultuurraad ernstig genomen wordt door het gemeentebestuur.</i>	13.1	53.3	20.8	12.7

1.6 Lokaal Landbouwbeleid: Bestaand onderzoek (?)

Specifiek onderzoek naar landbouwbeleid op lokaal niveau in Vlaamse context is uiterst gering. Er is een studie die in het begin van de 21ste eeuw werd neergepend in het kader van het ‘*plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling*’ in opdracht van het Federaal Wetenschapsbeleid BELSPO. Deze studie benaderd in bepaalde delen van hun onderzoek vaak aspecten die ook in dit thesisonderzoek onderzocht worden. Daarom worden de voornaamste conclusies van deze studie hier neergeschreven. De studie in kwestie draagt de titel ‘*Overlevingsstrategieën voor een multifunctionele landbouw in een verstedelijkte omgeving*’ (Van Huylenbroeck, et al., 2005). Hoewel deze studie focust op de invloed van het verstedelijkingsproces op de landbouwsector en op de multifunctionele aard van de sector wordt er ook ingegaan op hoe landbouwbeleid tot uiting komt op lokaal niveau. De studie beperkt zich tot het stedelijk gebied van Brussel. Op basis van deze studie werd in 2006 een artikel gepubliceerd in Land Use Policy (Vandermeulen, et al., 2006).

Via een telefonische enquête werd gevraagd naar het ophalen van landbouwplastic, onderhoud van bermen en wegen, maatregelen rond landbouwverkeer en diensten voor landbouwers. Een tweede enquête met uitgebreide vragenlijst werd later verstuurd naar de 70 gemeenten van het studiegebied. Er werden drie thema’s bevraagd: participatie van landbouwers aan het landbouwbeleid (1), visies van lokale besturen inzake ruimtelijke ordening, natuurbeleid en toeristisch beleid en hun link naar landbouw (2) en de houding van het beleid tegenover productie van agrarische producten (3) (Van Huylenbroeck, et al., 2005, p. 55).

Uit het onderzoek blijkt dat 72.9% van de gemeenten beschikt over een landbouwschepen (Figuur 7, links). Deze kwam minder voor bij de meer verstedelijkte gemeenten. In gemeenten met een landbouwschepen is er meer inspraak van landbouwers. Een landbouwraad werd teruggevonden bij 30% van de gemeenten. Van de 35 gemeenten met een landbouwschepen hebben er 20 (57.1%) een milieuraad waarin een of meerdere landbouwers zetelen. Vijventwintig (71.4%) gemeenten hebben een GECORO waar landbouwers in zetelen. Op de vraag of men op de hoogte was van agrobeheersovereenkomsten in de gemeente kon 33% positief antwoorden (Figuur 7, rechts). Er werd eveneens een landbouwscore berekend. Zowel de figuur als de berekening zijn vaag zoals te zien op Figuur 7. Hierop is duidelijk dat hoe verder de afstand van het Brussel hoofdstedelijk Gewest, hoe hoger de score. Dit onderzoek stelt dat de gemeente een ondersteunende rol kan opnemen rond lokale voedselsystemen (Van Huylenbroeck, et al., 2005, pp. 57-59). Het onderhoud van landbouwwegen vond men terug bij vier op vijf gemeenten. Wat promotie betreft wordt er in de helft van de gemeenten ingezet op de lokale streekproducten (Tabel 3). Uit dit deelonderzoek besluiten de auteurs dat in gemeenten waar participatie van burgers aan het landbouwbeleid hoog is, de promotie minder belangrijk is (Tabel 4) (Van Huylenbroeck, et al. 2005, pp. 128-129). Daarnaast blijkt dat in gemeenten met een uitgebreid landbouwbeleid de burgers meer lokaal kopen (Van Huylenbroeck, et al., 2005, p. 125).

Figuur 7: Gemeenten in het stedelijk gebied van Brussel met een landbouwschepen en al dan niet een landbouwraad (links), gemeenten die beheersovereenkomsten afsluiten met landbouwers (rechts) en de lokaal-landbouwbeleidsscore (%) (onder, manueel ingekleurd) (Van Huylenbroeck, et al., 2005, pp. 57-59)

Tabel 3: Lokale beleidsverschillen (Van Huylenbroeck, et al., 2005, p. 128)

Diensten	N	Tot	%	Promotie	N	Tot	%
Steun aan KLE	6	39	15.4	Informatie over hoevetoerisme	7	41	17.1
Steun aan milieumaatregelen	20	40	50.0	Informatie over manèges	3	41	7.3
Ophaling landbouwplastic	15	30	50.0	Promotie lokale streekproducten	18	36	50.0
Onderhoud landbouwwegen	29	36	80.6	Bestaan van landbouwleerpaden	8	40	20.0

Tabel 4: Relatie participatie (landbouwers en burgers) en beleid (Van Huylenbroeck, et al. 2005, p. 129)

Wanneer de participatie van	Dan is promotie ...	Dan zijn diensten ...
Burgers hoog is,	Minder belangrijk	(Belangrijk)
Landbouwers hoog is	Belangrijk	Belangrijk

De slotconclusie van deze studie luidt dat de afstand tot de stad een invloed heeft op de attitude van zowel de burger als de landbouwer. Inzake multifunctionele strategieën stellen de auteurs vast dat hoe meer het beleid op verschillende vlakken de landbouw gaat stimuleren hoe meer landbouwers hun landbouwsysteem gaan aanpassen. “*Het lokale landbouwbeleid kan dus wel degelijk de strategie van landbouwers beïnvloeden*” (Van Huylenbroeck, et al., 2005, p. 140). De auteurs pleiten daarom voor een gedeeltelijke verschuiving van het beleid naar het lokale niveau. De landbouwers zelf hebben ook een impact op het lokaal landbouwbeleid:

“Daaruit besluiten wij dat landbouworganisaties en individuele landbouwers een belangrijke impact hebben op het lokale beleid, waardoor zowel traditionele als meer multifunctionele landbouw wordt beïnvloed. Daarom mag het belang van landbouworganisaties en de effectieve participatie van landbouwers in het beleid niet worden onderschat wanneer men duurzame landbouw wil ondersteunen” (Van Huylenbroeck, et al., 2005, p. 141)

2 Onderzoeksvragen

Voor er bepaald wordt hoe de antwoorden gezocht zullen worden is het essentieel om eerst de vragen te ontwikkelen waarop men een antwoord tracht te formuleren. Deze fungeren namelijk als basis voor het verdere onderzoek.

- OZV1** Hoe wordt het lokaal landbouwbeleid ingevuld?
- OZV2** Wat is de rol van de landbouwschepen?
- OZV3** Hoe dragen landbouwraden bij aan het lokaal landbouwbeleid?
- OZV4** Wat zijn de verschillen/gelijkenissen tussen de verschillende West-Vlaamse gemeenten inzake lokaal landbouwbeleid?

De eerste onderzoeksvraag (OZV1) omvat de kern van deze thesis. OZV1 biedt een inzicht in wat men op lokaal bestuursniveau verstaat onder de term 'lokaal landbouwbeleid'. Er wordt getracht een beeld te krijgen op hoe het landbouwbeleid ontwikkeld wordt en welke actoren hier invloed op hebben.

Een tweede onderzoeksvraag (OZV2) bekijkt de rol van landbouwschepen. Er kan onderzocht worden wie deze bevoegdheid opneemt: is deze gegeerd, neemt de burgemeester deze bevoegdheid soms op, speelt de persoonlijke achtergrond mee bij de keuze... Verder kan hierbij ook de rol van de lokale administratie worden bekeken. Is er een ambtenaar die zich deeltijds of voltijds moet inzetten voor deze bevoegdheid, en hoeveel investeert men daarin?

Ten derde wordt de rol van de landbouwraden in vraag gesteld (OZV3). Er wordt bestudeerd wat landbouwraden zijn en hoe ze zich manifesteren. Hierbij wordt er aandacht geschonken aan de samenstelling en werking in de verschillende gemeenten. Daarnaast kan eveneens bekeken worden welke relatie er is met het gemeentebestuur. Omhelzen deze raden eerder de functies of vervallen ze tot het waarmaken van de verschillende dysfuncties?

Ten slotte kan men kijken waarop gemeenten verschillen als het gaat over hun landbouwbeleid (OZV4). Het onderzoek van Van Huylenbroeck et al. (2005) toonde reeds aan dat naarmate gemeenten verder verwijderd zijn van een stad er een sterker lokaal landbouwbeleid is. Het beantwoorden van deze onderzoeksvraag kan nagaan of deze conclusie doorgetrokken kan worden naar West-Vlaanderen. Daarnaast wordt er gekeken naar verschillen volgens de regio of het type van de gemeente. Aansluitend hierop kan bekeken worden wat de eventuele verklaringen zijn voor deze verschillen.

3 Methodologie

Na het vastleggen van een theoretisch kader kan er gestart worden met het empirische luik van deze thesis. Er wordt bewust gekozen om de onderzoeksvragen via triangulatie te benaderen. Zodoende wordt er een kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethode ontwikkeld. Aansluitend kan men een hoofdstuk vinden over de responsgraad van het onderzoek.

3.1 Kwantitatief onderzoek

Bij een kwantitatief onderzoek gaat men een groot deel van de onderzoekspopulatie bestuderen. Alhoewel de dataverzameling intensiever verloopt kunnen er wel sterke conclusies uit gegenereerd worden. Een kwalitatief onderzoek heeft namelijk het nadeel dat conclusies niet doorgetrokken kunnen worden van het specifieke naar het algemene.

Dit kwantitatief luik heeft als doel om een brede visie te krijgen op het West-Vlaams landbouwbeleid (OZV1) en de aanwezigheid van landbouwraden (OZV3). Daarnaast kan een profielschets samengesteld worden van de schepen (OZV2) en kan een statistische analyse de verschillende gemeenten in West-Vlaanderen met elkaar vergelijken (OZV4). Voor dit deel werden de West-Vlaamse gemeenten, exclusief de zeven²⁷ cases uit het kwalitatief onderzoek, gecontacteerd via mail. De data werd verzameld in een Excel-database met het oog voor implementatie in *SPSS Statistics 25 (Statistical Package for the Social Sciences)*. Hierbij werd de dataset aangevuld met variabelen zoals de grootste partij in de gemeente (VlaanderenKiest, 2019), het aantal landbouwbedrijven en hun evolutie in de tijd (STATBEL, 2019).

3.1.1 De landbouwwebpagina

De website van de gemeente is een belangrijke en snel bereikbare informatiebron voor de inwoners van de gemeente (Van Deursen & Pieterse, 2006; Pieterse & Ebbens, 2008; Bonson, et al., 2012; Ebbens, et al., 2016). Van elke West-Vlaamse gemeente werd de landbouwwebpagina geconsulteerd en de aangehaalde topics verzameld. Om als landbouwwebpagina gecategoriseerd te worden moet deze titelen met 'landbouw' of minimum twee landbouw topics bespreken. Hetzij door een uitgeschreven tekst of via een hyperlink.

Het kan voorkomen dat bijvoorbeeld subsidies voor de vergroening van landbouwbedrijven op de webpagina rond milieu geplaatst worden en men maatregelen rond trage wegen bij mobiliteit of toerisme plaatst. Dit deelonderzoek wil echter niet nagaan of gemeenten inzetten op bepaalde issues maar eerder welke informatie ze koppelen aan landbouw. Daarnaast werd er nagegaan waar de gemeente de landbouwwebpagina onderbrengt. Zo kan dit bijvoorbeeld bij de categorie 'Ondernemen' geplaatst worden. Dit onderzoek focust op OZV1.

²⁷ Initieel aantal. In een latere fase werden twee kwantitatieve gemeenten gecontacteerd voor het kwalitatieve luik.

3.1.2 De landbouwschepen en voorzitters van de landbouwraden

De gemeentewebsites werden eveneens gebruikt voor het verzamelen van data met betrekking tot de landbouwschepen en de landbouwraad. Via een vooronderzoek werden de 64 West-Vlaamse gemeenten opgedeeld in twee categorieën: een categorie met landbouwraad en een categorie zonder landbouwraad. Bij de gemeentes zonder landbouwraad kan worden nagegaan waarom de raad afwezig is en welke alternatieven er zijn. Bij gemeenten met kan men nagaan welke relatie er is tussen het bestuur en de adviesraad.

Er werd een contactlijst samengesteld van de 64 gemeenten. Indien er geen contactadres voor de landbouwschepen of landbouwraadvoorzitter beschikbaar was werd de bevoegde dienst (bv. milieudienst) opgenomen in de lijst. Indien een landbouwraad aanwezig is werd de beschikbare data verzameld. Er werd ook gekeken naar het geslacht, de positie en de partij van de schepen. In volgende hoofdstukken wordt er vaak gesproken over ‘het antwoord van een schepen’. Dit antwoord kan ofwel op de landbouwschepen of op de betrokken dienst slaan waarvan verondersteld wordt dat deze een antwoord formuleert in navolging van de visie van de schepen.

3.1.3 Belfiuscluster- & statistische analyse

Zoals geformuleerd in OZV4 kunnen er variabelen zijn binnen het landbouwbeleid (bv. de landbouwraad) die samenhangen met een bepaald type gemeente. In deze thesis werden gemeenten ingedeeld volgens arrondissement en volgens de Belfiustypologie²⁸. De eerste indeling kan men terugvinden op de kaart in Bijlage 7 op de laatste pagina van deze thesis. De tweede typologie met frequenties kan men hieronder terugvinden in Tabel 5. Deze typologie baseert zich op demografische en sociaaleconomische kenmerken. Hierbij kan men de gemeenten indelen in Belfiusclusters (BC) en Belfiushoofdclusters (BHC). Bij de BHC kunnen er meer algemenere tendensen vastgesteld worden dan bij de BC. Er zijn drie clusters die slechts eenmaal voorkomen in West-Vlaanderen²⁹. Deze worden gegroepeerd in de BC-analyse en behouden bij de BHC-analyse.

De tendensen werden opgespoord met SPSS door het toepassen van statistische testen zoals een *One Way ANOVA (Analysis of variance)* en een *Tukey HSD (Honestly Significant Difference)* of het berekenen van een Chi-kwadraat. Er dient opgemerkt te worden dat de eerder beperkte populatie, 64 gemeenten verdeeld over twaalf BC, de sterkte van de conclusies limiteert. In Bijlage 2 kan men de statistische achtergrond terugvinden van de verschillende besproken statistische verbanden. Omwille van de omvang werden de *multiple comparisons* uit de *Tukey HSD* niet opgenomen in deze bijlage. De dataset met statistische bestanden (het Excel-, SPV- en SAV-bestand) zijn opvraagbaar bij de auteur. Er werden enkel tabellen opgenomen waarvan significante verbanden werden vastgesteld. Zo is er ook een correlatiematrix terug te vinden.

²⁸ Verwerking van de typologie gebaseerd op data van <http://www.statistiekvlaanderen.be/gebiedsindelingen-belfius> en op het persbericht van Belfius (2018a, 2018b)

²⁹ Menen (BC14), Oudenburg (BC5) en Torhout (BC13)

Tabel 5: Indeling van de BHC & BC met aantal (#) gemeenten in West-Vlaanderen (Belfius, 2018a, 2018b)

BHC		BC	
Nr. + Categorie	#	Nr. + Categorie	#
1. <i>Woongemeenten</i>	4	1. <i>Gemeenten in de stadsrand met hoge inkomens en vergrijzende bevolking</i>	
		2. <i>Gemeenten in de stadsrand met hogere inkomens en toenemend aantal jongeren</i>	
		3. <i>Woongemeenten met hogere inkomens</i>	
		4. <i>Woongemeenten met toenemend aantal jongeren</i>	3
		5. <i>Woongemeenten met vergrijzende bevolking</i>	1
2. <i>Landelijke gemeenten</i>	27	6. <i>Landelijke woongemeenten met hogere inkomens</i>	4
		7. <i>Landbouwgemeenten</i>	12
		8. <i>Landelijke woongemeenten met eerder vergrijzende bevolking</i>	11
3. <i>Gemeenten met concentratie van economische activiteit</i>	19	9. <i>Gemeente in de stadsrand met economische activiteit en toenemend aantal jongeren</i>	
		10. <i>Gemeenten met economische activiteit en vergrijzende bevolking</i>	6
		11. <i>Gemeenten met groter bevolkingsaantal en economische activiteit</i>	4
		12. <i>Gemeenten en kleine steden met centrumfunctie en economische activiteit</i>	9
4. <i>Verstedelijkte gemeenten</i>	2	13. <i>Goed uitgeruste gemeenten en kleine steden met vergrijzende bevolking</i>	1
		14. <i>Goed uitgeruste gemeenten en kleine steden met toenemend aantal jongeren</i>	1
5. <i>Grote en regionale steden</i>	4	15. <i>Grote en regionale steden</i>	4
6. <i>Kustgemeenten</i>	8	16. <i>Kustgemeenten</i>	8

3.2 Kwalitatief onderzoek

3.2.1 Analyse van de cases

Kwantitatief onderzoek heeft het nadeel dat achterliggende motieven moeilijk achterhaald kunnen worden. Informatie rechtstreeks afkomstig van landbouwbeleidsactoren kunnen een inzicht geven op de praktische kant van het beleid (OZV1), de rol van de schepen (OZV2) en de werking van landbouwraden (OZV3). Een kwalitatieve methode die hierop het meest aansluit is de casestudie en specifiek de *multiple casestudy* (Tellis, 1997, p. 2; Meyer, 2001). Dit laat toe om cases met elkaar te vergelijken (OZV4) (Baxter & Jack, 2008, pp. 550-551).

Aan de hand van diepte-interviews met de betrokken landbouwbeleidsactoren kan er gezocht worden naar een antwoord op de onderzoeksvragen. Zo wordt de landbouwschepen geïnterviewd om OZV2 te beantwoorden of de landbouwraadvoorzitter voor OZV3. Daarnaast wordt er getracht een interview met een belangenorganisatie (bv. landelijke gilde) op lokaal niveau af te leggen en met de gedeputeerde van de provincie West-Vlaanderen (OZV1). In Bijlage 4 kan men de topiclijst terugvinden die gebruikt werd bij de interviews.

3.2.2 Selectie van de cases

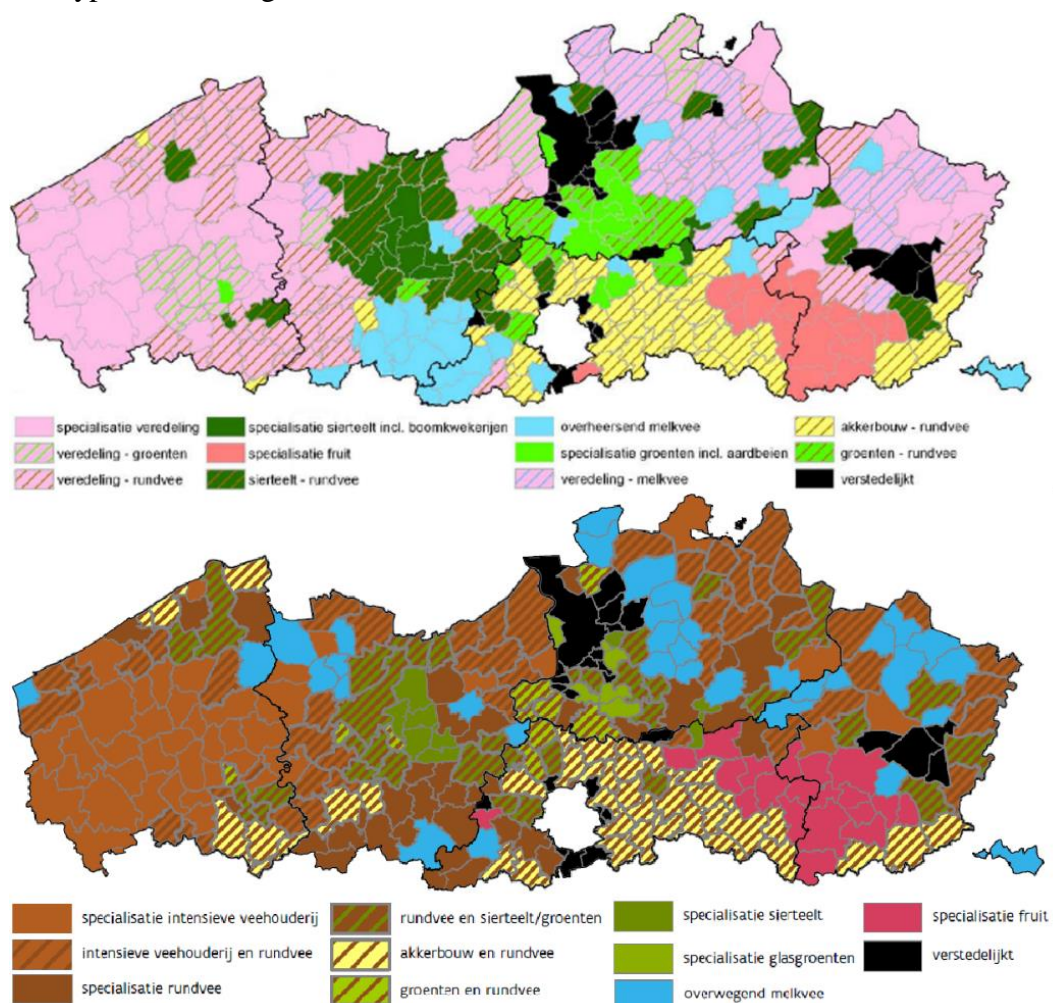
De caseselectie gebeurt aan de hand van een selectieproces. Het doel hiervan is om via een objectieve methode uit de onderzoekspopulatie gemeenten te selecteren of te elimineren op basis van bepaalde eigenschappen. In de eerste stap wordt er van het Vlaamse niveau ingezoomd op provinciaal niveau. Om de conclusies van de casestudie beter te verwerken en om aan te sluiten op het kwantitatief niveau werden de cases beperkt tot de provincie West-Vlaanderen. Hierdoor worden mogelijke effecten op het gemeentelijk landbouwbeleid door een verschillend provinciaal beleid weg gefilterd. Daarnaast gaat men voorkomen dat er fusiegemeenten in de caseselectie worden opgenomen wat zou resulteren in ruis bij de analyse. In de tweede stap worden enkele gemeenten geëlimineerd aan de hand van twee typologieën. Een eerste typologie is de Belfiustypologie die reeds in het vorige hoofdstuk aangehaald werd. Van de BHC kunnen er drie geëlimineerd worden: kustgemeenten (BHC6), grote en regionale steden (BHC5) en verstedelijkte gemeenten (BHC4). Hierdoor vallen er 14 West-Vlaamse gemeenten af waardoor de onderzoekspopulatie beperkt wordt tot 50 gemeenten. Deze worden geëlimineerd omwille van de quasi afwezigheid van een landbouwsector. Ze werden wel opgenomen in het kwantitatief luik. Een tweede typologie is de landbouwtypering (Tabel 6) die Vlaamse gemeenten indeelt volgens agrarische specialisatie. De studie oordeelt dat 27 gemeenten in die mate verstedelijkt zijn dat ze niet kunnen worden ondergebracht bij een landbouwtype. Hiervan behoort er geen enkele tot de reeds geëlimineerde gemeenten.

Tabel 6: Landbouwtypologie (Danckaert, et al., 2009)

Type	Categorie	Type	Categorie	Type	Categorie
1	Specialisatie veredeling	5	Specialisatie groenten	9	Sierteelt – rundvee
2	Veredeling – groenten	6	Veredeling – melkvee	10	Akkerbouw – rundvee
3	Veredeling – rundvee	7	Specialisatie sierteelt	11	Groenten – rundvee
4	Overheersend melkvee	8	Specialisatie fruit	12	Verstedelijkt

Aansluitend op de tweede wordt er in de derde stap geselecteerd op basis de typologieën. Hiervoor werd de representativiteit van de clusters en typen in West-Vlaanderen bepaald. Het toepassen van de representativiteit betekent dat als een bepaalde cluster bij 50% van de West-Vlaamse gemeenten voorkomt deze eveneens bij ongeveer 50% van de cases aanwezig zou moeten zijn. Zodoende kan het kwalitatief onderzoek een representatief beeld vormen van het West-Vlaams landbouwbeleid (OZV1). Uit Tabel 7 kan men bijvoorbeeld afleiden dat acht van de 50 gemeenten tot de hoofdcluster van de woongemeenten behoren. Hieruit volgt dat een van de zeven cases uit deze hoofdcluster zal komen. Omdat de focus van deze thesis op BHC3 ligt zal er van BC6 en 8 elk een gemeente geselecteerd worden en uit BC7 twee gemeenten.

Om de onderzoeksvragen vanuit een zo breed mogelijk perspectief te benaderen worden er cases gekozen met een verschillende landbouwachtergrond (Smets, et al., 2017). Zoals te zien in Figuur 8 overlapt de landbouwtypering van 2007 met die van 2016. Men kan ervan uitgaan dat bepaalde landbouwactiviteiten historische wortels hebben in bepaalde gemeenten. Omdat de data van 2007 de recentste data is die beschikbaar is werd er met deze data verder gewerkt. Uit de data van 2007 blijkt dat de 50 gemeenten verspreid zijn over zes landbouwtypes. Bijna de helft (24) behoort tot de cluster die specialiseert op veredeling (Type 1). Daarom worden er vanuit dit type drie cases geselecteerd.

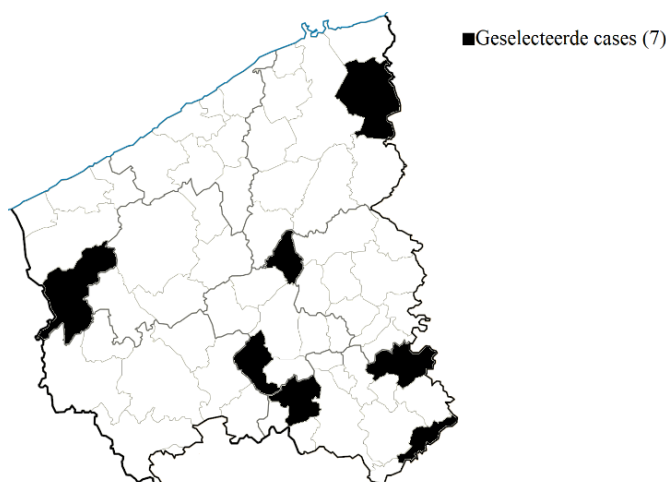

Figuur 8: Landbouwactiviteitenkaart in 2007 (Danckaert, et al., 2009, p. 14) en 2016 (Platteau, et al., 2018, p. 64)

Tabel 7: Verdeling van de cases over de verschillende BC (links) en landbouwtype (rechts) in de 50 geselecteerde (64 West-Vlaamse) gemeenten (Belfius, 2018a, 2018b; Danckaert, et al, 2009)

BHC	BC	#	%	# Cases	Type	#	%	# Cases
1	4	3 (3)	6 (5)	1	1	24 (27)	48 (42)	3
	5	1 (1)	2 (2)		2	9 (10)	18 (16)	1
2	6	4 (4)	8 (6)	1	3	12 (21)	24 (33)	2
	7	12 (12)	24 (19)		5	1 (1)	2 (2)	1
	8	11 (11)	22 (17)		9	3 (3)	6 (5)	
3	10	6 (6)	12 (9)	2	10	1 (1)	2 (3)	
	11	4 (4)	8 (6)					
	12	9 (9)	18 (14)					
Andere		0 (14)	0 (22)	0	Andere	0 (0)	0 (0)	0
Totaal		50 (64)	100 (100)	7		50 (64)	100 (100)	7

In een vierde stap van dit selectieproces wordt er uit de 50 gemeenten zeven cases geselecteerd die voldoen aan de verdeling beschreven in Tabel 7. Als bijkomend criterium werd bij de geselecteerde gemeenten gecontroleerd of het lokaal landbouwbeleid als stabiel beschouwd kan worden. Als de landbouwschepen de afgelopen legislatuur (2012-2018) deze post niet bekleed heeft dan wordt het landbouwbeleid als instabiel beschouwd voor dit thesisonderzoek. In Figuur 9 kan men de geografische spreiding van de geselecteerde cases terugvinden en in Tabel 8 de bijbehorende BC en landbouwtype.

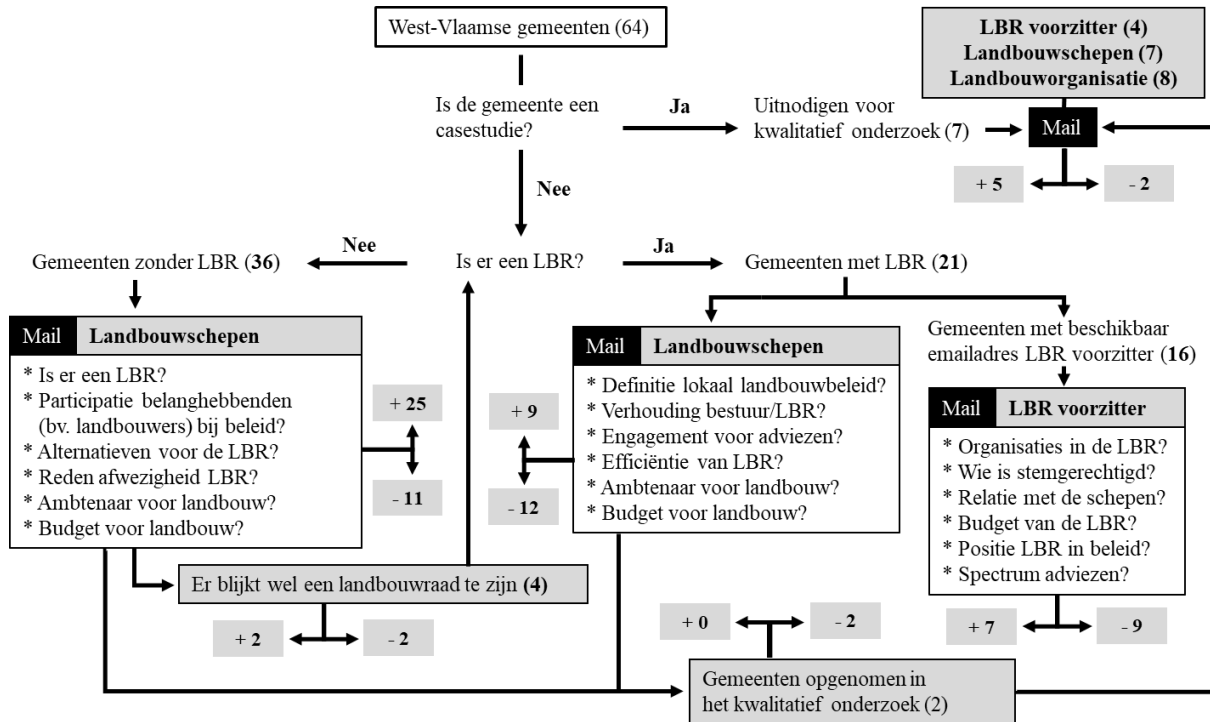
Figuur 9: Locatie van de geselecteerde cases (WikimediaCommons, 2019)

Tabel 8: Overzicht geselecteerde cases (Danckaert, Lenders, & Oeyen, 2009; Belfius, 2018a)

Gemeente	Belfius-cluster + landbouwtype
Alveringem	Landelijke woongemeenten met eerder vergrijzende bevolking (8) Specialisatie veredeling (1)
Avelgem	Woongemeenten met toenemend aantal jongeren (4) Veredeling – Rundvee (3)
Damme	Landelijke gemeenten met hogere inkomens (6) Veredeling – Rundvee (3)
Lichtervelde	Landbouwgemeenten (7) Specialisatie veredeling (1)
Moorslede	Landbouwgemeenten (7) Specialisatie veredeling – groenten (2)
Waregem	Gemeenten en kleine steden met centrumfunctie en economische activiteit (12) Sierteelt – Rundvee (9)
Wevelgem	Gemeenten met groter bevolkingsaantal en economische activiteit (11) Specialisatie veredeling (1)

3.3 Onderzoeksproces & Responsgraad

Op basis van de contactlijst werd elke West-Vlaamse gemeente tenminste eenmaal gecontacteerd gedurende het thesisonderzoek. Indien er geen antwoord ontvangen werd binnen een bepaalde periode werd een herinneringsmail verstuurd. In Figuur 10 kan men een overzicht terugvinden van het kwantitatief en kwalitatief onderzoeksproces. Van alle 64 West-Vlaamse gemeenten werd informatie verzameld van 45 (70.3%) gemeenten.

Figuur 10: Overzicht van het informatieverzamelingsproces van het kwalitatief en kwantitatief onderzoek (LBR = landbouwwaad, + = positieve respons, - = geen respons, getallen = aantal gemeenten)

3.3.1 Responsgraad kwantitatief luik

Van de 57 gemeenten die niet als case onderzocht werden waren er 36 (63.2%) gemeenten die volgens de website geen landbouwwaad hadden. Hierbij werd aan de schepen of bevoegde dienst een mail gestuurd met vragen rond de afwezigheid van de landbouwwaad, de aanwezigheid van een landbouwambtenaar en het landbouwbudget. Van deze 36 werd een respons ontvangen van 25 gemeenten (69.4%). Hiervan waren er vier (11.1%) die toch een landbouwwaad hadden. Deze werden opnieuw gecontacteerd met aangepaste vragen over de landbouwwaad. Hiervan antwoorden er twee op de extra vragen.

Daarnaast waren er 21 van de 57 gemeenten (36.8%) die een landbouwwaad vermelden op hun website. Hier werd nagegaan hoe ze landbouwbeleid conceptualiseren, welke verhouding er is met de landbouwwaad, hoe men omgaat met de adviezen, of er een landbouwambtenaar is en of er een landbouwbudget is. Van deze 21 formuleerde 9 gemeenten (42.9%) een antwoord.

Er werd eveneens gekeken of de landbouwwaardvoorzitter gecontacteerd kon worden. Van deze 16 gecontacteerde voorzitters of contactpersonen werd van 7 (43.8%) een respons ontvangen.

3.3.2 Responsgraad kwalitatief luik

Van de zeven cases werd van vijf een positief antwoord ontvangen. In Bijlage 5 kan men een overzicht vinden van de contactpersonen per case. Van de zeven landbouwschepen antwoorde er vijf positief (71.4%). Van de vier gecontacteerde landbouwraadvoorzitters werd een positieve reactie ontvangen van een voorzitter (25%). Van de aangeschreven landbouworganisaties was er een landelijke gilde bereid tot het afleggen van een interview (12.5%). Er was een initieel contact met de landbouwraadvoorzitter en landbouworganisatie van twee van de zeven cases maar deze waren uiteindelijk niet bereid tot het afnemen van een interview. Bij een andere case was volgens de schepen zowel de landbouwraadvoorzitter als de landelijke gilde niet bereid om deel te nemen aan het onderzoek.

3.3.2.1 *Van zeven naar negen cases*

Er dient hier opgemerkt te worden dat van de zeven gemeenten er twee gemeenten (Lichtervelde en Wevelgem) totaal niet reageerden. Na het sturen van herinneringsmails werd besloten om alternatieve cases te gebruiken. Het selectieproces werd opnieuw toegepast waarbij rekening werd gehouden met de vijf cases die wel reageerden. Voor de gemeente Lichtervelde is het alternatief Langemark Poelkapelle en voor de gemeente Wevelgem is dit Wielsbeke. Wielsbeke had reeds een positief antwoord geformuleerd op de mail die gestuurd werd in het kader van het kwantitatief onderzoek. Voor deze twee cases, gelet op het feit dat de belangenorganisaties een zeer lage respons vertoonde bij de zeven initiële cases en gelet op de steeds korter wordende onderzoeksperiode, werden twee landbouwschepenen en een landbouwraad gecontacteerd.

3.3.2.2 *Van negen naar vijf cases*

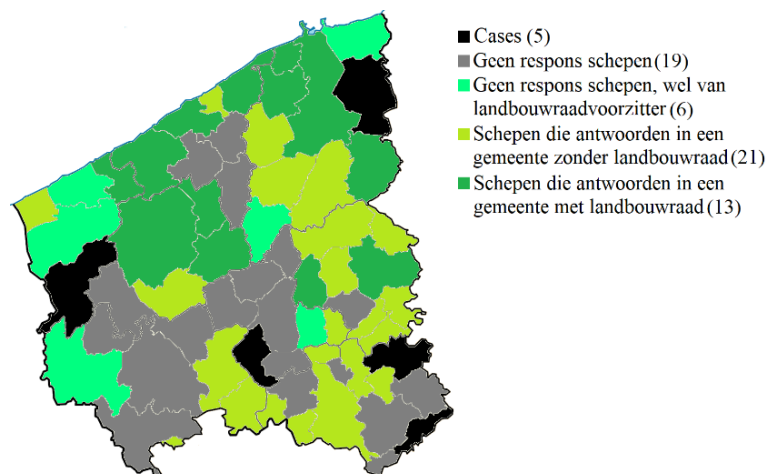
Geen enkele contactpersoon van de twee alternatieve cases reageerde. Aangezien een antwoord van deze vier gemeentes, zowel de initiële als de alternatieven, uitbleef werd besloten om verder te gaan met vijf cases in plaats van zeven. Men kan zich afvragen of dit geen inbreuk doet op het ontwikkelde onderzoekmodel. Zowel Lichtervelde als Langemark-Poelkapelle behoren tot BC 7 en landbouwtype 1. Onder de zeven initiële cases werden er twee met BC 7 geselecteerd omwille van de sterke aanwezigheid van deze cluster in West-Vlaanderen (zie Tabel 7). Toch is er in de resterende vijf cases nog altijd een gemeente die onder BC 7 valt (Moorslede) en landbouwtype 1 (Alveringem).

Wat de case Wevelgem/Wielsbeke betreft behoren beide gemeenten tot een verschillende Belfiuscluster (BC 11 en 10) maar wel tot dezelfde BHC en hetzelfde landbouwtype (1). Landbouwtype 1 valt niet weg aangezien Alveringem onder dit type valt. Daarnaast valt Waregem (BC 12) onder dezelfde BHC (zie Tabel 7). Het wegvallen van deze twee cases kan de conclusies voor OZV1 beperken maar niet zozeer voor OZV4.

3.3.3 Geografische verspreiding van de respons & non-respons

Omdat de data per gemeente beschreven is kan het interessant zijn om dit grafisch voor te stellen. Zoals te zien op Figuur 9 wordt hiervoor een kaart digitaal bewerkt. De basisfiguur van alle kaarten die hiervoor gebruikt worden zijn afkomstig van *Wikimedia Commons* (2019). In Bijlage 7 kan men een kaart terugvinden waarop de gemeenten staan aangeduid.

Op Figuur 11 kan men een grafische weergave terugvinden van de non-respons. Hieruit kan men drie conclusies halen. Een eerste conclusie is dat de cases sterk geografisch gespreid zijn. Ondanks dat het selectieproces hierop niet afgestemd was lijkt dit toch indirect gerealiseerd te zijn. Deze spreiding zorgt ervoor dat mogelijke geografische invloeden weg gefilterd worden uit de conclusies van het kwalitatief gedeelte en maakt analyse van de arrondissementen mogelijk. Ten tweede kan men hieruit concluderen dat de non-respons zich voornamelijk lijkt te manifesteren in de Westhoek (Zuid-West-Vlaanderen). Het feit dat Moorslede en Alveringem opgenomen zijn in het kwalitatief gedeelte heft dit probleem enigszins op. De derde conclusie, wat op zich niet aangeduid is op de figuur, bestaat eruit dat in bepaalde gemeenten ofwel de schepen een antwoord formuleert (donkergroen) ofwel de landbouwwaardvoorzitter (lichtgroen). Er was slechts een gemeente waarbij zowel een respons kwam op de mail die verstuurd werd naar de schepen als op de mail voor de landbouwwaardvoorzitter. Het antwoord op deze mail kwam echter van dezelfde persoon waardoor dit niet zichtbaar is op de figuur.

Figuur 11: Gemeenten waarvan geen data verzameld werd en verschillende categorieën respons

3.4 Openbaarheid van het thesisonderzoek

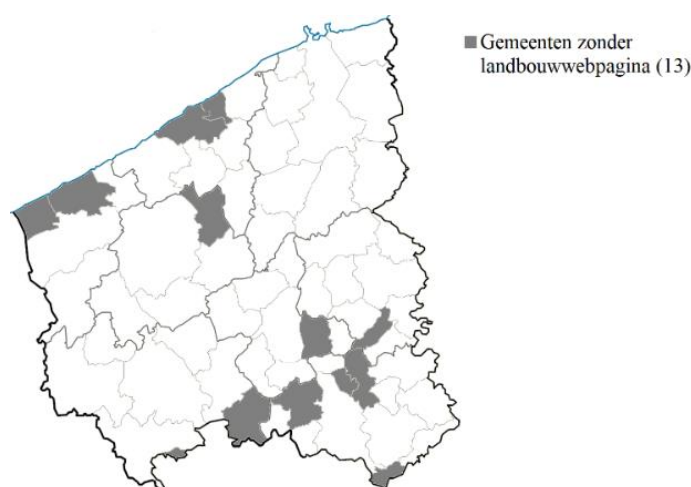
Omdat er gewerkt werd met vertrouwelijke informatie zijn er twee versies van deze thesis beschikbaar. Zo bestaat hoofdstuk 4.1 uit openbare en 4.2 uit vertrouwelijke informatie. Er is een uitgebreide versie waarvan deze disclaimer ontbreekt maar die wel enkele bijlagen en citaten bevat die heir niet vermeld worden. Deze zijn: de vermelding van gemeenten in het kwantitatief luik, de data uit het mail-onderzoek in bijlage, de interviews uit het kwalitatief luik in bijlage en de achtergrond van case x.

4 Resultaten

4.1 Kwantitatief onderzoek – Statistische analyse verzamelde data

4.1.1 Analyse van de landbouwwebpagina

Van de 64 gemeenten beschikken er 51 (79.7%) over een landbouwwebpagina (Figuur 12). Drie vierde van de landbouwwebpagina's droeg de titel 'landbouw' (74.5%). In de regio van Kortrijk lijkt deze landbouwwebpagina minder voor te komen. Zoals te zien in Tabel 9 zijn er slechts twee van de 51 landbouwwebpagina's die onder milieu behandeld worden. De analyse van de categorie waar de landbouwwebpagina besproken wordt (Tabel 10) toont aan dat de gemeenten landbouw vooral associëren met thema's zoals werken (29.4%) en ondernemen (21.6%). Economie en milieu delen de derde plaats (11.8%).

Figuur 12: Ligging van gemeenten zonder landbouwwebpagina

Tabel 9: Titel van de landbouwwebpagina

Landbouwwebpagina	N	%	Landbouwwebpagina	N	%
Landbouw	38	74.5%	Landbouwers	2	3.9%
Landbouw & (...)	6	11.8%	Dienst Milieu	1	2.0%
Land en tuinbouw	3	5.9%	Milieu	1	2.0%

Tabel 10: Webpagina waaronder de landbouwwebpagina geplaatst is

Webpagina	N	%	Webpagina	N	%	Webpagina	N	%
Werken & (...)	15	29.4%	Homepagina	4	7.8%	Burgerzaken	1	2.0%
Ondernemen	11	21.6%	Ruimte	2	3.9%	Lokale economie	1	2.0%
Economie & (...)	6	11.8%	Andere Thema's	2	3.9%	Wonen en Leven	1	2.0%
Milieu & (...)	6	11.8%	Bestuur	1	2.0%	Stadsdiensten	1	2.0%

Op de verschillende landbouwwebpagina's werden 43 verschillende items aangehaald die geclusterd werden in 34 groepen. Bij meer dan vier op vijf (86.3%) landbouwwebpagina's werd informatie aangeboden met betrekking tot de droogteschade en schade bij teelten. Bij een derde van de landbouwwebpagina's werd er campagne gevoerd over 'modder op de weg'. Dit is een project in samenwerking met West-Vlaanderen waarbij er ingezet wordt op vervuilde en gevaarlijke wegen die het gevolg zijn van het landbouwtransport tijdens de oogstperiode. In

West-Vlaanderen nemen er 45 gemeenten deel aan dit initiatief (VVWV, 2019). Dit wil zeggen dat 37.8% van de gemeenten die deelnemen aan dit project dit ook op de landbouwwebpagina vermelden. Andere vaak aangehaalde topics zijn subsidies voor vergroening van bedrijven (33.3%), landbouwtelling en inventaris van varkens (29.4%) en de regelgeving rond het (thuis)slachten van dieren (29.4%).

Tabel 11: Aangehaalde topics en issues op de landbouwwebpagina van de gemeenten

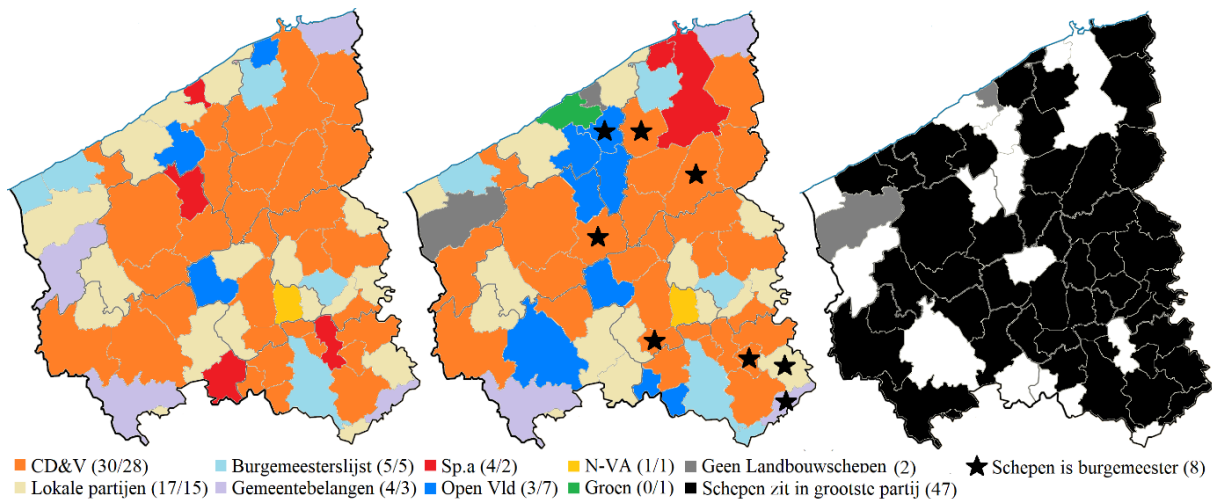
Webpagina-item	N	%	Webpagina-item	N	%
<i>Schade bij teelten & droogte schade</i>	44	86.3%	<i>Schade door dieren</i>	6	11.8%
<i>Modder op de weg</i>	17	33.3%	<i>Vossen</i>	6	11.8%
<i>Subsidies - vergroening</i>	17	33.3%	<i>Beheerovereenkomst</i>	4	7.8%
<i>Landbouwtelling & inventaris varkens</i>	15	29.4%	<i>Grachten & Water</i>	4	7.8%
<i>Slachten van dieren</i>	15	29.4%	<i>Landbouwwegen</i>	4	7.8%
<i>Subsidies - KLE</i>	13	25.5%	<i>Ophalen banden</i>	4	7.8%
<i>Project promotie</i>	12	23.5%	<i>Subsidies - knotwilgen</i>	4	7.8%
<i>Extra</i>	11	21.6%	<i>Erosie</i>	3	5.9%
<i>Veldkanon</i>	11	21.6%	<i>Fytosanitaire maatregelen</i>	3	5.9%
<i>Korte Keten en lokale productie</i>	10	19.6%	<i>Landschapsbedrijfsplan</i>	3	5.9%
<i>Ophalen folies</i>	8	15.7%	<i>Landbouwaanspreekpunt</i>	2	3.9%
<i>Subsidies - zwaluwen</i>	8	15.7%	<i>Redden van dieren in nood</i>	2	3.9%
<i>Boeren Op Een Kruispunt</i>	7	13.7%	<i>Steun starters</i>	2	3.9%
<i>Milieuvergunning</i>	7	13.7%	<i>Containerpark</i>	1	2.0%
<i>Plagen & ziektes</i>	7	13.7%	<i>Duurzame landbouw</i>	1	2.0%
<i>Landbouwraad</i>	6	11.8%	<i>GLOP</i>	1	2.0%
<i>Mestregels & -verwerking</i>	6	11.8%	<i>Transport van dieren</i>	1	2.0%

4.1.2 Analyse van de landbouwschepen

Van de 64 West-Vlaamse gemeenten zijn er twee die geen landbouwschepen hebben: Bredene (BC16) en Veurne (BC12). In Tabel 12 kan men een overzicht vinden van de persoonlijke kenmerken van de landbouwschepen en in Figuur 13 de geografische spreiding van de politieke kleur en positie van de landbouwschepen. Wat opvalt is dat bijna de helft (45.2%) van de landbouwschepenen tot de CD&V behoort. Bijna een op de vier landbouwschepenen behoort tot een lokale lijst (24.2%) en een op de tien tot Open Vld (11.3%). Deze laatste is daarentegen in amper drie gemeenten de grootste partij is (Figuur 13, links). Sp.a (3.2%), Groen (1.6%) en N-VA (1.6%) komen minder aan bod als het over deze bevoegdheid gaat. Het merendeel (75.8%) van de landbouwschepen behoort tot de grootste partij (Figuur 13, rechts).

Tabel 12: Overzicht van persoonlijke kenmerken van de landbouwschepen (partij, geslacht, positie)

Partij schepen	N	%	Schepen	N	%	Positie	N	%
<i>CD&V</i>	28	45.2%	<i>Man</i>	44	71.0%	<i>1e</i>	16	26.2%
<i>Lokale Lijst</i>	15	24.2%	<i>Vrouw</i>	18	29.0%	<i>2e</i>	13	21.3%
<i>Open Vld</i>	7	11.3%				<i>3e</i>	11	18.0%
<i>Lijst Burgemeester</i>	5	8.1%	BGM	N	%	<i>4e</i>	8	13.1%
<i>Gemeentebelangen</i>	3	4.8%	<i>Man</i>	6	75.0%	<i>BGM</i>	8	13.1%
<i>Spa</i>	2	3.2%	<i>Vrouw</i>	2	25.0%	<i>5e</i>	3	4.9%
<i>Groen</i>	1	1.6%				<i>6e</i>	2	3.3%
<i>N-VA</i>	1	1.6%						

Figuur 13: Grootste partij (in aantal zetels) (VlaanderenKiest, 2019) (links) en de partij van de landbouwschepen (midden) (aantal grootste partij/aantal schepenen) per gemeente en gemeenten (zwart, rechts) de partij van de schepenen de grootste is

Er werd nagegaan of de politieke kleur van de landbouwschepen kan gelinkt worden aan bepaalde parameters. Hieruit blijkt dat er een verband is met het aantal landbouwers in de gemeente ($X^2 = 319.704$, $p = 0.036$). Uit de ANOVA hierop kan men vaststellen dat er verschillen zijn tussen de partijen als het gaat om het aantal inwoners ($p = 0.008$). Zo is er een significant verschil tussen gemeenten waar de schepenen bij sp.a aansluit of bij CD&V ($p = 0.003$), Gemeentebelangen ($p = 0.028$) en lokale lijsten ($p = 0.001$). Een landbouwschepenen van een lokale lijst komt eerder voor in gemeenten met een hoger inwonersaantal.

Van de landbouwschepenen is 71% een man. Er werden geen statistische verbanden vastgesteld tussen het geslacht van de schepenen en variabelen zoals partijkleur, Belfiuscluster, de aanwezigheid van een landbouwraad en de arrondissementen. Acht burgemeester beschikken over de landbouwbevoegdheid (Figuur 13, midden) waarvan 75.0% mannelijk. Een vierde van de schepenen (26.2%) is de eerste schepenen in het CBS. Er werd nagegaan of er een verband bestaat tussen de positie en de partij van de schepenen en de Belfiuscluster en het aantal inwoners, het aantal landbouwbedrijven en de aanwezigheid van een landbouwraad in een gemeente. De positie van de schepenen lijkt voornamelijk vast te hangen met het aantal inwoners. Dit is logisch aangezien het inwonersaantal het aantal posities in het CBS bepaalt. Er is een significant verschil ($F = 3.239$, $p = 0.006$) tussen de verschillende posities. De gemeenten waar de burgemeester, de eerste of de derde schepenen de bevoegdheid landbouw heeft lijkt eerder gekoppeld te zijn aan gemeenten met een lager aantal inwoners. De ANOVA toont eveneens aan dat er verschillen zijn tussen de verschillende posities naargelang de Belfiuscluster ($p = 0.004$) en de Belfiushoofdcluster ($p = 0.016$). Dit komt doordat de Belfiustypologie samenhangt met het aantal inwoners per gemeente en dus indirect met het aantal schepenen.

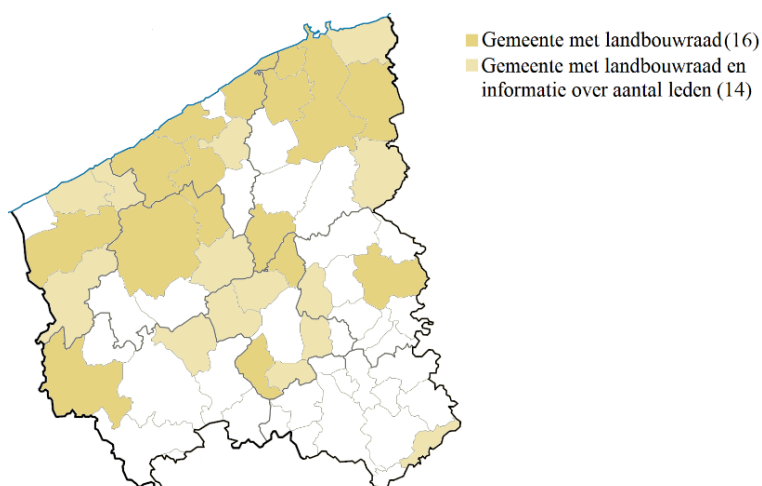
In totaal werden er 104 verschillende bevoegdheden (exclusief landbouw) teruggevonden bij de 62 landbouwschepenen. Deze werden geclusterd tot 40 beleidsdomeinen. Een derde van de schepenen is bevoegd voor groen en natuur (35.5%). Er zijn bevoegdheden die men niet direct aan landbouw zou koppelen, bv. sport (16.1%), en bevoegdheden die logischerwijze wel op deze werktafel komen te liggen zoals bv. dierenwelzijn (24.2%) en lokale economie (22.6%).

Tabel 13: Bevoegdheden van de landbouwschepen

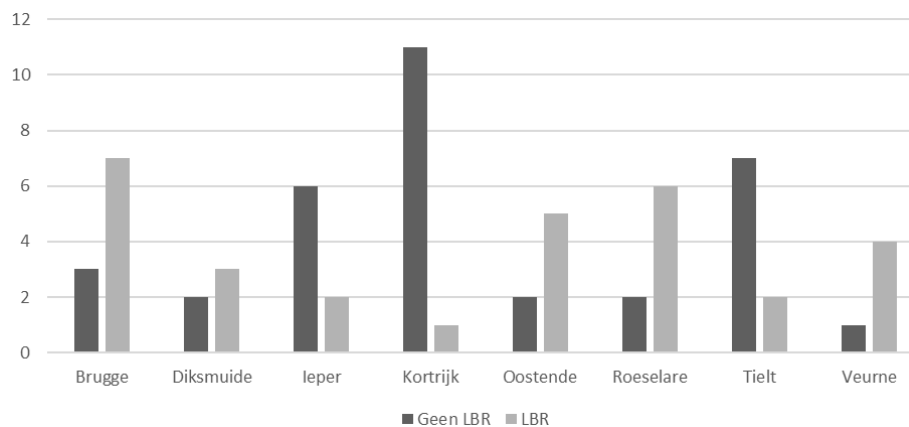
Bevoegdheid	N	%	Bevoegdheid	N	%
Landbouw	62	100.0%	Financiën & begroting	9	14.5%
Groen & natuur	22	35.5%	Personeel	9	14.5%
Openbare werken	20	32.3%	Ruimtelijke ordening	9	14.5%
Infrastructuur	18	29.0%	Afvalbeleid en recyclage	8	12.9%
Leefmilieu	18	29.0%	Bovenlokale zaken	8	12.9%
Water	17	27.4%	Gemeentebedrijven & kerkfabriek	8	12.9%
Dierenwelzijn	15	24.2%	Welzijn & gezondheid	8	12.9%
Energie	14	22.6%	Communicatie & promotie	7	11.3%
Lokale economie	14	22.6%	Grachten en grondgebonden zaken	7	11.3%
Begraafplaatsen & erfgoed	13	21.0%	Senioren	7	11.3%
Wegen en mobiliteit	13	21.0%	Platteland	6	9.7%
Algemeen bestuur & kieszaken	12	19.4%	Stedenbouw	6	9.7%
Duurzaamheid & Klimaat	12	19.4%	Gelijke kansen & toegankelijkheid	5	8.1%
Law & order	11	17.7%	Huisvesting	5	8.1%
Onderwijs & kinderopvang	11	17.7%	Jeugd	5	8.1%
Toerisme	11	17.7%	Landbouw gerelateerde zaken	5	8.1%
Economie & Werk	10	16.1%	Sociale zaken en gezinsbeleid	5	8.1%
Sport	10	16.1%	Landbouwpromotie	4	6.5%
Cultuur	9	14.5%	Visserij	4	6.5%
Feest & evenementen	9	14.5%	Inspraak & participatie	2	3.2%

4.1.3 Analyse van de West-Vlaamse landbouwraden

Van de West-Vlaamse gemeenten heeft iets minder dan de helft (46.9%) een landbouwraad. Er is geen statistisch verband met de Belfiusclusters. Uit Figuur 14 kan men echter vaststellen dat landbouwraden zich meer aan de kuststreek situeren. Er blijkt een statistisch verschil te zijn tussen de verschillende arrondissementen ($X^2 = 19.824$, $p < 0.05$) wat bevestigd wordt door de ANOVA ($F = 3.590$, $p < 0.003$). Het arrondissement Kortrijk heeft significant minder landbouwraden dan Brugge ($p = 0.038$) en Roeselare ($p = 0.034$).

Figuur 14: Gemeenten met een landbouwraad en landbouwraden waarover informatie verzameld is

Figuur 15: Aanwezigheid en afwezigheid van landbouwraden in de verschillende West-Vlaamse arrondissementen

Van zestien van de dertig (53.3%) gemeenten die met een landbouwraad werken werd de samenstelling gevonden. Omdat dit verhoudingsgewijs laag is en om data uit West-Vlaanderen te vergelijken is er data verzameld van enkele willekeurige (niet West-) Vlaamse landbouwraden. De West-Vlaamse landbouwraden (Tabel 14) tellen gemiddeld 14 leden waarvan 10 mannen en 4 vrouwen. Met de regelgeving rond genderverhouding (zoals beschreven in Hoofdstuk 1.5.1) zijn slechts vijf raden (35.7%) in orde. Met een gemiddelde van 27.5% komt de landbouwraad vaak een vrouwelijk lid te kort om in orde te zijn met deze regelgeving. Als zijn er wel uitersten terug te vinden zoals in de gemeente Staden waar er geen enkele vrouw lid lijkt te zijn van de landbouwraad. De gegevens uit Tabel 14 komen zeer goed overeen met de gegevens uit Tabel 15. Al ligt het gemiddelde hier op 14 raadsleden waarvan gemiddeld 11 mannen en 3 vrouwen. In geen enkele landbouwraad werd een verdeling teruggevonden waarin mannen minder vertegenwoordigd zijn dan vrouwen.

Tabel 14: Samenstelling van enkele landbouwraden in West-Vlaanderen

West-Vlaamse Gemeenten	Aantal Leden	Aantal mannen	Aantal vrouwen	Verhouding vrouw/leden	Gendernorm ok (1) of niet ok (0)
Alveringem	12	7	5	41.7%	1
Ardooie	13	10	3	23.1%	0
Avelgem	7	4	3	42.9%	1
Beernem	14	11	3	21.4%	0
Hooglede	17	11	6	35.3%	1
Izegem	15	12	3	20.0%	0
Knokke-Heist	9	8	1	11.1%	0
Koksijde	19	15	4	21.1%	0
Kortemark	18	13	5	27.8%	0
Langemark-Poelkapelle	13	7	6	46.2%	1
Ledegeem	18	11	7	38.9%	1
Nieuwpoort	16	11	5	31.3%	0
Oudenburg	12	9	3	25.0%	0
Staden	8	8	0	0.0%	0
Gemiddelde	13.6	9.8	3.9	27.5%	0

Tabel 15: Samenstelling van enkele landbouwraden in (niet West-) Vlaanderen

Andere Vlaamse gemeenten	Aantal Leden	Aantal mannen	Aantal vrouwen	Verhouding vrouw/leden	Gendernorm ok (1) of niet ok (0)
<i>Asse</i>	22	20	2	9.1%	0
<i>Borgloon</i>	17	13	4	23.5%	0
<i>Boutersem</i>	16	10	6	37.5%	1
<i>Brecht</i>	14	13	1	7.1%	0
<i>De Pinte</i>	9	7	2	22.2%	0
<i>Gingelom</i>	11	10	1	9.1%	0
<i>Gooik</i>	14	8	6	42.9%	1
<i>Mechelen</i>	16	13	3	18.8%	0
<i>Merchtem</i>	11	8	3	27.3%	0
<i>Nazareth</i>	12	7	5	41.7%	1
<i>Pepingen</i>	9	6	3	33.3%	1
<i>Rumst</i>	15	10	5	33.3%	1
<i>Scherpenheuvel-Zichem</i>	12	12	0	0.0%	0
Gemiddelde	13.7	10.5	3.2	23.5%	0

Van de vertegenwoordigde organisaties werd een inzicht verworven in de samenstelling van 19 West-Vlaamse landbouwraden (63.3%). De meest vertegenwoordigde organisaties zijn het ABS, de KVLV en de landelijke gilde (63.2%). De *landbouwcomice* staat op de tweede plaats (26.3%). Deze organisatie is historisch gezien een splintergroep van de Boerenbond die zelf de derde plaats deelt met de VABS (21.1%). Tabel 16 leert ons dat de landbouwwraad beroep doet op verschillende actoren gaande van imkers tot wijkagenten. Uit deze data kan men niet afleiden hoeveel leden er zetelen per organisatie. Niet elke gemeente communiceert hier even helder over. Wel kan men vaststellen dat men neigt om de meer recurrente organisaties een hoger aantal zetels toe te kennen dan de minder recurrente organisaties die beschreven staan in deze tabel.

Tabel 16: Overzicht van vertegenwoordigde organisaties in de West-Vlaamse landbouwraden

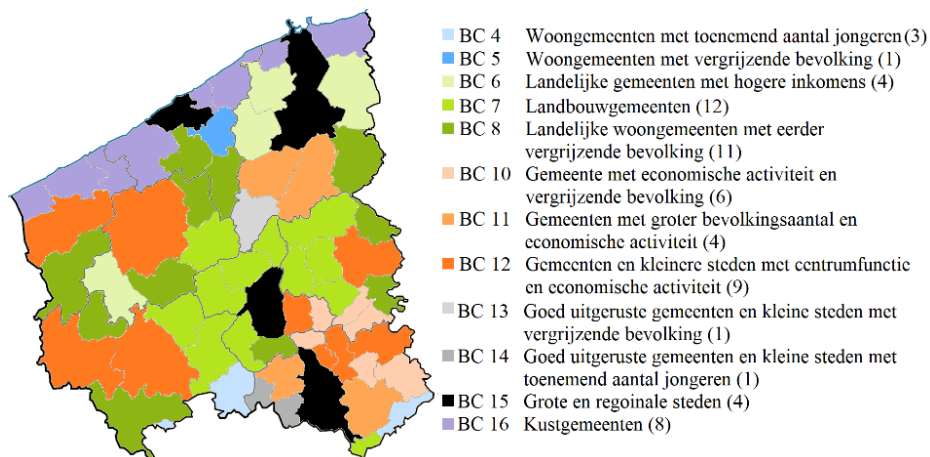
Organisatie	N	%	Organisatie	N	%
<i>ABS</i>	12	63.2%	<i>VELT</i>	2	10.5%
<i>KVLV(Agra)</i>	12	63.2%	<i>Volkstuinen</i>	2	10.5%
<i>Landelijke Gilden</i>	12	63.2%	<i>Bedrijfshulp</i>	1	5.3%
<i>Landbouwcomice</i>	5	26.3%	<i>Burgemeester</i>	1	5.3%
<i>Boerenbond</i>	4	21.1%	<i>BioForum</i>	1	5.3%
<i>VABS</i>	4	21.1%	<i>Geïnteresseerde landbouwers</i>	1	5.3%
<i>Bedrijfstakingen/Sectoren</i>	3	15.8%	<i>Hoevertoerisme</i>	1	5.3%
<i>Bedrijfs-gilde</i>	3	15.8%	<i>Imker</i>	1	5.3%
<i>Groene Kring</i>	3	15.8%	<i>Milieuraad</i>	1	5.3%
<i>Politieke vertegenwoordigers</i>	3	15.8%	<i>Polderbestuur</i>	1	5.3%
<i>Gepensioneerde landbouwers</i>	2	10.5%	<i>REO-veiling</i>	1	5.3%
<i>KLJ</i>	2	10.5%	<i>Schattingcommissie</i>	1	5.3%
<i>Landbouwwonderwijs</i>	2	10.5%	<i>VAC</i>	1	5.3%
<i>Markt</i>	2	10.5%	<i>Wijkagent</i>	1	5.3%
<i>Tuinaanleggers</i>	2	10.5%			

4.1.4 Landbouwverschillen volgens type en ligging van gemeenten

4.1.4.1 Belfiusclusters

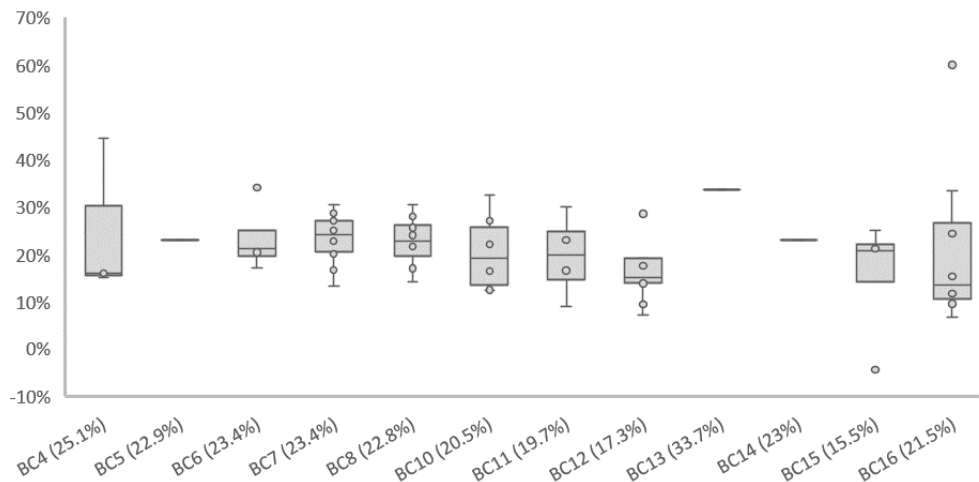
Voor de verschillende Belfiusclusters werd er nagegaan of er bepaalde verbanden zijn met het aantal landbouwbedrijven, het landbouwareaal en het aantal inwoners per gemeente. Daarnaast werd het verschil berekend tussen het absoluut en relatief aantal landbouwbedrijven en het landbouwareaal in de periode 2008–2018 (10 jaar) en 1994–2018 (25 jaar). Hierdoor kan nagegaan worden of bepaalde Belfiusclusters getypeerd worden door een sterkere daling.

In Figuur 16 kan men de geografische spreiding terugvinden van de verschillende Belfiusclusters. Wat opvalt is dat BHC3 (oranje) zich lijkt te concentreren rond Kortrijk. Rond Roeselare kan men een omsluiting terugvinden van gemeenten uit BHC2 (groen). Bij Brugge en Oostende, de twee andere grote steden, is het beeld wat genuanceerder door de invloed van de kust. Al kan men toch vaststellen dat ook hier eerder landelijke gemeenten aansluiten.

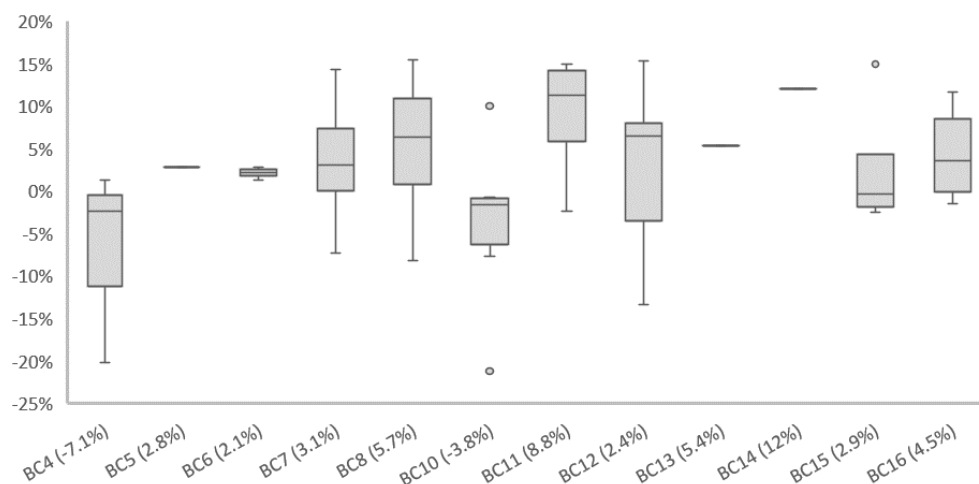

Figuur 16: Verspreiding van de verschillende Belfiusclusters en Belfiushoofdcluster in West-Vlaanderen

De ANOVA toont aan dat er een significant verschil is tussen de clusters voor het aantal landbouwbedrijven ($p = 0.005$), het landbouwareaal ($p = 0.019$), het aantal inwoners ($p < 0.05$) en de afname in aantal landbouwbedrijven tussen de periode 2008-2018 ($p = 0.001$) en 1994-2018 ($p = 0.005$). Het aantal landbouwbedrijven ligt significant hoger in BC7 dan in BC16 ($p = 0.050$). BC12 telt meer landbouwbedrijven dan BC10 ($p = 0.036$) en BC16 ($p = 0.010$). Wat het landbouwareaal in 2018 betreft ligt dit in BC12 significant hoger dan in BC10 ($p = 0.018$). Het aantal landbouwbedrijven dat verdwenen is in de periode 2008 en 2018 is significant hoger bij BC7 dan in BC10 ($p = 0.050$) en BC16 ($p = 0.001$). BC16 verschilt hierin van BC8 ($p = 0.030$). De grootste procentuele daling in het aantal landbouwers tussen 2008 en 2018 werd waargenomen in Bredene (60%). Op Figuur 17 kan men deze uitschieter waarnemen. Op deze figuur wordt per Belfiuscluster weergegeven hoeveel procent landbouwers er verdwenen zijn in de gemeente. Over alle clusters heen ligt dit op 21.41%. Voor het percentage landbouwareaal dat in deze periode verdwenen is (Figuur 18) kan men een meer variabel verloop terugvinden. Zo ziet men dat er in BC4 eerder een stijging lijkt te zijn. Voor alle gemeenten ligt dit gemiddeld op een verlies van 2.94% over twee jaar.

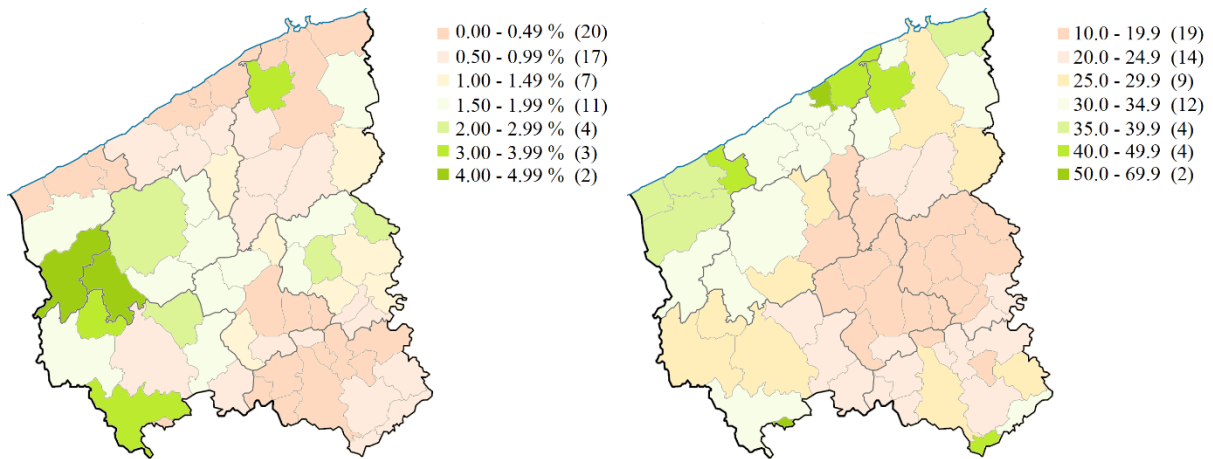
Figuur 17: Percentage landbouwers dat verdwenen is in de periode 2008-2018 per Belfiuscluster (gemiddelde per cluster)

Figuur 18: Percentage areaal dat verdwenen is in de periode 2008-2018 per Belfiuscluster (gemiddelde per cluster)

Een volgende variabele die bestuurd werd is de verhouding tussen landbouwers en inwoners in een gemeente. Deze ligt het laagst in Oostende (0.034%) en het hoogst in Lo-Reninge (4.865%) Zoals te zien op Figuur 19 (links) is er een lage concentratie landbouwers in de regio rond Kortrijk en de kuststreek. De Belfiusclusters verschillen sterk van elkaar ($p < 0.005$). Zo hebben BC6, 7 en 8 een hoger aandeel landbouwers heeft dan BC15 ($p = 0.001$, $p = 0.032$, $p = 0.008$) en BC16 ($p < 0.005$, $p = 0.010$, $p = 0.002$). Er kunnen vier groepen, in stijgende lijn, samengesteld worden: BC15 (1), BC16 (2), BC4, 11, 10 en 12 (3) en BC7, 8 en 6 (4).

Een tweede verhouding die werd bestudeerd is de verhouding tussen het landbouwareaal en de landbouwers in een gemeente. Deze indiceert de mate van schaalvergroting in de gemeenten. Hier dient aangehaald te worden dat er in bepaalde regio's een hogere vertegenwoordiging is van minder grond intensieve landbouw (bv. glasteelt). De verhouding is het laagst in Roeselare (14.89 ha per landbouwer) en het hoogst in Bredene (66.94 ha per landbouwer). Figuur 19 (rechts) toont aan dat een de regio rond Roeselare en Tielt zich kenmerkt door een laag grondgebruik. Uit de ANOVA blijkt dat de verhouding in BC16 hoger is dan in BC12 ($p = 0.003$), BC11 (0.008), BC10 ($p < 0.005$), BC8 ($p = 0.002$) en BC7 ($p < 0.005$). BC7 verschilt significant van B 4 ($p = 0.030$) en BC6 ($p = 0.029$).

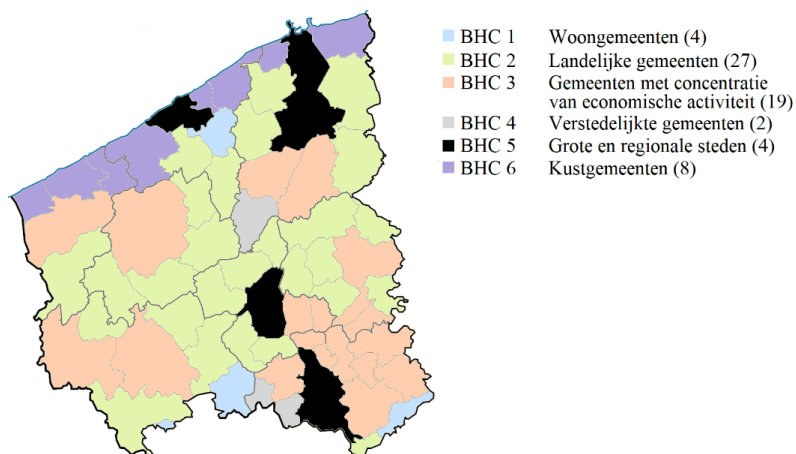

Figuur 19: Geografische verspreiding van de verhouding landbouwers/inwoners (% , links) en areaal/landbouwers (ha per landbouwer, rechts) in West-Vlaanderen

4.1.4.2 Belfiushoofdclusters

Als men eenzelfde statistische analyse uitvoert op de Belfiushoofdclusters (Figuur 20) kan men vaststellen dat er verschillen zijn binnen de BHC als het gaat over het aantal landbouwbedrijven ($p = 0.033$), het aantal inwoners ($p < 0.05$) en het aantal verdwenen landbouwbedrijven in beide periodes ($p = 0.001$, $p = 0.009$). BHC2 verschilt significant van BHC6 ($p = 0.035$) als het over het aantal landbouwbedrijven gaat.

In BHC 2 ligt het aandeel landbouwers in de bevolking significant hoger dan in BC1 ($p = 0.037$), BHC3 ($p < 0.005$), BHC5 ($p = 0.001$) en BHC6 ($p < 0.005$). De schaalgrootte ligt in BHC6 hoger dan in BHC2 ($p < 0.005$), BHC3 ($p < 0.005$) en BHC4 ($p = 0.026$). Dit is zichtbaar als men de kaartjes van Figuur 19 naast die van Figuur 20 legt. De statistische BHC-analyse brengt geen verbanden naar boven die in de BC-analyse uitbleven. Dit wil zeggen dat het weglaten van de drie gemeenten (Menen, Oudenburg en Torhout) geen grote invloed heeft op de verwerking en interpretatie van de BC-analyse.

Figuur 20: De geografische verspreiding van Belfiushoofdclusters in West-Vlaanderen

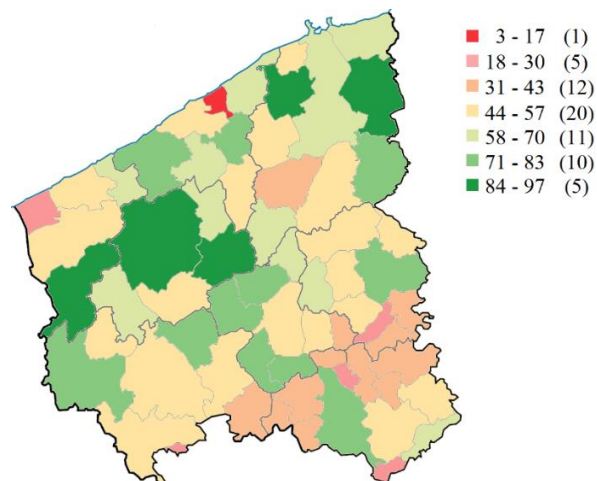
4.1.4.3 Arrondissementen

De ANOVA toegepast op de arrondissementen toont aan dat er een verschil is in het aantal landbouwbedrijven ($p = 0.003$), het landbouwareaal ($p = 0.002$), de daling in aantal landbouwbedrijven in beide perioden ($p = 0.006$, $p = 0.019$) en de verloren landbouwoppervlakte in de periode 1994 en 2018 ($p = 0.014$). Als men het aantal landbouwbedrijven bekijkt kan men vaststellen dat dit in het arrondissement Kortrijk significant lager is dan in Diksmuide ($p = 0.022$) en Ieper ($p = 0.008$). Ieper verschilt significant met Oostende ($p = 0.050$). De regionale verschillen zijn zichtbaar in Figuur 19. Het aandeel landbouwers ligt het hoogst in het arrondissement Diksmuide en het laagst in Brugge, Oostende en Kortrijk. Diksmuide verschilt significant van Kortrijk ($p = 0.002$) en Oostende ($p = 0.14$). In Ieper ligt deze verhouding significant hoger dan in Kortrijk ($p = 0.021$).

Wat het landbouwareaal per gemeente betreft kan men vaststellen dat deze in Diksmuide significant hoger ligt dan in Kortrijk ($p = 0.009$) en Roeselare ($p = 0.040$). De verhouding landbouwgrond/landbouwers ligt het hoogst in Oostende en Veurne. In de regio van Roeselare en Tielt ligt deze verhouding statistisch gezien lager. Dit laatste kan men verklaren aan de hand van externe invloeden, zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van de REO-veiling in Roeselare.

4.1.5 Berekenen landbouwscore

Net zoals bij de studie van Van Huylenbroeck et al. (2005, pp. 57-59) werd er getracht een score berekend voor het lokaal landbouwbeleid. In Bijlage 3 kan men een uitgebreide uitleg terugvinden over de berekening van deze score met bijbehorende score per gemeente, gemiddelde score per BC, BHC en arrondissement. Uit Figuur 21 kan men afleiden dat er 18 gemeenten zijn die slecht presteren. Hiervan liggen er acht in het arrondissement Kortrijk. Nog eens vijf van deze gemeenten ligt rond dit arrondissement. De slechts presterende gemeente blijkt Gistel te zijn. In deze gemeente is er geen landbouwschepen, landbouwraad of landbouwwebpagina. De best presterende arrondissementen zijn Diksmuide, Brugge en Veurne. Tielt, Roeselare en Ieper komen er middelmatig uit. Hier is eerder de frequente afwezigheid van een landbouwraad de limiterende factor.

Figuur 21: Landbouwscores (%) in West-Vlaanderen

4.2 Kwantitatief onderzoek - Mail-onderzoek

In de mails die verstuurd werden naar de landbouwschepen en landbouwradsvoorzitter werd er geen formele enquête opgesteld maar werden aangepaste vragen geformuleerd met betrekking tot het lokaal landbouwbeleid. In Tabel 17 kan men een overzicht vinden van het aantal verzamelde quotes binnen dit onderzoek. Deze indeling dient als basis voor de bespreking van de resultaten.

Tabel 17: Vraagcategorieën met aantal verzamelde quotes

<i>Item</i>	<i>N</i>
<i>Over het lokaal landbouwbeleid</i>	<i>14</i>
<i>Over de landbouwschepen</i>	<i>18</i>
<i>Financieel (Landbouw- & landbouwradsbudget)</i>	<i>21</i>
<i>Landbouwambtenaar</i>	<i>25</i>
<i>Motivatie voor de afwezigheid landbouwrads</i>	<i>14</i>
<i>Alternatief voor de landbouwrads</i>	<i>11</i>
<i>Verhouding met bestuur</i>	<i>12</i>
<i>Efficiëntie en werking van de landbouwrads</i>	<i>19</i>
<i>Totaal</i>	<i>134</i>

4.2.1 Over het lokaal landbouwbeleid

Geen enkel contactpersoon formuleerde een concrete definitie van wat voor hem of haar lokaal landbouwbeleid is. Enkele schepenen duiden op de afwezigheid van landbouwbeleid in hun gemeente. Dit verklaren ze door het lage aantal landbouwers in hun gemeente waardoor hun landbouwbeleid herleid wordt tot een bijzaak. Een andere reden is dat men niet over een echt landbouwbeleid kan spreken omdat “*daar het beleid op federaal of europees of zelfs (sic) mondiaal gevoerd wordt*”. Een algemene bevinding tijdens het thesisonderzoek is dat schepenen aangeven dat het landbouwbeleid op bovenlokaal niveau uitgetekend wordt en dat ze zich enkel aan de regels kunnen/moeten houden. Het gros van die hier vermelde gemeenten zijn kustgemeenten (BC16).

Toch zijn er gemeenten die aanhalen dat er wel degelijk een landbouwbeleid is. Zo stelt een schepen dat het landbouwbeleid gaat over “*de randvoorwaarden om (...) landbouwers toe te laten op een goede manier landbouw te bedrijven*”. De schepenen vermelden verschillende aspecten aan die hun landbouwbeleid bepalen. Op basis van deze antwoorden werd Tabel 18 samengesteld die het landbouwbeleid indeelt in acht categorieën.

Tabel 18: Invulling van het landbouwbeleid op basis van het kwantitatief onderzoek

Categorie	Inhoud
<i>Administratieve taken</i>	Dit omvat enerzijds het <u>vergunningbeleid</u> . Daarnaast halen 12 schepenen de <u>schadecommissie</u> aan als deel van hun lokaal landbouwbeleid. Het gaat hier over de <u>vaststelling van de schade</u> , het <u>samenstellen</u> van de op vrijwilligersbasis werkende commissie en het bijbehorend <u>administratief werk</u> .
<i>Andere beleidsdomeinen</i>	Meerdere schepenen halen aan dat er rekening gehouden moet worden met andere bevoegdheden zoals <u>waterbeheersing</u> , <u>onderhoud van grachten</u> , <u>openbare werken...</u> Deze kunnen bij de <u>schepenen zelf</u> of bij een <u>andere schepenen</u> liggen.
<i>Communicatie</i>	Toepassingen hiervan zijn het verspreiden van een <u>nieuwsbrief</u> specifiek over landbouw, het organiseren van <u>infomomenten</u> over bepaalde landbouwisues of het publiceren van <u>landbouwartikels</u> in de lokale krant.
<i>Indirecte landbouwsteun</i>	Dit komt tot uiting in de vorm van <u>subsidies</u> voor bv. KLE, zwaluwen, het knotten van wilgen... of het organiseren van een <u>ophaalmoment van landbouwfolies en/of banden</u> .
<i>Landbouw-mobiliteit</i>	Het onderhoud en herstellen van <u>landbouwwegen</u> en projecten rond <u>trage wegen</u> wordt een aantal keer aangestipt. In bepaalde gevallen domineert dit het lokaal landbouwbeleid.
<i>Landbouw-organisaties</i>	Dit gaat enerzijds over contact met de <u>traditionele landbouworganisaties</u> zoals <u>LG</u> , <u>ABS</u> , <u>KVLV</u> ... Dit doen sommige schepenen door een <u>bestuursfunctie op te nemen</u> in zo'n organisatie. Anderzijds kan er met alternatieve organisaties samengewerkt worden zoals bv. <u>Boeren Op een Kruispunt</u> .
<i>Landbouwwraad</i>	Een aantal schepenen halen bij het bespreken van hun landbouwbeleid aan dat ze met een <u>landbouwwraad</u> werken.
<i>Promotie landbouwsector</i>	Een aantal gemeente haalt aan dat ze inzetten op de <u>korte keten</u> of het steunen van een <u>lokale markt</u> .

4.2.2 Over de landbouwschepenen en de landbouwambtenaar

In het vorige hoofdstuk werd het profiel van landbouwschepenen reeds uitvoerig toegelicht. Het kan zijn dat er een ruis zit in de verzamelde data doordat er in de nieuwe legislatuur een kersverse landbouwschepenen zit. Er zijn gemeenten die dit expliciet aanhalen als reden voor de afwezigheid van een landbouwbeleid of landbouwwraad. Zo waren er mails die doorspekt werden met argumenten over hoe het landbouwbeleid niet aangepakt moet worden. De mails werden met de nodige objectiviteit geïnterpreteerd.

Een van de twee gemeenten die geen landbouwschepenen heeft werkt met een landbouwwraad. De voorzitter van deze raad haalt aan dat de samenwerking met de vorige schepenen goed verliep maar dat hij nog niet wist wat het zou worden met de nieuwe schepenen. In de vorige legislatuur was er wel een landbouwschepenen. Dezelfde persoon is in de nieuwe legislatuur ook schepenen maar neemt de landbouwbevoegdheid niet meer op. Bij de andere gemeente zonder landbouwschepenen verklaarde de algemeen directeur deze afwezigheid door het laag aantal landbouwers. Deze gemeente heeft een van het laagste aantal landbouwers in West-Vlaanderen. De landbouwschepenen van de gemeente met het laagst aantal sluit hierbij aan. Beide gemeenten geven aan dat de landbouwers die er nog zijn vertegenwoordigd worden in de GECORO of milieuraad.

De landbouwschepenen antwoorden met verschillende visies over hun eigen functie. Een eerste vaststelling is dat de schepenen hun functie zien als politieke vertegenwoordiger van het landbouwbeleid. Het is aan de schepenen om *“het landbouwbeleid uit te tekenen en beslissingen te nemen die het landbouwbeleid ten goede komen”* en om *“enerzijds de belangen van land- en tuinbouwers binnen het college te duiden en te verdedigen en anderzijds de land en tuinbouwers zelf te sensibiliseren en te begeleiden bij nieuwe of veranderende reglementering”*.

Een tweede vaststelling is de beperkte afstand tussen de burger (landbouwers) en bestuur (landbouwschepenen). Dit komt omdat de schepenen een direct contact hebben met individuele landbouwers of landbouworganisaties. Sommige schepenen hebben een lidkaart van bepaalde landbouworganisaties. Direct contact met deze organisaties, buiten de landbouwraden, lijkt door de band goed te verlopen. Al vermeld een schepenen dat *“deze organisaties hetgeen besproken werd niet doorgaf aan de aangesloten landbouwers omdat ook zij niet meer veel samen kwamen wegens weinig interesse in de samenkomsten”*.

Een derde vaststelling is dat vijf schepenen aangeven zelf landbouwer te zijn of uit een landbouwfamilie komen. Deze schepenen geven aan dat dit de reden is waarom ze voor deze bevoegdheid opteerden en dat dit hun band met de land- en tuinbouwsector versterkt. Een burgemeester met de landbouwbevoegdheid schrijft hierover het volgende:

“Ik ben zelf boerenzoon van afkomst (...) maar daar tegenover heb ik nooit mijn afkomst verloochend en altijd met hand en tand de land- en tuinbouwsector verdedigd, en dit reeds gedurende mijn ondertussen toch [redacted]-jarige politieke loopbaan. Toen ik schepenen werd stond ik er dus op om o.a. de bevoegdheid landbouw te krijgen. Ook toen ik burgemeester werd, en dan trouwens zelf beslis over de verdeling van de bevoegdheden, heb ik steeds landbouw voor mij gehouden en dat tot op heden, ook met de nieuwe legislatuur, nog altijd”.

Omdat hier niet specifiek naar gevraagd werd kan men vermoeden dat een groot aantal landbouwschepenen een landbouwachtergrond hebben. Daartegenover kunnen gevoelsmatigheden ook negatief werken. Zo stelt een van de kersverse schepenen dat zijn voorganger *“weinig [kende] van landbouw en met het CD&V-karakter van de [redacted] landbouwers bloeide er geen grote liefde. De schepenen zelf toonde weinig kennis en/of interesse”*.

In een aantal gemeenten wordt landbouw opgenomen in de milieudienst, de dienst ruimtelijke ordening, de dienst economie of is landbouw verspreid over verschillende diensten. Er werd aan de schepenen gevraagd of er een landbouwambtenaar is die zich inzet voor het landbouwbeleid. Hierop formuleren de gemeenten verschillende antwoorden die men kan samenvatten in vijf groepen:

1. Er is geen ambtenaar die zich met landbouw bezighoudt. De verschillende diensten vangen vragen rond landbouw op of de schepenen doet het administratief werk zelf;
2. De milieuableidende houdt zich bezig met de landbouwzaken;
3. Er is een ambtenaar die zich deeltijds bezighoudt met landbouw;
4. Er is een landbouwambtenaar.

Het aantal uren die de ambtenaar nodig heeft is eerder variabel: de ambtenaar neemt zoveel tijd als nodig, 20% van zijn tijd, zeer weinig tijd, enkele uren... Hieruit kan men concluderen dat bij de meeste gemeenten er wel een ambtenaar is die indien nodig de schepenen ondersteunt bij het uitwerken van het landbouwbeleid. Het takenpakket van de landbouwambtenaar is divers: het verwerken van schadedossiers, deel uitmaken van de schadecommissie, het inzamelmoment van landbouwfolies organiseren... Bij periode van droogte kan dit sterk toenemen tot zelfs 90% van de tijd van de ambtenaar.

4.2.3 Over het landbouwbudget

Er zijn gemeenten die stellen dat er geen landbouwbudget voorzien is. Zo stelt een schepenen dat er *“geen draagvlak [is] om een budget vrij te maken voor de landbouw”*. Indien er landbouw gerelateerde kosten zijn kunnen gemeenten wel budget vrij maken. Deze gemeenten situeren zich rond Kortrijk. Het merendeel van de gemeenten voorziet wel een specifiek budget voor hun landbouwbeleid. De grootste som hierbij is behouden voor het onderhoud van landbouwwegen. Hierbij worden budgetten van 150 000 tot 200 000 Euro per jaar. Een tweede kostenpost binnen het landbouwbeleid is het financieren van de subsidies. Toepassingen hiervan zijn het knotten van wilgen aan bijvoorbeeld 7.5 Euro per boom met een maximumbedrag van 250 Euro of het inzaaien van bodembedekkers aan een budget van 7 000 Euro per jaar. Andere aangehaalde kosten binnen het landbouwbeleid zijn communicatie (1 000 Euro per jaar) en informatie, imagovorming (10 000 Euro per jaar) en het organiseren van een landbouwfeest (12 000 Euro per jaar). Aan het ophalen van landbouwfolies en de werking van de schadecommissies (3 000 Euro per jaar) is eveneens een kost gekoppeld.

Een andere post binnen het landbouwbudget is de werkingskost van de landbouwraad. Vermelde budgetten variëren tussen de 750 en 1000 Euro per jaar. Er is een gemeente waar geen budget voorzien is voor de werking van de landbouwraad. Projecten van de landbouwraad worden apart gebudgetteerd. Een andere gemeente werkt met deelraden. De centrale adviesraad beschikt over een budget van 8 100 Euro per jaar. Van deze pot kunnen de deelraden naargelang hun budgettaire behoefte gebruik maken. Bij het organiseren van bijkomende activiteiten kunnen landbouwraden bijkomende fondsen verwerven bij het gemeentebestuur.

4.2.4 Over de landbouwraad

4.2.4.1 Landbouwraad en... Landbouwraad?

Tijdens het thesisonderzoek werd opgemerkt dat er een vage opsplitsing gemaakt kan worden tussen officiële en officieuze landbouwraden. In de praktijk is het namelijk niet altijd even duidelijk of men over een officiële adviesraad spreekt of over een werkgroep die de titel ‘landbouwraad’ draagt. Bij dit laatste dient de raad zich niet te houden aan het wetgevend kader (Hoofdstuk 1.5.1). Door deze vaagheid wordt er enkel een onderscheid gemaakt tussen gemeenten met (officiële of officieuze) en zonder landbouwraad.

Er is een schepen die aanhaalt dat er geen beroep gedaan wordt op de adviserende werking van de landbouw omdat deze geen erkend adviesorgaan is. Slechts bij een *“belangrijke dossier waar landbouw echt betrokken partij is wordt [er] wel advies gevraagd”*. Dit sluit aan bij wat Block (2010, p. 134) beschrijft als het wantrouwen van het bestuur tegenover adviesraden. De keuze voor een officieuze landbouwraad is vaak een bewuste keuze. In een andere gemeente motiveert men dit vanuit een partijpolitiek perspectief. In een officiële landbouwraad zou, volgens deze schepen, de verschillende politieke fracties moeten worden vertegenwoordigd. In deze gemeente werd daarom een adviesraad opgericht die gekenmerkt wordt door *“een stempel van Boerenbond”*. Deze case legt een verband tussen het partijpolitieke en bepaalde belangenorganisaties. Het bijzondere aan deze adviesraad is dat het fungeert als ontmoetingsplaat voor de landbouwers uit de verschillende adviesraden (milieuraad, cultuurraad, gezinsraad ...) en aangevuld wordt met vertegenwoordigers van een aantal politiek gerelateerde standen (bv. Beweging.Net). Al haalt de schepen hier wel aan dat er een *“een evenwichtige verdeling is tussen mensen met de Boerenbondlidkaart en een ABS-lidkaart”*.

4.2.4.2 Waarom gemeenten geen landbouwraad hebben

Ongeveer de helft van de West-Vlaamse gemeenten (46.9%) werkt met een landbouwraad. Er werd gevraagd aan de landbouwschepenen van gemeenten zonder landbouwraad waarom deze afwezig is. Een eerste argument is het lage aantal landbouwers of landbouwareaal. Het kan zijn dat er een landbouwraad was maar dat deze opgedoekt werd door een te lage opkomst of slechte werking. Zo stelt een schepen dat de landbouwraad doorging *“na de hoogmis, en op café. Dat was echt vinger aan de pols op een volkse manier, met een pint in de hand”*. Een tweede argument stelt dat er geen vraag is naar het organiseren van een landbouwraad. Men kan argumenteren dat door het direct contact tussen enerzijds landbouwschepenen en anderzijds landbouwers en landbouworganisaties er geen nood is voor het organiseren van een landbouwraad. Zo schrijft een ambtenaar dat er geen landbouwraad is omdat:

“de drempel tussen het gemeentebestuur en de bestaande landelijke verenigingen (...) zo laag [is] dat er ten alle tijde direct contact en overleg is en kan zijn in beide richtingen. Zo maakt hier de schepen van landbouw deel uit van het bestuur van de LG. Een landbouwraad zou hier eerder een 'vertragende' tussenschakel zijn”

Ten derde kan men de afwezigheid van een landbouwraad motiveren vanuit een partijpolitieke visie. Zo stelt een West-Vlaamse landbouwschepen dat:

“Wij hebben inderdaad geen landbouwraad en dit is een bewuste keuze. Wij hebben een volstrekte CD&V-meerderheid. Wanneer men een landbouwraad opricht dan is dit een politiek orgaan en moeten ook andere partijen de kans hebben om erin te participeren en hebben ze ook inspraak”

Sommige gemeenten voorzien in een alternatief om tegemoet te komen aan de functies van een landbouwraad. Zo zijn er landbouwers vertegenwoordigd in andere raden zoals de milieuraad en de GECORO waardoor een landbouwraad overbodig is. Sommige gemeenten werken met een alternatieve adviesraad die verschillende zelfstandigen, waaronder landbouwers, samenbrengt. Deze adviesraad bestempelt men dan als een adviesraad lokale economie of een handelsraad. Daartegenover zijn er gemeenten met een landbouwraad die dit motiveren als tegengewicht voor de milieuraad. In Kortrijk werkt men bijvoorbeeld met een voedselraad (Kortrijk, 2019).

4.2.4.3 Werking en efficiëntie van de landbouwraden

Aan de verschillende schepenen en landbouwraadvoorzitters werd gevraagd welke verhouding er is tussen de landbouwraad en het bestuur. De landbouwschepenen ervaren deze werking eerder positief landbouwraad is voor de schepenen een netwerk- en adviesplatform. Zo stelt een schepen dat de landbouwraad de voelsprietten zijn van de landbouwschepenen. Eenzelfde visie werd teruggevonden bij de landbouwraadvoorzitters. Het geleverde advies beoordeelt men als nuttig en wordt meegenomen in het landbouwbeleid. Zo is er een gemeente die stelt dat na overleg met het CBS er rekening wordt gehouden met 90% van de geleverde adviezen.

Toch zijn er gemeenten die minder positief zijn over de werking van de landbouwraden. Er is een landbouwraadvoorzitter die stelt dat de positie van de raad niet zo sterk is en dat het gemeentebestuur geen vragende partij is voor advies. Een andere schepen meent dat de landbouwraad te sterk gekenmerkt wordt door een syndicaal profiel en dat dit nefast is voor de werking van de raad.

Het partijpolitieke en de verstrengeling met de landbouworganisaties kan resulteren tot problemen zoals het geval is geweest in de interessante ‘landbouwraad-case’ Tielt³⁰. In deze casus stelt een CD&V-gemeenteraadslid (en tevens Boerenbond-lid) dat zowel ABS als landbouwcomice elk twee vertegenwoordigers krijgen. De Boerenbond krijgt er ook twee terwijl ze aanzienlijk meer leden hebben. De liberale landbouwschepenen meent echter dat dit een billijke werkwijze is. Na de lokale verkiezingen van 2019 kwam er een politieke switch waardoor het CD&V-gemeenteraadslid schepenen werd en de liberale landbouwschepenen in de oppositiebanken terecht kwam. Het duurde niet lang alvorens de vertegenwoordiging van de Boerenbond werd opgetrokken naar 12 zetels, die van het ABS naar 1 zetel en de Groene Kring

³⁰ Deze case kwam meermaals in de media waardoor de case met naam en toenaam besproken kan worden.

kreeg geen enkele zetel. De nieuwe schepen, zelf landbouwer, motiveert deze verhouding doordat er vanuit het ABS geen vraag was naar meer zetels en dat de Groene Kring in de vorige legislatuur nooit aanwezig was op de vergaderingen (Vanacker, 2019; Nieuwsblad, 2013; KW, 2018). Deze case geeft een inzicht in hoe partijpolitieke aspecten de werking van de landbouwrap kunnen overschaduwen. Het is de vraag of deze nieuwe verhouding de werking van de raad eerder verbeteren of verslechteren.

Een tweede interessante case, vanaf hier case X, is afkomstig van een redelijk verstedelijkte gemeente uit BHC4-6 die reeds met een landbouwrap werkt maar deze in het kader van de nieuwe legislatuur wil vernieuwen. Een contactpersoon bracht me dit plan onder ogen. Het opmerkelijke aan case X is dat het aantal leden op 30 ligt waarvan de helft politieke vertegenwoordigers. Deze vijftien worden verdeeld volgens de resultaten van de laatste gemeenteraadsverkiezingen. De andere vijftien zijn mensen uit de sector waaronder de Boerenbond, KVLV, ABS en VABS. Het aantal mensen die voorgedragen zou worden ligt op acht waarvan zes mannen en twee vrouwen. Het opmerkelijke is dat het aantal landbouwbedrijven in case X bijzonder laag ligt. De vraag die hieruit volgt is dan of de politieke vertegenwoordiging niet de adviserende werking van dezer raad gaat overschaduwen.

Wat de werking betreft kan men vaststellen dat de landbouwraden slechts enkele keren of meer frequent samenkomen. Er zijn landbouwraden die twee of vier keer per jaar. De landbouwrap kan worden ondersteunt door een ambtenaar. Inhoudelijk zijn de opdrachten van de landbouwraden divers. Naast het voorzien van advies werkt de raad ook aan netwerkvorming en landbouwpromotie. Dit laatste doen ze om het imago van de sector te versterken. Voorbeelden hiervan zijn het organiseren van een landbouwdag, landbouwfeest, plattelandsfietstocht, gezonde ontbijten op scholen... Daarnaast zijn er landbouwraden die zich inzetten voor grachten- en natuurbeheer.

Het aantal leden varieert van 10 tot 30. Bij deze laatste is men met de nieuwe legislatuur van plan om het aantal te reduceren naar 20 leden. Een aantal gemeenten halen aan dat ze problemen hebben met het invullen van de zetels in functie van de verschillende belangenorganisaties. Verschillende organisaties worden aangehaald als het gaat over de vertegenwoordiging binnen de adviesraden. De vermelde organisaties werden reeds verwerkt in Tabel 16 (p. 58). Als antwoord op de vraag wie stemgerechtigd is antwoorden de schepenen vaak met een doodeenvoudig 'iedereen'. Enkele schepenen vullen dit aan met een 'behalve' zoals bijvoorbeeld de landbouwschepenen. Drie contactpersonen halen aan dat er getracht wordt om te voldoen aan de gendernormen. Daarvan is er een landbouwrapvoorzitter die de raad bestempelt als dominant mannelijk.

4.3 Kwalitatief onderzoek

Het kwantitatief luik bracht reeds enkele zaken naar boven die een antwoord bieden op de onderzoeksvragen. De summierende antwoorden van de contactpersonen bieden echter weinig inzicht in de motieven bij de gemaakte keuzes inzake het lokaal landbouwbeleid. In dit hoofdstuk worden de bevindingen van de verschillende interviews besproken. In Bijlage 6 wordt er meer info gegeven over de verschillende interviews. Op onderstaande figuur kan men de geïnterviewden met bijbehorende functie terugvinden.

Figuur 22: De geïnterviewden (Naeyaert, 2019; CD&V Alveringem, 2019; Avelgem, 2019; Moorslede, 2019; StadVanOnthaasting, 2019; Waregem, 2019; ApacheBE, 2019; LG, 2019b)

4.3.1 Overzicht van de cases

In Tabel 19 kan men een overzicht vinden van de verschillende variabelen, die gebruikt werden in Hoofdstuk 4.1, toegepast op de vijf cases. Deze tabel kan gebruikt worden als referentiepunt voor de argumenten van de geïnterviewden. Zo ziet men bijvoorbeeld dat in Alveringem het aandeel landbouwers met 4.03% bijzonder hoog ligt en in Waregem met 0.20% net bijzonder laag. Dit komt tot uiting in de landbouwscore die in Alveringem met 97% zeer hoog ligt. Damme (87%) en Moorslede (73%) scoren eveneens goed. Drie gemeenten komen uit dezelfde hoofcluster (BHC2, Landelijke gemeenten) waardoor men kan verwachten dat de gevoerde argumenten in deze drie gemeenten overeenkomen en verschillen met de andere twee.

Tabel 19: De vijf cases met bijbehorende landbouwdata

Gemeente	Alveringem	Avelgem	Damme	Moorslede	Waregem
Positie Schepen	1e	BGM	1e	2e	6e
Partij Schepen	CD&V	GBA (Open Vld)	CD&V	VISIE	CD&V
Landbouwwaad	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Arrondissement	Veurne	Kortrijk	Brugge	Roeselare	Kortrijk
Belfiuscluster	BC8	BC 4	BC 6	BC 7	BC 12
Belfiushoofdcluster	BHC 2	BHC 1	BHC 2	BHC 2	BHC 3
Aantal inwoners '18	5089	10065	11008	11080	38125
Aantal landbouwers '18	205.00	51.00	178.00	117.00	75.00
Landbouwareaal '18	6666.03	1570.99	5433.54	2245.40	1615.95
%Areaal/Oppervlakte	83.22%	72.23%	60.70%	63.54%	36.44%
%Landbouwers/Inwoners	4.03%	0.51%	1.62%	1.06%	0.20%
%Daling landbouwers '08-'18	17.00%	15.00%	17.21%	28.66%	28.57%
%Daling areaal '08-'18	5.34%	1.32%	2.78%	7.67%	-10.16%
%Daling landbouwers '94-'18	44%	50%	46%	49%	60%
%Daling areaal '94-'18	7%	2%	4%	13%	2%
Landbouwscore	97%	60%	87%	73%	41%

4.3.2 Over het lokaal landbouwbeleid

4.3.2.1 Welk landbouwbeleid voeren de landbouwschepen?

De startvraag bij de interviews ging in op wat landbouwbeleid is voor de schepen. In Alveringem, Avelgem en Damme stellen de schepenen dat er geen concreet landbouwbeleid is en dat hun impact hierop beperkt is. Hoewel dit in Moorslede en Waregem niet expliciet geformuleerd werd kan men toch afleiden dat ook hier er geen concreet uitgestippeld landbouwbeleid is die uitgewerkt is op basis van een sterk ontwikkelde beleidsvisie. Toch ervaren de schepenen het landbouwbeleid in hun gemeente als belangrijk. In Alveringem, Damme en Moorslede linkt men de belangrijkheid aan de economische meerwaarde voor de gemeente en het grote aandeel grondoppervlakte die de landbouw benut in hun gemeente. Het gevoerde landbouwbeleid is eerder een ad-hoc beleid die op drie pijlers berust: de landbouwschepen (I), het benutten van beleidsinstrumenten (zoals het geven van subsidies) (II) en de landbouwwaad (III). De term ad-hoc is hier bewust gekozen. Zo stelt de landbouwschepen in Damme dat het landbouwbeleid tot stand komt door te kijken naar wat de vragen zijn van de landbouwers (Pijler I) en de output van de landbouwwaad (Pijler III). Pijler I komt tot uiting in de persoonlijke achtergrond van de schepenen. In Moorslede en Waregem is de schepen zelf agrariër en in Alveringem, Avelgem en Damme komt de schepen uit een landbouwgezin. De schepenen argumenteren dat hun afkomst ervoor zorgt dat ze de belangrijke nuances kennen die binnen de landbouwsector leven. Landbouwers zijn voornamelijk bezig op hun bedrijf waardoor er geen tijd is om de rol van actieve burger op te nemen. De schepen van Damme vat dit samen in deze quote: *“Het vertrouwen is er ook sneller als ze weten dat je uit een landbouwbedrijf komt”*.

Pijler II kan men terugvinden in de antwoorden op de vraag wat hun landbouwbeleid inhoudt. In Alveringem, Damme en Waregem stelt de schepen dat het landbouwbeleid gebaseerd is op ondersteuning. Dit gaat dan over hulp bieden bij het vergunningsbeleid, het luisteren naar landbouwers en hun noden en het voorzien van informatie over en promotie van landbouw. De belangrijkste actoren in het landbouwbeleid zijn de landbouwschepen zelf, de ondersteunende ambtenaar, de landbouwers, de adviesraden en de landbouworganisaties. In Avelgem wordt de nadruk gelegd op de aanwezigheid van een landbouwraad en op het belang van landbouw in het milieuaspect. In Damme en Avelgem wil men via het beleid de leefbaarheid van de sector versterken. Hierbij wordt er aangehaald in welke sociaaleconomische situaties landbouwers zich kunnen bevinden. Men kan hieruit afleiden dat de gemeenten uit BHC2, de landelijke gemeenten, eerder spreken over een ondersteunend en faciliterend landbouwbeleid. In deze gemeenten is er een sterk uitgebouwde eerste pijler die ondersteund wordt door de tweede en derde pijler. In Waregem en Avelgem zijn de eerste twee pijlers in eenzelfde mate ontwikkeld. Uit het interview met de landbouwschepen in Waregem kan men afleiden dat indien er geen schepen met landbouwachtergrond zou zijn deze pijler niet benut zou worden.

De vijf cases voorzien in een landbouwbudget. Door de nieuwe legislatuur waren de meerjarenplanningen nog in ontwikkeling. Wel voorzien de gemeenten in bijvoorbeeld het geven van subsidies en het ophalen van landbouwfolies. Moorslede voorziet een landbouwbudget van 10 000 Euro. Alveringem kiest ervoor om niet met het subsidiesysteem te werken. Dit zou namelijk 'administratief' meer kosten dan het opbrengt.

4.3.2.2 Voor welke uitdagingen staat het lokaal landbouwbeleid?

Vanuit hun visie op het landbouwbeleid formuleerden de schepenen verschillende uitdagingen. Er zijn uitdagingen die slechts sporadisch aan bod komen zoals de rechtszekerheid van landbouwers, verstrengende en veranderende wetgeving en administratieve rompslomp. Er zijn vier uitdagingen die herhaaldelijk naar voren komen: het ruimtevraagstuk (Avelgem, Damme, Waregem), het dalend aantal landbouwers en de druk op de landbouwsector (Avelgem, Damme, Waregem), landbouwmobiliteit en dan specifiek de trage wegen (Avelgem, Moorslede) en de werking rond landbouwrampen (Alveringem, Avelgem, Damme, Moorslede).

Een eerste uitdaging die naar boven komt is het ruimtevraagstuk. Dit gaat enerzijds over de keuzes die gemaakt moeten worden rond het gebruik van open ruimte en anderzijds over het dalend landbouwareaal. De data in Tabel 19 toont aan dat het landbouwareaal in alle gemeenten is afgenomen gedurende de afgelopen 25 jaar. Dit is het grootst in Moorslede (13%) en Alveringem (7%). Als men kijkt naar de daling in de afgelopen 10 jaar dan staan beide gemeente met respectievelijk 7.67% en 5.34% aan de top. In Moorslede (63.54%) en zeker in Alveringem (83.22%) ligt het grondgebruik voor landbouw hoog. In Avelgem, Damme en Waregem ziet men het ruimtevraagstuk als een actueel vraagstuk. In Damme en Waregem linken ze dit aan mobiliteit. Bepaalde landbouwgronden liggen namelijk aan logistiek gezien interessante gebieden. In Alveringem meent men dat er weinig sprake is van grondcompetitie en een dalend

landbouwareaal. Wel merkt de schepen op dat er veel Franse boeren zijn die in Alveringem komen boeren en dat bijvoorbeeld het aanleggen van fietspaden wel wat moeilijk kan liggen maar dat landbouwers begrip tonen voor de keuzes die gemaakt worden inzake de open ruimte. Het dalend landbouwareaal ligt volgens deze schepen eerder aan consumentenvoorkeur.

Ten tweede komt het aantal landbouwers en de druk op het traditionele landbouwmodel als uitdaging naar voor. Zo menen de landbouwschepen van Damme en Waregem dat landbouwers moeten inzetten op verbreding, specialisering en korte keten. Bij de landbouwschepen van Waregem is het beeld hierover eerder genuanceerd. Landbouwers zoeken immers niet naar meer werk maar wel naar meer afzet. De burgemeester van Avelgem heeft hier een eerder uitgesproken visie over. Volgens de burgemeester moet het landbouwbeleid en de landbouwsector erop aansturen om minder en beter te produceren. Het gaat dan over een mentaliteitswijziging bij de consument en producent die ervoor moet zorgen dat er niet meer op grotere schaal geproduceerd hoeft te worden. Het resultaat volgens deze visie zijn kwalitatieve producten die aan een verantwoorde prijs geproduceerd worden. Aansluitend op deze tweede uitdaging werd gevraagd aan de schepenen of er vanuit de groene beweging een druk is op het landbouwbeleid. In alle cases is deze druk voelbaar. In Damme en Moorslede halen de schepen aan dat ze daarin een verbindende rol spelen. In Waregem heeft de landbouwschepen eveneens de bevoegdheid ‘groen’. Het is haar taak om deze twee te verzoenen. In Avelgem zegt de burgemeester daarover het volgende:

“Ik heb daar alle begrip voor maar dat zijn mensen die daar niet elke dag hun boterham mee verdienen terwijl de boer eigenlijk altijd redeneert vanuit het feit dat hij daarmee zijn boterham moet verdienen. De invalshoeken van beide partijen zijn zodanig verschillend dat dat soms tegen elkaar botst” (Avelgem)

Deze quote uit Avelgem gaat verder met het voorbeeld bij uitstek hoe deze twee kunnen botsen: de trage wegen. Dit vormt een derde uitdaging voor het lokaal landbouwbeleid. In Avelgem was het tragewegenbeleid een item die frequent op de politieke agenda terechtkwam. Hetzelfde conflict kan men terugvinden in Moorslede. De discussie tussen de milieu- en landbouwgroep liep hier zo hoog op dat de landbouwschepen er in de vorige legislatuur zijn schepenambt voor op het spel zette. In beide gevallen zijn de schepenen niet tegen de trage wegen maar willen ze dit in een integraal beleidsplan uitwerken. Dit sluit aan bij de visie van de gedeputeerde die stelt dat men dergelijke zaken niet in de frigo mag steken. Na hevig verzet tegen de manier waarop de trage wegen werden aangelegd kon de schepen aanblijven.

Een vierde uitdaging voor het lokaal landbouwbeleid zijn de landbouwrampen en de werking van schadecommissies. Landbouwrampen zorgen namelijk voor intense arbeidspieken. In Alveringem spreekt men over meer dan 180 shadedossiers verspreid over meer dan 1 000 percelen. In deze grensgemeente zijn volgens de schepen de helft landbouwers niet afkomstig uit Alveringem maar bewerken ze er wel grond. Hierdoor valt pijler I van het landbouwbeleid voor een groot deel weg. In Damme hekelt men de werking van de schadecommissies. Bij een

landbouwramp is dit namelijk een tijd- en arbeidsintensief proces. Zo was er in de zomer van 2018 een ambtenaar fulltime bezig met het verwerken van shadedossiers en nog iemand bijkomend twee dagen per week moeten inschakelen om het werk rond te krijgen. Al haalt de schepen ook het positieve aan. Op deze manier kwam ze namelijk in persoonlijk contact met de landbouwers wat in de aanloop van een lokale verkiezing altijd mooi meegenomen.

Aanvullend werd er gepeild naar de toekomstvisie van de schepenen over de landbouw en het landbouwbeleid in hun gemeenten. Hierbij spreekt men voornamelijk over het dalend aantal landbouwers. De landbouwers staan namelijk onder economische en sociale druk. De landbouwsector moet volgens de schepenen inzetten op korte keten en duurzaamheid. Voor zichzelf zien ze hierin een faciliterende rol.

4.3.3 Over de landbouwschepen en de landbouwambtenaar

Er werd nagegaan welke positie landbouw inneemt binnen het CBS. In Alveringem en Damme is er sprake van collegiaal overleg. In Damme komt dit tot uiting doordat een andere schepen de bevoegdheid platteland heeft. In Avelgem en Moorslede komt dit binnen het CBS minder aan bod en in Damme enkel als er bepaalde projecten (bv. Schoon boeren, ophalen landbouwfolies) aan bod komen. Gedurende de interviews werd er gepolst naar hoe de schepenen zichzelf zien als actor binnen het lokaal landbouwbeleid. Ze zien zich voornamelijk als een vertegenwoordiger van en aanspreekpunt voor landbouwers en als mediator tussen de verschillende belangengroepen. De tijd die de schepenen investeren in het landbouwbeleid varieert tussen de 10% en 20%. Er gaat veel tijd naar hun andere bevoegdheden. Zo moeten de schepenen in Alveringem en Moorslede veel tijd investeren in openbare werken.

In Waregem, Avelgem en Moorslede is er een milieuambtenaar die zich met landbouw bezighoudt. Deze moet voornamelijk shadedossiers verwerken. In Alveringem is er een ondersteunende ambtenaar. De administratie van de schadecommissie doet de schepen zelf.

4.3.4 Over de landbouwraad en landbouworganisaties

Van de vijf cases werkt enkel Waregem niet met een landbouwraad. Volgens de schepen is er nooit vraag geweest naar een landbouwraad omdat de weinige landbouwers die er nog zijn te veel veldwerk hebben om de werking van een adviesraad er nog bij te nemen. Het aantal landbouwers zou te laag liggen om een efficiënt werkende landbouwraad op te richten. De werking van een adviesraad vangt de schepen op door enerzijds landbouwers in de mina-raad te vertegenwoordigen en anderzijds doordat de schepen zelf landbouwster is. Er is wel een landelijke raad die gefundeerd is op de christendemocratische standen. Deze raad gebruikt men om mensen te rekruteren voor de andere adviesraden. Daarnaast is de schepen bestuurslid van KVLV en zit ze in de regiораad van de landelijke gilde. Dit kan bijdragen aan het overbruggen van de voordelen van een landbouwraad.

In Moorslede is er sprake van een landbouwraad die ergens in het vage continuüm zit (zoals beschreven in Hoofdstuk 4.2.4.1). Hierbij werkt de milieuraad als een overkoepelende raad waarbij de landbouwraad eerder een werkgroep dan een deelraad is. Deze landbouwraad werkt met acht personen waarvan er vier uit de ABS en vier uit de LG komen. De milieuraad heeft dan weer vertegenwoordigers van onder andere KVLV, ABS-vrouwen, ABS en LG. Zelf is de schepen ondervoorzitter van het ABS. De schepen legt het principe van deze landbouwraad als volgt uit:

“Dat [de milieuraad] gaat over een brede waaier van publiek die iets met milieu te maken hebben (...) als we een standpunt innemen naar landbouw toe dan bespreken we het eerst op de landbouwraad. Dan gaan we naar de milieuraad met dat standpunt (...). De groene jongens doen dat ook voor ze naar de milieuraad gaan. Dat is ook niet officieel. Er is wel iemand van de landbouwraad die in die milieuraad zit. Die kan dan het standpunt van de landbouw verdedigen in de milieuraad” (Moorslede)

De landbouwraad in Avelgem levert een uniek inzicht in de werking van de landbouwraden. Er zijn namelijk plannen om van de landbouwraad een ondernemersraad te maken. De burgemeester linkt dit aan de toegenomen schaalgrootte en het dalend aantal van de landbouwers. Een ondernemersraad zou een breder publiek trekken en bredere adviezen kunnen produceren. De huidige landbouwraad heeft volgens het schepen wel het voordeel dat er specialisatie en knowhow is. Op de vraag of dit niet verloren gaat met het organiseren van de ondernemersraad antwoordde de schepen dat er wel thema-avonden georganiseerd zullen worden. Met de huidige landbouwraad is er een goede band. Er wordt rekening gehouden met de adviezen in de mate dat dit binnen het algemeen beleidsplan past.

De case in Damme toont het voorbeeld van een eerder traditioneel werkende landbouwraad. De schepen zit in meerdere adviesraden en gebruikt dit als vertolking van het werkveld. De raad komt minstens tweemaal per jaar samen om vervolgens wederzijds informatie uit te wisselen over de genomen beslissingen. Zo neemt de schepen landbouw gerelateerde zaken die vermeld werden in de gemeenteraad mee naar de landbouwraad. Hierbij worden verschillende meningen uitgewisseld. Naast een adviserende en informatieve werking organiseert de raad ook bedrijfsbezoeken. Toch merkt de schepen op dat de werking soms nogal chaotisch en informeel kan zijn. In de raad zijn onder meer leden van de LG, en KVLV vertegenwoordigd.

Waar de eerste drie landbouwraden voorzien in de functies van adviesraden voorziet de landbouwraad in Alveringem eerder in de disfuncties. De raad kwam de vorige legislatuur enkel samen om de nieuwe voorzitter aan te duiden. De schepen stelt dat mensen eerder naar hem persoonlijk bellen en dat dit effectiever is dan een landbouwraad. Hij is niet overtuigd van de werking van de landbouwraad: ze vergaderen om te vergaderen en de aangehaalde issues zijn soms op een efficiëntere manier aan te pakken dan via de landbouwraad. Er zitten eveneens landbouwers in de GECORO en de milieuraad. Zelf is de schepen bestuurslid van de landelijke gilden en meent dat de belangenorganisaties nog een actieve rol hebben in het landbouwbeleid.

4.3.5 Over de bovenlokale werking

Bij geen enkele case kon er een concreet voorbeeld van intergemeentelijke samenwerking met betrekking tot het landbouwbeleid voorgelegd worden. Wel werd de rol van de provincie meermaals aangehaald als belangrijk bestuursniveau. Dit verklaren ze door de goede werking van Inagro, de dichtheid van dit bestuursniveau en door de relatie met de gedeputeerde. De provincie heeft een goed zicht op wat de noden zijn van de landbouwers. De gebiedswerking ervaren de schepenen als efficiënt.

Aan de schepenen werd gevraagd of men meer had aan de provincie dan aan het Vlaamse en federale niveau. In Moorslede, Damme en Alveringem reageerden de schepenen uiterst positief. Enkel in Avelgem is er een meer genuanceerde visie. Toch is er een algemene consensus dat het Vlaams en zeker het federaal niveau slechts weinig impact hebben op het lokaal landbouwbeleid. Ze zijn er zich wel bewust van dat van hieruit de regelgeving komt en dat ze deze enkel maar kunnen volgen.

Over het Europese beleid stellen de schepenen dat dit vooral een invloed heeft op de landbouw en niet zozeer op het lokaal landbouwbeleid. Met uitzondering van Waregem lijken de schepenen eerder aan de sceptische kant aan te leunen als het over het Europese niveau, en dan specifiek het GLB, gaat. Vooral de complexe wetgeving en de verre afstand van het werkveld worden hier aangehaald.

4.3.6 Analyse van de stakeholders

Aansluitend op de schepenen werden nog drie stakeholders geïnterviewd over hun visie over het lokaal landbouwbeleid. Deze zijn een landbouwraadvoorzitter (Avelgem), een bestuurslid van de LG (Moorslede) en de gedeputeerde van de provincie (West-Vlaanderen). Uit deze interviews kwamen enkele interessante visies naar boven die hier samengevat worden.

4.3.6.1 De landbouwraadvoorzitter

Het Avelgems landbouwbeleid is voor de voorzitter vooral een ondersteunend beleid dat eerder op het buitengebied gericht is dan op de individuele landbouwer. De landbouwraad vormt daarbij de vertegenwoordiging van dit buitengebied. Vroeger was de vertegenwoordiging binnen de raad gebaseerd op de deelgemeentes. Omwille van het uitdoven van deze organisaties werd hiervan afgestapt. Voor het lokaal landbouwbeleid ziet de voorzitter twee grote uitdagingen: het ruimtevraagstuk en de trage wegen. Verder merkt de voorzitter de maatschappelijke druk op de landbouwsector vanuit de groene beweging.

Momenteel telt de raad acht leden, inclusief penningmeester, secretaris en voorzitter, die allen stemgerechtigd zijn. De landbouwschepenen zetelt niet in de raad om zodat de raad politiek onafhankelijk kan werken. Dit is de reden waarom de voorzitter geen lidkaart heeft van een landbouworganisatie. Er zijn vier officiële vergaderingen per jaar die aangevuld wordt met vergaderingen om bepaalde dossiers te behandelen.

De burgemeester wil de landbouwraad omvormen tot een ondernemingsraad. Zelf is de voorzitter nog niet volledig overtuigd van dit alternatief. Enerzijds is hij pro omwille van de mogelijke netwerking en het verbreden van het draagvlak. Daartegen is hij contra omwille van het wegdrukken van de landbouwstam en de beperkte knowhow van de andere economische sectoren over zaken zoals de trage wegen. Er is een goede verhouding met het bestuur. De voorzitter ziet de efficiëntie van de raad eerder beperkt in. Dit argumenteert hij met de soms lage opkomst van de raadsleden. Daarbovenop zijn het altijd dezelfde personen zijn die hun nek moeten uitsteken om een standpunt te verdedigen. De geproduceerde adviezen hebben voornamelijk betrekking op ruimtelijke ordening en trage wegen. Daarnaast organiseert de raad thema-avonden en fietstochten.

4.3.6.2 Het bestuurslid van de LG

De secretaris van de landelijke gilde ziet het lokaal landbouwbeleid vooral als een beleid dat rekening houdt met de noden van landbouwers en deze hierbij ondersteunt. Dat gaat dan over het verlenen van vergunningen en het ophalen van landbouwfolies. Het is belangrijk voor het landbouwbeleid dat landbouwers vertegenwoordigd zijn in het CBS en in de gemeenteraad. Als uitdaging voor het landbouwbeleid ziet het bestuurslid voornamelijk de druk vanuit de milieuraad en de trage wegen. Dit eerste kadert in een plan van de milieuraad waarin er langs een aantal wegen er bomen zouden worden aangeplant. Hierbij werd er geen rekening gehouden met het landbouwverkeer die een bepaalde baanbreedte nodig heeft. Rond de tweede uitdaging werd een werkgroep opgericht van mensen uit de milieuraad die een trage-wegenplan uitwerkte. Deze werkgroep hield volgens de secretaris geen rekening met de belangen van de landbouwsector. Als reactie hierop bundelden de LG, het ABS en de landbouwschepen hun krachten om de stem van de landbouwsector te laten gelden. Deze twee problematieken resulteerde in een betere relatie met het bestuur.

In de landbouwraad zitten drie leden van de LG. Zelf haalt de secretaris aan dat de raad een beperkte effectiviteit heeft omdat men niet verplicht is om de adviezen mee te nemen. Dit komt waarschijnlijk door de officieuze status van de raad. Daarom werd aan de secretaris gevraagd of men niet beter met een officiële landbouwraad werkt. De secretaris vreest echter dat deze dan een tweede milieuraad zou worden.

4.3.6.3 De gedeputeerde van de provincie

Landbouwbeleid is voor de gedeputeerde een BOOM: Boer, Ondernemer, Omgeving en Maatschappij. Aan de hand van deze vier kan men een sterk landbouwbeleid ontwikkelen. INAGRO speelt hierop in met landbouwkundig onderzoek die afgestemd is op de noden van de landbouwsector. De uitdaging voor het landbouwbeleid ligt volgens de gedeputeerde bij het zoeken naar en behouden van een evenwicht tussen duurzaamheid en het versterken van de landbouwsector. Dat landbouw hierbij op een bepaalde schaal bedreven moet worden is voor de gedeputeerde eerder een uitkomst dan een aanleiding van dit evenwicht.

Lokale besturen worden bij hun landbouwbeleid gelimiteerd door hun schaal. Wel kunnen ze volgens de schepen een rol spelen bij landbouwrampen en vergunningen. De problematiek rond de trage wegen is voelbaar tot op het provinciale niveau. De gedeputeerde meent dat via voldoende deliberatie en via een concrete visie van wat men wel en niet wil kan komen tot een compromis waar iedereen zich in kan vinden. Een landbouwraad kan de belangen van de sector goed vertalen naar het lokaal bestuur. De schepen komt zelf uit een landbouwersgezin. Het zou nadelig zijn als de stem van landbouwers in de lokale besturen zou verdwijnen.

5 Conclusie

5.1 Analyse van de onderzoeksvragen

De twee hoofdstukken uit het kwantitatief luik en het hoofdstuk uit het kwalitatief luik kunnen naast elkaar gelegd worden om zo tot enkele slotconclusies te komen en de onderzoeksvragen te beantwoorden. Dit voorlaatste hoofdstuk formuleert een antwoord per onderzoeksvraag.

5.1.1 Hoe wordt het lokaal landbouwbeleid ingevuld?

De West-Vlaamse landbouwschepenen beschikken niet over een concreet ontwikkeld landbouwbeleidsplan. Toch ervaren ze de landbouwsector en de daaraan gekoppelde beleidsmaatregelen als relevant en noodzakelijk. Ze vervult namelijk een economische, sociale en ecologische functie in de gemeente. Als men de ontwikkelde definitie uit Hoofdstuk 1.1 erbij neemt kan men vaststellen dat gemeenten beschikken over een landbouwbeleid:

“Landbouwbeleid gaat over alle beslissingen en acties [Pijler II] die door een bestuur [Pijler I] genomen worden met een directe betrekking op de landbouwsector, op het uitoefenen van landbouwactiviteiten en op de aan landbouw gelieerde organisaties”.

Het lokaal landbouwbeleid is een ad-hoc beleid dat gebaseerd is op drie pijlers: de landbouwschepenen (Pijler I), de landbouwbeleidsinstrumenten (Pijler II) en de landbouwraad (Pijler III). Op basis van de landbouwwebpagina (Tabel 11), het kwantitatief onderzoek (Tabel 18) het kwalitatief luik werd Tabel 20 ontwikkeld.

Links kan men Pijler I terugvinden die belichaamd wordt door de landbouwschepenen. Deze gaat vanuit een persoonlijke visie Pijler II en III ontwikkelen. Schepenen uit een agrarisch milieu benutten deze achtergrond om de afstand tussen burger en bestuur te overbruggen. Dit versterkt de legitimiteit van de schepenen. De achtergrond kan vervangen of aangevuld worden met een beleidsvisie die gestuurd wordt vanuit overleg met andere beleidsdomeinen (bv. groen of openbare werken), landbouworganisaties (bv. LG of ABS) en individuele landbouwers. Een landbouwambtenaar, of een (milieu-) ambtenaar die zich bezighoudt met landbouwbeleid, kan de schepenen hierbij ondersteunen. In Pijler I kan men eveneens de gedeputeerde van de provincie samen met de onderzoeksinstelling Inagro terugvinden. Deze kwamen zowel tijdens het kwalitatief als kwantitatief luik naar boven als een nuttig bestuursniveau. De schepenen hebben meer aan het provinciaal niveau dan aan het Vlaamse of federale.

Rechts staat Pijler III die bepaald wordt door de landbouwraad. De conclusie over de West-Vlaamse landbouwraden wordt in Hoofdstuk 5.1.3 uit de doeken gedaan. Landbouwraden vervullen vijf opdrachten: het formuleren van advies (1), het vormen van een netwerkplatform (2), het vertegenwoordigen en samenbrengen van landbouworganisaties (3), het uitwerken van landbouwprojecten (bv. maaien van bermen) (4) en het promoten van de landbouwsector (bv. landbouwdag, plattelandsfietstocht) (5).

Tussen Pijler I en III kan men pijler II terugvinden. De eerste en derde pijler zijn namelijk eerder optionele elementen van het lokaal landbouwbeleid. De twee gemeenten waar Pijler I ontbreekt zetten in op Pijler II. Pijler III daar tegenover komt voor in 46.9% van de West-Vlaamse gemeenten. Al is het dan in een officiële of officieuze vorm. De samenstelling van Pijler II varieert sterk tussen de gemeenten. De vijf categorieën komen in verschillende verhoudingen voor in de verschillende gemeenten. Sommige komen frequent voor zoals het aanpakken van de trage wegen. Dit kwam naar voor in het kwantitatief en kwalitatief (de case Avelgem en Moorslede) onderzoek. Andere zaken kwamen beperkter naar voor. Zo voorzien er vier gemeenten (Damme, Moorslede en twee cases uit het kwantitatief luik) in een aanspreekpunt voor Boeren Op een Kruispunt. De variatie tussen gemeenten is enerzijds afhankelijk van het type gemeente (Belfiuscluster, aantal landbouwers, aandeel landbouwers) en van de regio waarin de gemeente gelegen is. Afhankelijk van de gemeente kan men er voor opteren om op een bepaalde pijler meer of minder in te zetten.

Tabel 20: De drie pijlers van het lokaal landbouwbeleid

Pijler I	Pijler II	Pijler III
Landbouwschepen	Landbouwbeleidsinstrumenten	Landbouwrapaad
<ul style="list-style-type: none"> ❖ De (agrarische) achtergrond van de landbouwschepen ❖ De korte afstand tussen bestuur en landbouw ❖ Deliberatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Met andere beleidsdomeinen ▪ Met landbouworganisaties ▪ Met individuele landbouwers ❖ De landbouwambtenaar ❖ De gedeputeerde van de provincie & Inagro 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Administratief <ul style="list-style-type: none"> ▪ Faciliteren van het vergunningsbeleid ▪ Organisatie van de schadecommissie ❖ Landbouwtelling ❖ Communicatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nieuwsbrieven, artikels in een lokale krant ▪ Organiseren van infomomenten ❖ Indirecte landbouwsteun <ul style="list-style-type: none"> ▪ Subsidies (KLE, zwaluwen...) ▪ Ophalen landbouwfolies & banden ▪ Beheersovereenkomsten ▪ Boeren Op een Kruispunt ❖ Landbouwmobiliteit <ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud landbouwwegen ▪ Ontwikkelen van een visie rond trage wegen ▪ Project ‘Modder op de weg’ ❖ Promotie van de landbouwsector <ul style="list-style-type: none"> ▪ Promoten van lokale producten & korte keten 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Formuleren van advies ❖ Netwerkvorming ❖ Vertegenwoordiging landbouworganisaties ❖ Uitwerken van projecten ❖ Promotie van de landbouwsector

5.1.2 Wat is de rol van de landbouwschepen?

Dat de bevoegdheid landbouw slechts in twee gemeenten niet opgenomen wordt in het CBS en dat in een op de acht gemeenten het de burgemeester is die deze bevoegdheid opneemt toont aan hoe belangrijk de landbouwbevoegdheid is in de West-Vlaamse gemeenten. Als men een profielschets zou maken van de gemiddelde landbouwschepen dan zou deze op basis van de onderzoeksresultaten (Tabel 12) een mannelijke (71.0%) eerste schepen (26.2%) zijn die aansluit bij de CD&V (45.2%). Van de traditionele partijen komt enkel Open Vld (11.3%) nog

aan zijn trekken als het over deze bevoegdheid gaat. Sp.a (3.2%), Groen (1.6%) en N-VA (1.6%) halen minder landbouwschepen binnen. Uit de statistische verwerking lijkt er geen reëel verband te zijn tussen de partijkleur van de landbouwschepen en de verschillende variabelen zoals het aantal landbouwers of landbouwareaal in de gemeente. Uit de statistische data kwam naar voor dat sp.a de landbouwschepen levert in gemeenten met een hoger inwonersaantal. Wetende dat sp.a een landbouwschepen heeft in Brugge, de in inwonersaantal op een na grootste gemeente, en dat de bevoegdheid in de vorige legislatuur hier in het CD&V-kamp lag doet dit verband verwateren.

Het onderzoek naar de bevoegdheden van de schepen geeft aan dat er enkele recurrente beleidsdomeinen zijn die logischerwijze op de werktafel van de landbouwschepen terechtkomen. Zo is er de bevoegdheid ‘groen & natuur’ die bij een derde van de landbouwschepen in het takenpakket zit. Andere voorbeelden zijn openbare werken (32.3%) en dierenwelzijn (24.2%). Daartegenover staan er bevoegdheden op dit lijstje (Tabel 13) die men niet direct zou linken met landbouw. Zo is er bijvoorbeeld de bevoegdheid senioren (11.3%), huisvesting (8.1%) en jeugd (8.1%). Uit het kwalitatief onderzoek bleek dat voornamelijk de persoonlijke voorkeuren van de schepen het spectrum van deze lijst verklaren. Een voorbeeld hiervan is de schepen uit Damme die de bevoegdheid jeugd en welzijn tot zich neemt maar platteland aan een andere schepen moet overlaten.

Van de onderzochte cases waren er twee schepenen zelf landbouwer en de andere drie kwamen uit een landbouwfamilie. Hoewel dit in het kwantitatief luik niet onderzocht werd kwam dit naar boven bij vijf landbouwschepenen. Met een ruime marge kan men stellen dat minstens een derde van de landbouwschepenen agrariër is of uit een landbouwgezin komt. Deze afkomst kan als positief beschouwd worden aangezien de schepenen hierdoor belangrijke nuances kennen die leven in de sector. Daarnaast zorgt dit voor de vertegenwoordiging van landbouwers in het gemeentebestuur. Ten slotte zorgt dit ervoor dat de landbouwschepenen de weg vinden naar belangenorganisaties. Een aantal schepenen halen aan dat ze lid zijn of een bestuursfunctie vervullen bij bijvoorbeeld het ABS of de LG.

Hoewel de meeste gemeenten landbouw associëren met werk, economie of ondernemen (62.8%) kan men vaststellen dat bij een aantal gemeenten er een milieuambtenaar gebruikt wordt om de landbouwschepen te ondersteunen in de verwerking van Pijler II. Dit was het geval in drie van de vijf onderzochte cases. In geen enkele gemeente is er een landbouwambtenaar die fulltime bezig is met landbouw. Dit komt vermoedelijk omdat het verwerken van schadedossiers de voornaamste taak is. Aangezien landbouwrampen zich ofwel in natte voorjaren of droge zomers situeren komt deze taak slechts periodiek voor. Dit resulteert in arbeidspieken waarvoor men soms bijkomend personeel moet inzetten.

5.1.3 Hoe dragen landbouwraden bij aan het lokaal landbouwbeleid?

In iets meer dan de helft van de gemeenten (53.1%) ontbreekt Pijler III van het lokaal landbouwbeleid. Gemeenten hebben geen landbouwraad omwille van het te lage aantal landbouwers, de lage opkomst, partijpolitieke motieven of een slechte en inefficiënte werking. De functies van landbouwraden wordt echter opgevangen door in te zetten op Pijler I en II. Zo is er een gemeente die stelt dat Pijler I zo sterk is uitgebouwd dat een landbouwraad slechts een vertragende tussenschakel is.

Toch kiest bijna de helft (46.9%) van de West-Vlaamse gemeenten ervoor om gebruik te maken van de derde pijler van het lokaal landbouwbeleid. De vier cases die met een landbouwraad werken beschikken over vier verschillende types landbouwraden: een traditioneel goed werkende landbouwraad (Damme), een landbouwraad in transitie (Avelgem), een officieuze landbouwraad (Moorslede) en een niet werkende landbouwraad (Alveringem). De meest opvallende vaststelling uit het onderzoek is echter dat landbouwraden voornamelijk aanwezig zijn in de arrondissementen Brugge, Diksmuide, Oostende, Roeselare en Veurne (Figuur 14) en slechts eenmaal voorkomen in het arrondissement Kortrijk. In deze gemeente (Avelgem) is men echter van plan om de landbouwraad om te vormen tot een handelsraad.

De gemiddelde landbouwraad bestaat uit 14 leden. Landbouwraden zijn voornamelijk samengesteld uit vertegenwoordigers van het ABS en organisaties uit de Boerenbondkoepel. In de top tien van vertegenwoordigde organisaties komen er vijf uit deze Boerenbondkoepel: KVLV(-agra) (63.2%), Landelijke Gilden (63.2%), Boerenbond (21.1%), Bedrijfs Gilde (15.8%) en Groene Kring (15.8%). De landbouwcomice, die op plaats vier staat in deze top tien, zou men historisch gezien ook tot deze koepel kunnen rekenen. Het ABS krijgt in de top tien versterking van de vrouwentak VABS (21.2%). Landbouwschepenen ervaren de werking van landbouwraden als positief en efficiënt. De landbouwraad zorgt ervoor dat het bestuur weet wat er in het werkveld leeft.

Een van de dysfuncties van adviesraden is de problematiek rond de samenstelling. Bij de landbouwraden kan men vaststellen dat slechts een derde (35.7%) voldoet aan de wettelijke genderverhouding. Gelet op het feit dat van 46.7% van de West-Vlaamse landbouwraden geen informatie over de gendersamenstelling werd gevonden en gelet op het motief om hierop niet te communiceren omwille van de problematiek rond genderverhouding kan men vaststellen dat dit aantal in werkelijkheid hoger ligt. Bij het opzoeken van samenstellingen in niet-West-Vlaamse landbouwraden werd eenzelfde onregelmatigheid vastgesteld.

De problematiek rond de genderverhouding kan het bestuur motiveren tot het oprichten van een officieuze raad in plaats van een officiële. Een ander motief hiervoor is de vertegenwoordiging van verschillende stakeholders. Een aantal gemeenten kiest er namelijk voor om een niet officiële landbouwraad samen te stellen waarin enkel het ABS en de LG of BB zetelen. Eventueel worden deze nog aangevuld met de vrouwelijke afdelingen (het KVLV en ABS-vrouwen). Bij het opstellen van een officiële raad voelen de schepenen zich verplicht tot

het openstellen van de vertegenwoordiging naar een breder publiek. Men vreest dat dit enerzijds de belangen van de landbouwsector tegenwerkt en anderzijds de werking van de adviesraad ondermijnt omdat men niet meer tot consensus zou kunnen komen.

Een disfunctie in de praktijk die in mindere mate naar boven kwam in de literatuur is het politiseren van de landbouwraden. Via twee wegen kan het partijpolitieke element de adviserende werking van landbouwraden ondermijnen. De eerste weg manifesteert zich doordat in een aantal landbouwraden politieke vertegenwoordigers zetelen. Het toonvoorbeeld hiervan is 'case x' die besproken werd in Hoofdstuk 4.2.4.2. Hierbij zetelt elke politieke familie uit de gemeenteraad in de landbouwraad. Men kan zich de vraag stellen of hiermee de werking van de landbouwraad niet afgestemd wordt op de politieke belangen. Zoals Callahan (2002) beschreef kunnen landbouwraden hierdoor naar de hand gezet worden van een bepaalde politieke visie en kunnen de raadsleden hun zetel gebruiken voor het propaganderen van hun politieke agenda. De tweede weg komt tot uiting in de vertegenwoordiging van bepaalde organisaties en hun aantal. Deze studie bekijkt niet hoeveel leden er per organisatie in de landbouwraad zitten. De case van Tielt leert ons dat partijpolitieke visies voor problemen kunnen zorgen en de werking van de landbouwraden kan ondermijnen.

5.1.4 Wat zijn de verschillen/gelijkenissen tussen de verschillende West-Vlaamse gemeenten inzake lokaal landbouwbeleid?

De berekende landbouwscore heeft een inzicht in de verschillen in het landbouwbeleid van de West-Vlaamse gemeenten. Als men de gemiddelde score berekend per Belfiuscluster dan is de slecht presterende cluster BC14 (33.3%) gevolgd door BC10 (37.6%), BC4 (41.6%) en BC11 (43.2%). BHC1 (49.5%) en BHC3 (47.8%) zijn gebuisd als hoofdcluster. BHC 4, 5 en 6 passeren niet de test (50.0%, 50.8% en 52.9%). BHC2, de landelijke gemeenten, scoren gemiddeld het best (64.3%). Wat de arrondissementen betreft is enkel Kortrijk gebuisd met een miserabele 39.2%. Deze landbouwscore is berekend op parameters die het verschil in landbouwbeleid verklaren: de aanwezigheid van een landbouwschepen en landbouwraad en de 'hoeveelheid' landbouw die er nog is in de gemeente.

Deze hoeveelheid kan men uitdrukken in aantal landbouwers, aantal hectaren landbouwareaal en de verhouding tussen het aantal landbouwers en het aantal inwoners in een gemeente. Het percentage landbouwers dat het bedrijf heeft moeten opdoeken in de periode 2008-2018 ligt bij elke cluster rond 20% (Figuur 17). Voor BHC2 ligt dit op 23.18% terwijl dit in BHC5 op 15.52% ligt. Er lijkt dus een grotere afname te zijn in aantal landbouwers in de landelijke gemeenten dan in de grote en regionale steden. Hetzelfde ziet men bij het landbouwareaal waarbij er een afname is van respectievelijk 3.64% en 2.94%. In de kustgemeenten (BHC6) ziet men een afname in landbouwers van 21.47% en in areaal van 4.45%. Er is een sterke samenhang tussen het aantal landbouwbedrijven en het landbouwareaal in West-Vlaanderen ($R^2=0.81$). Ondanks de schaalvergroting en het dalend aantal landbouwers blijven de twee sterk aan elkaar gekoppeld.

Aan de hand van de statistische analyses werd vastgesteld dat er sterke verschillen zijn tussen de Belfiusclusters. Geografisch gezien kan men een concentratie aan gemeenten van het type BHC3 vaststellen rond Kortrijk. Aangezien deze cluster vaak ‘slecht’ presteert voor de landbouwvariabelen komt de regio rond Kortrijk meermaals naar voren als een minder goed scorende regio. Hoewel elke gemeente uit deze regio een landbouwschepen heeft is er slechts een gemeente die met een landbouwraad werkt. De afwezigheid van een landbouwraad kan men deels koppelen aan de lage verhouding landbouwers/inwoners in deze regio. Dit is zichtbaar als men Figuur 14 naast Figuur 19 legt. Er werd eveneens aangetoond dat het aantal landbouwers het sterkst is afgenomen in BC7, 11, 6 en 8. BC11 is hierbij een uitschieter omdat het aantal landbouwers hier laag is.

De invloed van de kustlijn op de analyse van de verschillen tussen de gemeenten kan men niet als irrelevant beschouwen. Zo kan men uit de statistische analyse afleiden dat kustgemeenten (BC16) een lager aantal landbouwers hebben dan de andere clusters. Alle gemeenten die aan de zee grenzen kenmerken zich met een relatief groot areaal per landbouwer. Statistisch gezien dragen BC15 en 16 zich hetzelfde als het over het aantal landbouwers en de verhouding landbouwers/inwoners gaat.

De invloed van de kuststreek dient men ook in acht nemen als men de these van Van Huylenbroeck (2005) wil nagaan. Volgens deze these zou naarmate een gemeente verder verwijderd is van een verstedelijkt gebied er een beter lokaal landbouwbeleid ontwikkeld worden. West-Vlaanderen telt vier steden die tot verstedelijkt gebied kunnen gerekend worden (BC15): Brugge, Kortrijk, Oostende en Roeselare. Twee hiervan (Brugge en Oostende) werken met een landbouwraad en alle vier beschikken ze over een landbouwschepen. Kortrijk werd reeds als arrondissement besproken. De stad die centraal ligt in dit arrondissement wordt, in tegenstelling tot de andere steden, niet omringt door landelijke gemeenten. Het aantal landbouwers en de bewerkte landbouwgrond ligt hier beduidend laag. Rond Oostende en Brugge liggen er wel landelijke gemeenten maar daar vormt de kustlijn een belemmerende factor om de these van Van Huylenbroeck te verifiëren. Roeselare wordt bijna volledig omringt door landelijke gemeenten.

Rekening houdende met de kustlijn en op basis van Figuur 19 en Figuur 21 kan men vaststellen dat de these van Van Huylenbroeck enigszins navolging vindt bij de West-Vlaamse gemeenten. Naarmate men verder verwijderd is van verstedelijkt gebied er inderdaad een hogere landbouwscore per gemeente. Toch dient men hierbij in het achterhoofd te houden dat er binnen West-Vlaanderen er bepaalde aspecten zijn die dit verband met de nodige nuance moet vaststellen. Een voorbeeld hiervan is de REO-veiling die een aanzuigefect heeft op specifieke types landbouw. Dit heeft op zich invloed in de concentratie landbouwers in een gemeente en zo ook op het gevoerde landbouwbeleid.

5.2 Slotconclusie

In deze thesis werd onderzocht hoe lokale besturen invulling geven aan hun lokaal landbouwbeleid. Uit dit onderzoek kan men afleiden dat er sprake is een ad-hoc lokaal landbouwbeleid dat gebaseerd is op drie pijlers: de landbouwschepen (Pijler I), de landbouwbeleidsinstrumenten (Pijler II) en de landbouwraad (Pijler III). Pijler I wordt belichaamd door de landbouwschepen. Deze bevoegdheid, die voornamelijk bij mannen (71%) terecht komt, ligt bij een op de acht besturen op de werktafel van de burgemeester en ontbreekt in slechts twee West-Vlaamse gemeenten. De meeste landbouwschepenen sluiten aan bij CD&V (45.2%), een lokale lijst (24.2%) of Open Vld (11.3%).

Pijler III kan men daarentegen terugvinden bij 46.9% van de West-Vlaamse gemeenten. De doorsnee landbouwraad heeft een goede verhouding met het bestuur. Ze komen in verschillende verschijningsvormen voor. Zo kan men opteren om een officiële of officieuze raad op te richten. Slechts 35.7% van de landbouwraden slaagt erin om te voldoen aan de gendernormen ondanks dat vrouwenorganisaties zoals KVLV (63.2%) en VABS (21.2%) erin zetelen.

Uit het kwalitatief luik bleek dat alle geïnterviewde schepenen zelf landbouwer zijn of uit een landbouwfamilie komen. Hierdoor kennen ze de subtiele nuances die binnen de landbouwsector leven. Het versterkt eveneens hun legitimiteit om hun beleid uit te voeren. Daarnaast kan de landbouwsector hun stem vinden in de landbouwraad en/of de andere lokale adviesraden zoals de GECORO en de milieuraad. Men kan echter verwachten dat naarmate het aantal landbouwers afneemt de vertegenwoordiging van de sector in lokale besturen eenzelfde lot beschoren is. Het belang van een landbouwschepen met agrarische achtergrond is een meerwaarde voor het huidige en zeker voor het toekomstig lokaal landbouwbeleid.

Het onderzoek toont aan dat er verschillen zijn tussen de gemeenten als het gaat over het aantal landbouwers, het landbouwareaal en het aandeel van de gemeentebevolking dat landbouwer is. Als men naar de regio's kijkt kan men vaststellen dat de landbouwsector minder aanwezig is in de regio van Kortrijk. Dit kan verklaren waarom deze regio minder gebruik maakt van de landbouwraden. Men kan concluderen dat landbouwbeleid in de minder stedelijke gemeenten sterker ontwikkeld is. Dit manifesteert zich bijvoorbeeld in de aanwezigheid van landbouwraden.

Tenslotte kan men concluderen dat elke gemeente wel over een landbouwbeleid beschikt. Zowel de lokale besturen als de landbouwers zelf kunnen een impact hebben op het lokaal landbouwbeleid. Deze vaststelling komt overeen met eerder onderzoek (Van Huylenbroeck, 2005). De invulling ervan varieert sterk. Toch kan men (op een na) in elke West-Vlaamse gemeente minstens twee pijlers van het lokaal landbouwbeleid terugvinden. Dit is logisch aangezien West-Vlaanderen de sterkste landbouwprovincie is in Vlaanderen. Bijkomend onderzoek kan nagaan in welke mate de bevindingen van deze thesis overeenkomen met het lokaal landbouwbeleid in de andere provincies. Men kan zich namelijk afvragen in welke mate de drie pijlers van het lokaal landbouwbeleid een invulling krijgen in de andere provinciën.

6 Bibliografie

- ABC Eco². (2019). *Agrobeheergroepen*. Opgehaald van Eco² agrobeheercentrum: <http://www.agrobeheercentrum.be/ABGs>
- ABSvzw. (2019). *Wie zijn we*. Opgehaald van ABS: <http://www.absvzw.be/over-abs/wie-zijn-wij.html>
- Almond, G., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*.
- Anderson, J. (1975). *Public policy-making*. New York: Praeger.
- Anderson, K. (1992). Agricultural trade liberalisation and the environment: a global perspective. *The World Economy* 15 (1), 153-172.
- Anderson, K. (1998). *Domestic agricultural policy objectives and trade liberalization: synergies and trade-offs*. Adelaide: Centre for International Economic Studies.
- ApacheBE. (2019). *Marc Bossuyt & Anja Danneels | De Bouvriehoeve*. Opgehaald van Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=JWNRvz1oQqU>
- Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American institute of Planners* 35 (4), 216-224.
- Avelgem. (2019). *Lut Deseyn*. Opgehaald van Avelgem: <https://www.avelgem.be/adressen/lut-deseyn-0>
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report* 13 (4), 544-559.
- Bekkers, ..., Fenger, M., Homburg, V., & Putters, K. (2004). *Doorwerking van Strategische Beleidsadvisering*. Universiteit van Tilburg.
- Bekkers, V., Dijkstra, G., Edwards, A., & Fenger, M. (2007). *Governance and the Democratic Deficit: Assessing the Democratic Legitimacy of Governance Practices*. Londen: Routledge.
- Belfius. (2018a, maart 3). *Belfius publiceert een update van zijn Typologie van de gemeenten in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen*. Opgehaald van Belfius: https://www.belfius.com/NL/Media/Persbericht%20Typologie%20Vlaanderen%2014%2003%202018_tcm_80-150637.pdf
- Belfius. (2018b, maart 3). *Bijlage persbericht Vlaanderen*. Opgehaald van Belfius: https://www.belfius.com/NL/Media/Bijlage%20persbericht%20Vlaanderen_tcm_80-150639.pdf
- Belmans, L. (2011, juni 16). Landbouwwegen veilig en efficiënt voor landbouw én recreatie. *Lokaal*, p. 18.

- Besluit. (2017/12438). *Besluit van de Vlaamse Regering houdende erkenning van de droogte van 1 april tot en met 30 juni 2017 als landbouwramp en de afbakening van de geografische uitgestrektheid en de getroffen teelten van die ramp*. Opgehaald van Vlaamse Overheid: https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/erkenningsbesluit_droogte_.pdf
- Besluit. (2017/13439). *Besluit van de Vlaamse Regering houdende erkenning van de vorst tussen 15 en 30 april 2017 als landbouwramp en de afbakening van de geografische uitgestrektheid en de getroffen teelten van die ramp*. Opgehaald van Vlaamse overheid: https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/erkenningsbesluit_vorst_.pdf
- Beyers, J., & Bursens, P. (2006a). The European rescue of the federal state: how Europeanization shapes the Belgian state. *West European Politics* 29(5), 1057-1078.
- Beyers, J., & Bursens, P. (2006b). Hoofdstuk 5: Het Europese landbouw- en milieubeleid van de Belgische Federatie: vergemeenschappelijking van besluitvorming. In J. Beyers, & P. Bursens, *Europa is geen buitenland* (pp. 129-148). Antwerpen: Acco.
- Beyers, J., Delreux, T., & Steensels, C. (2008). The Europeanisation of intergovernmental cooperation and conflict resolution in Belgium: The case of agriculture. *Perspectives on European Politics and Society* 5(1), 103-134.
- BioForum. (2019). *Over BioForum*. Opgehaald van BioForum Vlaanderen: <https://www.bioforumvlaanderen.be/nl/overbioforum>
- Birkland, T. (2016). *An introduction to the Policy Process: Theories, Concepts, and Models of Public Policy Making (Fourth Edition)*. New York: Routledge.
- Block, T., De Ceuninck, K., Reynaert, H., Steyvers, K., Valcke, T., Vanden Daele, L., & Verlet, D. (2007). De lokale macht in Vlaanderen ontbloot. In C. Devos, & H. Vos, *Over de dynamiek van de politiek: Een kwarteeuw politieke machtsverschuivingen* (pp. 21-88). Gent: Academia Press.
- Block, T., Dezeure, K., & Van Assche, J. (2010). Politieke participatie en burgerbetrokkenheid. In H. Reynaert, & K. Steyvers, *De kerktorenpolitiek voorbij? Lokale politiek in Vlaanderen* (pp. 127-148). Brugge: Vanden Broele.
- Boerenbond. (2019). *Structuur*. Opgehaald van Boerenbond: <https://www.boerenbond.be/over-ons/structuur>
- Bomans, K., Dewaelheyns, V., & Gulinck, H. (2011). Pasture for horses: an underestimated land use class in an urbanized and multifunctional area. *International Journal of Sustainable Development and Planning* 6 (2), 195-211.
- Bond Beter Leefmilieu. (2017). *De toekomst in lokale handen: inspiratieboek voor een duurzaam lokaal beleid*. Brussel: Bond Beter Leefmilieu.

- Bonson, E., Torres, L., Royo, S., & Flores, F. (2012). Local e-government 2.0: Social media and corporate transparency in municipalities. *Government Information Quarterly* 29, 123-132.
- Bovens, M., & Wille, A. (2010). The education gap in participation and its political consequences. *Acta Politica* 45 (4), 393-422.
- Brans, M., Van Damme, J., & Gaskell, J. (2011). *Education councils in Europe: Balancing expertise, societal input and political control in the production of policy advice*. Chicago: Midwest Political Science Association.
- Brosens, D., De Donder, L., & Polfliet, K. (2016). Inspraak en participatie van gedetineerden in de gevangenis van Gent. *Panopticon* 37 (5), 416-432.
- Callahan, K. (2002). The utilization and effectiveness of citizen advisory committees in the budget process of local governments. *Journal of public budgeting, accounting & financial management* 14(2), 295-319.
- Candel, J., Breeman, G., Stiller, S., & Termeer, C. (2014). Disentangling the consensus frame of food security: The case of the EU Common Agricultural Policy reform debate. *Food Policy* 44, 47-58.
- Cazaux. (2010). *Korte keten initiatieven in Vlaanderen - Een overzicht*. Brussel: Departement Landbouw en Visserij.
- CD&V Alveringem. (2019). *CD&V Alveringem*. Opgehaald van Facebook: https://scontent-bru2-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/43712976_1911251172322285_5682579883973148672_o.jpg?_nc_cat=101&_nc_ht=scontent-bru2-1.xx&oh=467b87933ee77efae3fb2283945834eb&oe=5D56B790
- Danckaert, S., & Vuylsteke, A. (2017). *Innovatie in de Vlaamse land- en tuinbouw*. Brussel: LMN - Departement Landbouw en Visserij.
- Danckaert, S., Lenders, S., & Oeyen, A. (2009). *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*. Brussel: Vlaamse Overheid - Departement Landbouw en Visserij afdeling Monitoring en Studie.
- Davis, C. (2004). International Institutions and Issue Linkage: Building Support for Agricultural Trade Liberalization. *American Political Science Review* 98 (1), 153-169.
- Davis, C. (2011). *Food fights over free trade: How international Institutions promote agricultural trade liberalization*. Princeton University Press.
- De Belder, T., Gellynck, X., Viaene, J., De Coster, F., & Van Orshoven, J. (2002). *Open ruimtegebied: Noord-Limburg*. Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen.
- De Ceuninck, K. (2015). Het leven zoals het is ... schaalvergroting in Vlaanderen. In H. Reynaert, *Uitdagingen voor de lokale besturen 2015-2019* (pp. 15-36). Brugge: Vanden Broele.

- De Ceuninck, K. (2017). De kop is eraf. Op naar een nieuwe fusieronde in Vlaanderen? In H. Reynaert, *Veranderende lokale besturen voor en door de mensen?!* (pp. 59-72). Brugge: Vanden Broele.
- De Koster, K. (2011). *Democratie en de kloof tussen discours en praktijk: burgerparticipatie, overheidsbeleid en tevredenheid op het lokale niveau*. Academia Press.
- De Mulder, S., Penninx, I., & Zaman, J. (2018). Ruimte voor economie. In A. Pisman, S. Vanacker, P. Willems, G. Engelen, & L. Poelmans, *Ruimterapport Vlaanderen (RURA). Een ruimtelijke analyse van Vlaanderen* (pp. 159-202). Brussel: Departement omgeving.
- De Ridder, H. (1983). *De keien van de Wetstraat (derde druk)*. Leuven: Davidsfonds.
- De Rynck, F., & Wayenberg, E. (2013). De Lokale besturen. In A. Hondeghem, W. Van Dooren, F. De rynck, B. Verschurere, & S. Op De Beeck, *Handboek bestuurskunde: organisatie en werking van het openbaar bestuur* (pp. 191-230). Brugge: Vandenbroele.
- De Tocqueville, A. (2012). *Over de democratie in Amerika*. Lemniscaat.
- De Vos, J., Van Acker, V., & Witlox, F. (2016). Urban sprawl: neighbourhood dissatisfaction and urban preferences. Some evidence from Flanders. *Urban Geography* 37:6, 839-862.
- Declerck, J., & Renard, P. (2012). Een Eeuwenoud recept. *Ruimte* 15, 20-30.
- Degroote, E., & Verhaeghen, B. (2019). *Jaarverslag 2018: Samen in volle vaart vooruit*. Oostende: Inagro.
- Demeulemeester, A. (2011). *It's the culture stupid! Sporen naar een andere beleidscultuur*. Brussel.
- Denters, B., Goldsmith, M., Ladner, A., Mouritzen, P., & Rose, L. (2014). *Size and local democracy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Devisch, N. (2008). *Waar is die boer gebleven? Landbouw als het canvas van de maatschappij*. Leuven: Davidsfonds Uitgeverij nv.
- Dewachter, W. (2003). *De mythe van de parlementaire democratie: een Belgische analyse*. Leuven: Acco.
- DeWakkereBurger. (2019). *Over*. Opgehaald van Adviesraden: <http://www.adviesraden.be/over>
- DeWakkereBurger. (s.d.). *Artikel 200 Van het Gemeentedereet (met commentaar van De Wakkere Burger vzw)*. Adviesraden.be. Opgehaald van <http://adviesraden.zebrafish.be/sites/default/files/ADVIES-decreet-alg-GD.pdf>
- DLB. (2017, december 21). Tekst aangenomen door de plenaire vergadering van het ontwerp van decreet over het lokaal bestuur. Vlaams Parlement: 1353 (2017-2018) - Nr. 10. Opgehaald van <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1354192>

- DLV. (2019a). *Landbouwbeleid*. Opgehaald van Departement Landbouw & Visserij: <https://lv.vlaanderen.be/nl/landbouwbeleid>
- DLV. (2019b). *Landbouwareaal*. Opgehaald van Statistiek Vlaanderen: https://www.statistiekvlaanderen.be/landbouwareaal#landbouw_beslaat_45%_van_tot_ale_vlaamse_grondoppervlakte
- DLV. (2019c). *Droogte 2018*. Opgehaald van Departement Landbouw & Visserij: <https://lv.vlaanderen.be/nl/bedrijfsvoering/landbouwrampen/droogte-2018>
- Easton, D. (1953). *The Political System. An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Knopf.
- Ebbers, W., Jansen, M., & van Deursen, A. (2016). Impact of the digital divide on e-government: Expanding from channel choice to channel usage. *Government Information Quarterly* 33, 685-692.
- EC. (2016). *België - Het GLB in uw land*. Brussel: Europese Commissie.
- EC. (2018). *Special Eurobarometer 473: Europeans, Agriculture and the CAP*. Brussel: European Commission.
- EC. (2019). *Why Do We Need It?* Opgehaald van Europese Commissie: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en#whydoweneedit
- Eck, W. v., van den Ham, A., Reinhard, A., Leopold, R., & de Poel, K. (2002). *Ruimte voor landbouw: uitwerking van vier ontwikkelingsrichtingen*. Wageningen: Reasearch Instituut voor de Groene Ruimte.
- Erjavec, K., & Erjavec, K. (2015). 'Greening the CAP' - just a fashionable justification? A discourse analysis of the 2014-2020 CAP reform documents. *Food Policy* 51, 53-62.
- Fednot. (2019). *Notarisbarometer Landbouwgronden*. Opgehaald van <https://www.notaris.be/uploads/nl/news/5b5aea9a3f2b8.pdf>
- Fobé, E., Brans, M., Vancoppenolle, D., & Damme, V. (2010). De werking van de Vlaamse strategische adviesraden verkend: een (zelf)analyse. *Burger bestuur & beleid* 6 (2), 115-130.
- Fobé, E., Brans, M., Vancoppenolle, D., & Van Damme, J. (2013). Institutionalized advisory systems: an analysis of member satisfaction of advice production and use across 9 strategic advisory councils in Flanders. *Policy and Society* 32, 225-240.
- Fonteyn, G. (2006). *Boerenpsalm: Vlaamse boeren in Wallonië*. Antwerpen: Uitgeverij Manteau.
- Fung, A. (2006). Varieties of Participation in Complex Governance. *Public Administration Review*, 66-76.

- Geertsema, W., Bianchi, F., Pulleman, M., van Rijn, P., Rossing, W. S., & van der Werf, W. (2016). Kennisontwikkeling samen met stakeholders: ecosysteemdiensten in agrolandschappen. *Landschap*, 63-65.
- Gemeentedecreet. (2005, juli 15). Gemeentedecreet. 38153-38203. Belgisch staatsblad 31.08.2005 Ed.3.
- Giannakis, E., & Bruggeman, A. (2015). The highly variable economic performance of European Agriculture. *Land Use Policy* 45, 26-35.
- Gistel. (2019). *Gemeentelijke LandbouwontwikkelingsPlan (GLOP): Wat?* Opgehaald van Gistel: <https://www.gistel.be/gemeentelijk-landbouwontwikkelingsplan-glop-wat>
- Goldin, I., & Knudsen, O. (1990). *Agricultural Trade Liberalization: Implications for developing countries*. Parijs: Organization for Economic Co-operation and Development.
- Gorton, M., Hubbard, C., & Hubbard, L. (2009). The folly of European Union policy transfer: Why the Common Agricultural Policy (CAP) does not fit central and eastern Europe. *Regional Studies* 43 (10), 1305-1317.
- GroeneKring. (2019). *Over Groene Kring*. Opgehaald van Groene Kring: <http://www.groenekring.be/privacy>
- Grondwet. (2019). *De Belgische Grondwet*. Opgehaald van https://www.senate.be/doc/const_nl.html
- Habermas, J. (1962). *Strukturwandel der Öffentlichkeit*. Darmstadt: Hermann Lucherhand Verlag.
- Hague, R., Harrop, M., & McCormick, J. (2016). *Comparative Government and Politics (10th Edition)*. London: Palgrave.
- Halfman, W., & Hoppe, R. (2005). Science/policy boundaries: a changing division of labour in Dutch expert policy advice. *Democratization of Expertise*, 135-151.
- Heirmans, J. (2016). *Leidraad omgevingsvergunning voor gemeentebesturen*. Brussel: Departement Leefmilieu, Natuur en Energie en Ruimte.
- Hennis, M. (2001). Europeanization and globalization: The Missing Link. *Journal of Common Market Studies* 39 (5), 829-850.
- Hoet, D., & Sioen, D. (2009). *Werkingsverslag 2008*. Westhoekoverleg. Opgehaald van <https://www.westhoekoverleg.be/nl/wp-content/uploads/2009/07/volledig.pdf>
- Inagro. (2019a). *Gebiedswerking*. Opgehaald van Inagro: <https://leden.inagro.be/Agro-Infopunt/Land-en-tuinbouw-in-West-Vlaanderen/Beleid/Gebiedswerking>
- Inagro. (2019b). *Wie is Wie?* Opgehaald van Inagro vzw: <https://leden.inagro.be/Wie-is-Inagro/Wie-is-wie>

- IPO. (2013). *Advies van het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) aan de Vlaamse Regering en de Vlaamse provincie- en gemeentebesturen: Bestuurskracht van landelijke gemeenten*. Brussel: VLM.
- ISP. (2019). *Over ISP*. Opgehaald van Innovatiesteunpunt: <http://www.innovatiesteunpunt.be/nl/landbouw/over/isp>
- Jann, W., & Wegrich, K. (2007). Theories of the policy cycle. In F. Fischer, G. Miller, & M. Sidney, *Handbook of Public Policy Analysis* (pp. 43-62). Boca Ration: Taylor & Francis Group.
- Janssens, F. (2003). *Beheerplan gemeentelijke en OCMW-bossen: Stad Peer*. Opgehaald van https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/peer_openbaar_bos.pdf
- Jenkins, W. (1978). *Policy analysis: A political and organisational perspective*. London: M. Robertson.
- Knack. (2017, augustus 8). *Bart Staes: "België heeft Europa veel te laat gewaarschuwd over fipronil-eieren"*. Opgehaald van Knack: <https://www.knack.be/nieuws/belgie/bart-staes-belgie-heeft-europa-veel-te-laet-gewaarschuwd-over-fipronil-eieren/article-normal-885869.html>
- Kortrijk. (2019). *Voedselraad*. Opgehaald van Kortrijk: <https://www2.kortrijk.be/klimaatstad/voedselraad>
- KVLV-Agra. (2019). *Wie zijn we?* Opgehaald van KVLV-Agra: <http://agra.kvlv.be/>
- KW. (2018). *Joris Vande Vyvere uit Tielt nieuwe voorzitter Boerenbond West-Vlaanderen*. Opgehaald van KW: <https://kw.knack.be/west-vlaanderen/nieuws/samenleving/joris-vande-vyvere-uit-tielt-nieuwe-voorzitter-boerenbond-west-vlaanderen/article-normal-305645.html>
- Laridon, B. (2018). *Bepalen van economische schadedrempels voor graanhaantje in wintertarwe*. Gent: Universiteit Gent.
- Lasswell, H. (1956). The Political Science of Science. *American Political Science Review* 50 (4), 961-979.
- Lefranc, P. (2012). De GECORO: 10 jaar adviespraktijk in de rechtspraak. *Tijdschrift voor Milieurecht* 4.
- LG. (2019a). *Onze missie: Wie zijn wij?* Opgehaald van Landelijke Gilden: <https://www.landelijkegilden.be/over-ons/onze-missie>
- LG. (2019b). *Landelijke Gilde Moorslede*. Opgehaald van Landelijke Gilden: <https://moorslede.landelijkegilden.be/>
- Lowe, P., Buller, H., & Ward, N. (2002). Setting the next agenda? British and French approaches to the second pillar of the Common Agricultural Policy. *Journal of Rural Studies* 18, 1-17.

- Lynn, F., & Busenberg, G. (1995). Citizen Advisory Committees and Environment Policy: What We Know, What's Left to discover. *Risk Analysis* 15 (2), 147-162.
- Markovic, K., Njegovan, Z., & Pejanovic, R. (2012). Former and future reforms of common agricultural policy of the European Union. *Economics of Agriculture* 3, 483-498.
- Matland, R. (1995). Synthesizing the implementation literature: the ambiguity-conflict model of policy implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory* 5 (2), 145-174.
- Matthijs, H., Bostyn, F., Jacobs, D., Reynaert, H., Ruys, C., Vandenabeele, G., . . . Rambaran, S. (2009). *Vlaamse adviesraad voor bestuurszaken memorandum 2009-2014: aanbevelingen voor een krachtig bestuurlijk beleid*. Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken.
- Matthys, C., & Lefèbvre, W. (2006). *Gids van landbouwarchieven in België 1815-2000*. Leuven: Leuven University Press.
- Meyer, C. (2001). A case in case study methodology. *Field Methods* 13 (4), 329-352.
- Milbrath, L. (1965). *Political participation: How and why do people get involved in politics?*
- Mill, J. (2002). *On Liberty*. Dover Publications Inc. .
- Moon, W. (2011). Is agriculture compatible with free trade? *Ecological economics* 71, 13-24.
- Moorslede. (2019). *Geert Vanthuyne 2de schepen*. Opgehaald van Moorslede: <https://www.moorslede.be/geert-vanthuyne-3>
- Mulcahy, K. (2006). Cultural policy: Definitions and Theoretical Approaches. *The Journal of Arts Management, Law, and Society* 35 (4), 319-330.
- NAC. (2019). *Over NAC*. Opgehaald van Nationaal Agrarisch Centrum: <https://www.nacvzw.be/nl/over-nac/>
- Naeyaert, B. (2019). *Bart Naeyaert - Gedeputeerde West-Vlaanderen*. Opgehaald van BartNaeyaert: <http://www.bartnaeyaert.be/>
- Nelissen, V., Van Gossum, P., Reubens, B., Ruyschaert, G., D'hose, T., Pardon, P., & Van Vooren, L. (2016). Hoofdstuk 7: Maatregelen om het ESD-aanbod van landbouw te verhogen. In P. Van Gossum, K. Alaerts, L. De Beck, H. Demolder, L. De Smet, H. S. Michels, . . . I. Vught, *Natuurrapport - Aan de slag met ecosysteemdiensten* (pp. 1-56). Brussel: Technisch rapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.
- Nieuwsblad. (2013). *Boerenbond ontevreden over nieuwe landbouwraad*. Opgehaald van Het Nieuwsblad: https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20130311_00499852
- Nieuwsblad. (2019, april 24). *Peter Goossens is #boerentrots*. Opgehaald van Nieuwsblad: https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190424_04348825

- Norris, P. (2005). Political activism: New challenges, new opportunities. *Political Activism*, 1-24.
- Ollson, P., Folke, C., & Berkes, F. (2004). Adaptive Comanagement for Building Resilience in Social Ecological Systems. *Environmental Management* 34 (1), 75-90.
- Ontwerp van decreet. (2013). *Betreffende het landbouw- en visserijbeleid: Stuk 1978 (2012-213) - Nr. 1.* Vlaams Parlement. Opgehaald van <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1037529>
- Oostindie, H., Seuneke, P., Broekhuizen, R., Hegger, E., & Wiskerke, H. (2011). *Dynamiek en robuustheid van multifunctionele landbouw. Rapportage onderzoeksfase 2: empirisch onderzoek onder 120 multifunctionele landbouwbedrijven.* Wageningen University.
- Parikh, K., Fischer, G., & Frohberg, K. (1988). *Towards Free Trade in Agriculture.* Martinus Nijhoff Publishers.
- Peters, B. (2018). *American Public Policy: Promise and Performance (11th Edition).* London: SAGE Publications Ltd.
- Pieterse, W., & Ebbers, W. (2008). The use of service channels by citizens in the Netherlands: implications for multi-channel management. *International Review of Administrative Sciences* 74 (1), 95-110.
- Planlastdecreet. (2011, juli 6). Ontwerp van decreet houdende vaststelling van de algemene regels waaronder in de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest periodieke land- en rapporteringsverplichtingen aan lokale besturen kunnen worden opgelegd. Vlaams Parlement: 1102 (2010-2011) - Nr. 8. Opgehaald van http://www.vlabest.be/sites/www.vlabest.be/files/planlast_tekst_aangenomen_door_parlement_0.pdf
- Platteau, J., Lambrechts, G., Roels, K., & Van Bogaert, T. (2018). *Uitdagingen voor de Vlaamse land- en tuinbouw. Landbouwrapport 2018.* Brussel: Departement Landbouw en Visserij.
- Platteau, J., Van Bogaert, T., & Van Gijsegem, D. (2008). *Landbouwrapport 2008.* Brussel: Departement Landbouw en Visserij.
- Platteau, J., Van Gijsegem, D., Van Bogaert, T., & Maertens, E. (2012). *Landbouwrapport 2012.* Brussel: Departement Landbouw en Visserij.
- Platteau, J., Van Gijsegem, D., Van Bogaert, T., Bernaerts, E., Demuyne, E., Maertens, E., . . . Vuylsteke, A. (2014). *Landbouwrapport 2014.* Brussel: Departement Landbouw en Visserij.
- Platteau, J., van Gijsegem, D., van Bogaert, T., Vuylsteke, A., Roels, K., van Buggenhout, E., & Vervloet, D. (2016). *Landbouwrapport 2016 - Voedsel om over na te denken.* Brussel: Departement Landbouw en Visserij.

- Pretty, J., & Ward, H. (2001). Social Capital and the environment. *World Development* 29 (2), 209-227.
- Provincie West-Vlaanderen. (2015). *Trage wegen West-Vlaanderen: Wegwijs in de nieuwe regelgeving*. Opgehaald van West-Vlaanderen: <https://bestanden.west-vlaanderen.be/webshop/tragewegeninwestvlaanderenregelgeving.pdf>
- Provincie West-Vlaanderen. (2018). *Provincie West-Vlaanderen: Ontwerpbudget 2019*. Opgehaald van https://www.west-vlaanderen.be/sites/default/files/2018-11/Budget_2019.pdf
- Provincie West-Vlaanderen. (2019). *Trage Wegen*. Opgehaald van West-Vlaanderen: <https://www.west-vlaanderen.be/tragewegen>
- Provinciedecreet. (2005). *Decreet Provinciedecreet*. Opgehaald van <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1014158>
- ProvincieInCijfers. (2019, mei). *Provincie in Cijfers - Landbouw*. Opgehaald van <https://provincies.incijfers.be/databank>
- Reynaert, H., Steyvers, K., & Verlet, D. (2006). Van dorpsfiguur tot eerstelijnsbestuurder. De lokale politieke elite in Vlaanderen na 1945. In S. Fiers, & H. Reynaert, *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht* (pp. 35-58). Lannoo Campus.
- Rikkonen, P., Aakkula, J., & Kaivo-Oja, J. (2006). How can future long-term changes in Finnish agriculture and agricultural policy be faced? Defining strategic agendas on the basis of a Delphi Study. *European Planning Studies* 14 (2), 147-167.
- Roberts, N. (2008). *The Age of Direct Citizen Participation*. Londen: Routledge.
- Rosegrant, M., Ringler, C., & Paisner, M. (2018). Agricultural research, technology and World Food Markets. In G. Peters, & P. Pingali, *Tomorrow's agriculture: incentives, institutions, infrastructure and innovations* (pp. 193-206). Routledge Revivals.
- Rosset, P. (2006). *Food is Different: Why We Must Get the WTO Out of Agriculture*. Londen: Zed Books Ltd.
- RVS. (13 juni 2013). nr. 223.863 van 13 juni 2013 in de zaak A. 201.759/VII-38.246. Opgehaald van http://www.raadvanstate.be/Arresten/223000/800/223863.pdf#xml=http://www.raadvanstate.be/apps/dtsearch/getpdf.asp?DocId=30571&Index=c%3a%5csoftware%5cdtsearch%5cindex%5carrets_nl%5c&HitCount=3&hits=13+14+15+&04283520191422
- RVS. (4 februari 2016). nr. 233.725 van 4 februari 2016 in de zaak A. 211.879/VII-39.064. Opgehaald van http://www.raadvanstate.be/Arresten/233000/700/233725.pdf#xml=http://www.raadvanstate.be/apps/dtsearch/getpdf.asp?DocId=35016&Index=c%3a%5csoftware%5cdtsearch%5cindex%5carrets_nl%5c&HitCount=6&hits=64a+64b+64c+1e68+1e69+1e6a+&14283520191422

- SALV. (2019). *Wat doen we?* Opgehaald van Strategische Adviesraad Landbouw Visserij: <http://www.salv.be/salv/pagina/wat-doen-we>
- Samyn, R., & Catteeuw, K. (2016). *Een terugblik in perspectief: 20 jaar Gebiedsgerichte Werking in West-Vlaanderen*. West-Vlaanderen.
- SBB. (2019). *Hoe wordt de schadevergoeding van de droogte als landbouwramp berekend?* Opgehaald van SBB: <https://www.sbb.be/nl/land-en-tuinbouwers/nieuws/hoe-wordt-de-schadevergoeding-van-de-droogte-als-landbouwramp-berekend>
- Schaap, L., de Graaf, L., & van Ostaaijen, J. (2010). Democratisering van governance: oplossingen voor het democratisch tekort in intergemeentelijke samenwerking. *Bestuurskunde* 4, 58-66.
- Schauvliege, J. (2014). *Beleidsnota 2014-2019 Landbouw en Visserij ingediend door mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw*. Vlaamse Regering.
- Schiffino, N., & Krieger, K. (2018). Advisory bodies and morality policies: does ethical expertise matter? *Policy Sciences*, 1-20.
- SCV. (2019). *SCV-survey - Keuze Thema*. Opgehaald van Statistiek.Vlaanderen: <http://statistieken.vlaanderen.be/QvAJAXZfc/notoolbar.htm?document=SVR%2FSVR-SCV-02.qvw&host=QVS%40cww100154&anonymous=true>
- Smets, D., Bogaert, T., Demuynck, E., Janssens, R., Platteau, J., Van Gijsegem, D., & Devogel, G. (2017). Landbouw. In L. Bral, *Vrind 2017, Vlaamse Regionale Indicatoren* (pp. 448-464). Studiedienst Vlaamse Regering.
- StadVanOnthaasting. (2019). *2e plaats: Eveline Van Quekelberghe*. Opgehaald van CD&V samen voor Damme: <https://www.stadvanonthaasting.be/2e-plaats-eveline-van-quekelberghe>
- STATBEL. (2019). *Land- en tuinbouwbedrijven*. Opgehaald van STATBEL - België in cijfers: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/landbouw-visserij/land-en-tuinbouwbedrijven#figures>
- Stedenbeleid.Vlaanderen. (2019). *Plattelandsfonds*. Opgehaald van Agentschap Binnenlands Bestuur: <https://www.vlm.be/nl/themas/platteland/plattelandsfonds/Paginas/default.aspx>
- Swinnen, J. (2008). *The Perfect Storm: The Political Economy of the Fischler Reforms of The Common Agricultural Policy*. Brussel: Centre for European Policy Studies.
- Swinnen, J., Anania, G., Balman, A., Buckwell, A., Bureau, J., De Castro, P., . . . Kovacs, A. (2015). *The Political Economy of the 2014-2020 Common Agricultural Policy - An imperfect storm*. Brussel: Centre for European Policy Studies.
- Tellis, W. (1997). Application of a case study methodology. *The Qualitative Report* 3 (3), 1-19.

- Tempels, B., Verbeek, R., Pisman, A., & Allaert, G. (2013). Open ruimte in verstedelijkt Vlaanderen. Een vergelijkende studie naar vier onderschatte ruimtegebruiken. *Ruimte & Maatschappij* 5, 33-58.
- TrageWegenVZW. (2019). *Trage Wegen vzw: Ruimte voor mobiliteit en omgeving*. Opgehaald van Trage Wegen: <https://www.tragewegen.be/over-ons>
- VABSvzw. (2019). *Over VABS*. Opgehaald van VABS: <https://vabsvzw.com/over/>
- VAC. (2019). *En wat kunnen we voor u doen*. Opgehaald van Vlaams Agrarisch Centrum: <http://vacvzw.be/>
- Valcke, T. (2018). Het provinciaal land- en tuinbouwbeleid: ideale voedingsbodem voor een rijke oogst. In T. Valcke, *Het beleid van de Provincie West-Vlaanderen - 1995-2017* (pp. 191-204). West-Vlaanderen.
- Valcke, T., & Verhelst, T. (2017). Doorstart of doodlopende straat voor de provincies? Een comparatieve analyse van de steun voor functionele en territoriale hervormingen in veertien Europese landen. In H. Reynaert, *Veranderende lokale besturen voor en door de mensen?!* (pp. 113-128). Brugge: Vanden Broele.
- Van Bever, E., Reynaert, H., & Steyvers, K. (2011). Lokale besturen en Europa: een verkennend onderzoek naar de invloed van Europa op de lokale besturen in Vlaanderen. *Burger, Bestuur en Beleid* 7 (4), 271-287.
- Van Broeck, L., & Vanempten, E. (2018). *Ruimte voor landbouw*. Vlaamse Bouwmeester. Opgehaald van <https://www.vlaamsbouwmeester.be/nl/nieuws-opinie/het-landbouwrapport-2018>
- Van Bruchem, C. (2004). *Landbouwbeleid, waarom ook alweer?* Den Haag, LEI: Wageningen UR.
- Van Damme, J., Fobé, E., Brans, M., & Vancoppenolle, D. (2011). De strategische adviesraden: buitenboordmotor van het Vlaams beleid. *Burger bestuur & beleid* 7 (2), 105-119.
- Van Den Berg, C. (2017). Dynamics in the Dutch policy advisory system: externalization: politicization and the legacy of pillarization. *Policy Science* 50, 63-84.
- Van der Meulen, H., de Bondt, K., Agricola, H., van Horne, P., Hoste, R., van der Knijff, A., . . . de Smet, A. (2011). *Schaalvergroting in de land- en tuinbouw - effecten bij veehouderij en glastuinbouw*. Wageningen UR, Den Haag: LEI.
- Van Deursen, A., & Pieterse, W. (2006). The internet as a service channel in the public sector: a substitute or complement of traditional service channels? *ICA Conference Dresden, Germany*.
- Van Dinteren, J., Muskens, B., & Geudens, G. (2015). *Segmentatie van werklocaties Vlaanderen*. Ruimte Vlaanderen.

- Van Doorn, A., Melman, D., Westerink, J., Polman, N., Vogelzang, T., & Korevaar, T. (2016). *Natuurinclusieve landbouw: Food-for-thought*. Wageningen University & Research.
- Van Gossum, P., Danckaert, S., Spanhove, T., & Wils, C. (2014). Hoofdstuk 11 - Ecosysteemdienst voedselproductie. In M. Stevens, H. Demolder, S. Jacobs, H. Michels, J. Peymen, A. Schneiders, . . . W. Van Reeth, *Natuurrapport - Toestand en trend van ecosystemen en eco-systeemdiensten in Vlaanderen* (pp. 1-105). Brussel: Technisch rapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en bosonderzoek.
- Van Hecke, E., & Meert, H. (2000, oktober 1). Verdringing van de landbouw in België. *AGORA*, pp. 12-14. Opgehaald van <https://doi.org/10.21825/agora.v16i4.9231>
- Van Huylenbroeck, G., Van Hecke, E., & Meert, E. (2005). *PODO II Overlevingsstrategieën voor een multifunctionele landbouw in een verstedelijkte omgeving*. Federaal Wetenschapsbeleid BELSPO.
- van Mierlo, J. (1993). *Adviesorganen in de gezondheidszorg: een bestuurseconomische analyse*. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg.
- Van Staeyen, J. (2016). Omtrent GECORO's, participatie en deskundigheid. *Ruimte & Maatschappij* 7(3), 45-62.
- Vanacker, S. (2019). *Oppositie niet blij met nieuwe samenstelling adviesraden: "U bent geen schepen van landbouw maar schepen van landbouwers met de juiste lidkaart"*. Opgehaald van Het Nieuwsblad: <https://www.hln.be/in-de-buurt/tielt/oppositie-niet-blij-met-nieuwe-samenstelling-adviesraden-u-bent-geen-schepen-van-landbouw-maar-schepen-van-landbouwers-met-de-juiste-lidkaart~aae25f79/>
- Vandermeulen, V., Verspecht, A., Van Huylenbroeck, G., Meert, H., Boulanger, A., & Van Hecke, E. (2006). The importance of the institutional environment on multifunctional farming systems in the peri-urban area of Brussels. *Land Use Policy* 23, 486-501.
- Vanhee, D., & Hondegheem, A. (2009). *Impact van de staatshervorming op de Vlaamse administratie: Een analyse van de overdracht landbouw naar aanleiding van de vijfde staatshervorming*. Leuven: Steunpunt beleidsrelevant onderzoek - Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen.
- Vanhee, D., & Hondegheem, A. (2010). Bepalende factoren voor een succesvolle bevoegdheisoverdracht: een analyse van de overheveling van landbouw naar het Vlaamse Gewest n.a.v. de vijfde staatshervorming. *Res Publica: Tijdschrift voor Politologie* 54 (4), 453-482.
- Vanreppelen, J. (2018). *Burgerparticipatie in het decreet Lokaal Bestuur*. Brussel: VVSG. Opgehaald van <http://www.vvsg.be/thema/participatie/Documents/Burgerparticipatie%20in%20het%20decreet%20Lokaal%20Bestuur.pdf>

- Velaers, J. (2014). Landbouw en dierenwelzijn: een bijna homogene bevoegdheid van de gewesten. In J. Velaers, J. Vanpraet, W. Wandenbruwaene, & Y. Peeters, *De zesde staatshervorming: instellingen, bevoegdheden en middelen* (pp. 493-524). Antwerpen: Intersentia - Forum Federalisme.
- Verba, S., Norman, H., & Jae-on, K. (1978). *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*. New York: Cambridge University Press.
- Verbeek, T., Leinfelder, H., Pisman, A., Hanegreefs, G., & Allaert, G. (2010). Public and private use of open space in a densely urbanized context. *24th AESOP Annual Conference*. Opgehaald van <https://biblio.ugent.be/publication/2099386/file/2099387>
- Verdonschot, A., Wagemakers, A., & den Broeder, L. (2018). Visie van professionals: burgerparticipatie binnen Health Impact Assessment. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen* 96(3), 159-165.
- Verhoeve, A. (2015). *Revealing the use of Farms and Farmland by Non-Agricultural Economic Activities: The Case of Flanders*. Leuven: KU Leuven.
- Verhoeve, A., Dewaelheyns, V., Kerselaers, E., Rogge, E., & Gulinck, H. (2015). Virtual farmland: Grasping the occupation of agricultural land by non-agricultural land uses. *Land Use Policy* 42, 547-556.
- Verhoeven, I. (2004). Veranderend politiek burgerschap en democratie. In E. Engelen, & M. Sie Dhian Ho, *De staat van de democratie. Democratie voorbij de staat* (pp. 55-78). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Verhofstadt, G. (1991). *Burgermanifest*. Gent.
- Verhofstadt, G. (1992). *De weg naar politieke vernieuwing: het tweede burgermanifest*. Antwerpen: Hadewijch.
- Verté, D., & Verhaest, W. (2005). *Overleg en advisering in het gemeentelijk cultuurbeleid: onderzoek naar de werking en de invulling van de adviesverlenende opdracht van de cultuurraden in Vlaanderen*. Brussel: Cultuur Lokaal vzw.
- Vervaeke, G. (2013). *Het imago van de landbouw in Vlaanderen*. Universiteit Gent.
- VILT. (2018, maart 27). *Boerenbond tegen regionalisering van landbouwbeleid*. Opgehaald van VILT: <http://www.vilt.be/boerenbond-tegen-regionalisering-van-landbouwbeleid>
- VILT. (2019a, april 4). *Belgische ministers dringen bij EU aan op crisissteun*. Opgehaald van VILT: <http://www.vilt.be/belgische-ministers-dringen-bij-eu-aan-op-crisissteun>
- VILT. (2019b, april 4). *De 'Schoonste Boeren' zijn bekend*. Opgehaald van VILT: <http://www.vilt.be/de-schoonste-boeren-zijn-bekend>
- Vlaams Ruraal Netwerk. (2019). *Wie zijn we?* Opgehaald van Vlaams Ruraal Netwerk: <https://ruraalnetwerk.be/wie-zijn-we>

- Vlaanderen. (2019). *Schadevergoeding bij een landbouwramp*. Opgehaald van Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/schadevergoeding-bij-een-landbouwramp>
- VlaanderenKiest. (2019). *Gemeenteraad-Sterkste Lijst*. Opgehaald van VlaanderenKiest: <https://2018.vlaanderenkiest.be/verkiezingen2018/#/>
- VLAM. (2012, juni 22). *VLAM weigert Greenwash Award 2012*. Opgehaald van pers.VLAM: <https://pers.vlam.be/nl/pers/detail/4491/vlam-weigert-greenwash-award-2012>
- VLAM. (2019). *Jaarprogramma 2019*. VLAM.
- VLM. (2011). *Naar een eigenlijk gebruik van plattelandswegen*. Brussel: Vlaamse Landmaatschappij - Afdeling Platteland.
- VLM. (2018). *Samenwerken met landbouwers aan biodiversiteit, milieu en landschap: ervaringen met beheerovereenkomsten*. Vlaamse Landmaatschappij. Opgehaald van <https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Beheerovereenkomsten/voortgangsrapport%20BO%20liggend%20versie%202%20webversie.pdf>
- VLM. (2019a). *Wat is het IPO?* Opgehaald van Vlaamse Land Maatschappij: <https://www.vlm.be/nl/themas/platteland/IPO/wat/Paginas/default.aspx>
- VLM. (2019b). *Plattelandsfonds*. Opgehaald van Vlaamse Landmaatschappij: <https://www.vlm.be/nl/themas/platteland/plattelandsfonds/Paginas/default.aspx>
- VLM. (2019c). *Investeren in het platteland met beheerovereenkomsten*. VLM. Opgehaald van https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Beheerovereenkomsten/Fiches%20BO%20PDPOIII/2019%2002%2006_BO%20algemene%20folder_WEB.pdf
- Voedselteams. (2019). *Over voedselteams*. Opgehaald van Voedselteams: <https://www.voedselteams.be/over-ons>
- Vuylsteke, A., Bergen, D., & Demuyne, E. (2014). *Schaalgrootte en schaalvergroting in de Vlaamse Land- en tuinbouw*. Beleidsdomein Landbouw en Visserij: Afdeling Monitoring en Studie Vlaamse overheid .
- VVP. (2006). *Landbouwbeleid in de Vlaamse provincies - Inleiding*. Brussel: Vereniging van de Vlaamse Provincies. Opgehaald van <http://www.vlaamseprovincies.be/public/uploads/files/paginas/publicaties/praktisch-handboek/documents/LandbouwbeleidindeVlaamseprovinciesInleiding.pdf>
- VVP. (2018). *Landbouw*. Opgehaald van Vereniging Vlaamse Provincies: <http://www.vlaamseprovincies.be/landbouw>
- VVWV. (2019). *Campagne modder op de weg*. Opgehaald van VVWV vzw: <http://www.verkeersveiligwestvlaanderen.be/campagne-modder-op-de-weg>
- vzw Boeren op een Kruispunt. (2019). *Welkom*. Opgehaald van Boerenopeenkruispunt: <https://www.boerenopeenkruispunt.be/>

- Waeyaert, N. (2017). *Kerncijfers landbouw - Belgische Landbouw in cijfers*. Federale Overheidsdienst Economie: De Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium.
- Walls, H., Cornelsen, L., Lock, K., & Smith, R. (2016). How much priority is given to nutrition and health in the EU Common Agricultural Policy. *Food policy* 59, 12-23.
- Waregem. (2019). *Maria polfliet (zesde schepen - CD&V)*. Opgehaald van Waregem stad in galop: <https://www.waregem.be/adressen/maria-polfliet-zesde-schepen-cdv>
- Warnez, B. (2015). *Gemeentelijk zakboekje bestuur 2016*. Mechelen: Wolters Kluwer.
- Wauters, B., & Lambrecht, J. (2007). *Zelfstandigen in de Belgische politiek: een kwantitatieve analyse*. Brussel: Universiteit Brussel.
- Wauters, B., De Rynck, F., & Dezeure, K. (2013). Bestuur en burger. In F. De Rynck, A. Hondegem, S. Op De Beeck, W. Van Dooren, & B. Verschuere, *Handboek bestuurskunde* (pp. 299-331). Brugge: Vanden Broele.
- Wayenberg, E., Hoogeland, M., De Wulf, N., Steen, T., Van Dijck, C., & Vanschoenwinkel, J. (2018). *Veldonderzoek fusionerende gemeenten Vlaanderen 2018: Discours en motieven in vrijwillige gemeentefusie en motieven bij gemeenten die besluiten toch niet te fusioneren*. Agentschap Binnenlands Bestuur.
- Weekers, K., Maddens, B., Vanlangenakker, I., & Fiers, S. (2006). *Het profiel van de verkozen kandidaten bij de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 in de 13 Vlaamse centrumsteden*. Leuven: Centrum voor Politicologie.
- Wervel. (2019). *Missie en visie*. Opgehaald van Wervel: <https://www.wervel.be/over-wervel/missie-en-visie>
- Westerlink, J., Plomp, M., Ottburg, F., Zanen, M., Schrijver, R., . . . Verdonschot, T. (2018). *Boeren voor Natuur: de ultieme natuurinclusieve landbouw? Lessen van vier pilotbedrijven en relevantie voor beleid*. Wageningen Environmental Research.
- Westhoekoverleg. (2019). *Algemeen*. Opgehaald van Dienstverlenende vereniging Westhoek: <https://www.westhoekoverleg.be/nl/westhoekoverleg/algemeen/>
- West-Vlaanderen. (2019). *West-Vlaanderen - De gedreven provincie*. Opgehaald van <https://www.west-vlaanderen.be/>
- Wet 2000-780. (2000, februari 10). Wet tot wijziging van artikel 120bis van de nieuwe gemeentewet (1). 9833. Belgisch staatsblad 29.03.2000 Ed.2.
- WikimediaCommons. (2019). *File: Belgium West Flanders location map.svg*. Opgehaald van Wikimedia Commons: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Belgium_West_Flanders_location_map.svg
- Wilderink, L. (2017). *De representative claim van Wmo-adviesraden*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

- Winter, M. (2013). *Rural Politics: Policies for Agriculture, Forestry and the Environment*. London: Routledge.
- Wood, S., Karp, D., Declerck, F., Kremen, C., Naeem, S., & Palm, C. (2015). Functional traits in agriculture: agrobiodiversity and ecosystem services. *Trends in Ecology and Evolution* 30 (9) , 1-9.

7 Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht van landbouworganisaties

Organisatie	Omschrijving
ABS vzw	Het Algemeen Boerensyndikaat is een “ <i>syndicaat dat ervoor zorgt dat de belangen van onze leden (...) zo goed mogelijk verdedigd worden. Het ABS is politiek neutraal</i> ”. De organisatie telt 4 000 leden (ABSvzw, 2019).
BioForum	De sectororganisatie van de biologische landbouw met een vierledige missie (BioForum, 2019).
Boeren op een kruispunt	Een vzw opgericht door de BB, KVLV-Agra en ABS. Het is een “ <i>hulporganisatie voor alle Vlaamse boeren en tuinders in nood. Onze medewerkers kennen het leven en het vak van de boer en tuinder door afkomst, opleiding en beroepservaring. (...) Sinds de oprichting bezochten we meer dan 5% van de Vlaamse land- en tuinbouwers</i> ” (vzw Boeren op een Kruispunt, 2019).
Boerenbond	De BB verenigd 69 000 gezinnen. Het is “ <i>de beroepsorganisatie voor boeren en tuinders en hun beroepsactieve gezinsleden</i> ”. Hun werking is zeer breed (belangenbehartiging, vorming en voorlichting, dienstverlening, vertegenwoordiging...) net zoals de structuur van hun organisatie (hoofdbestuur, nationaal overleg, bondsraad, sectorvakgroep, provinciaal bestuur boerenbond, regionaal ...) (Boerenbond, 2019).
Groene Kring	“ <i>Groene Kring is de grootste overkoepelende jongerenorganisatie in de Vlaamse land- en tuinbouwsector</i> ”. De doelgroep zijn jongeren tussen 16 en 35 jaar oud. Deze 200 tellende organisatie ontstond vanuit de KLJ (GroeneKring, 2019).
IPO	Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg is een “ <i>beleidsniveau- en sectoroverschrijdend overlegorgaan (...). Het levert een bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van het Vlaamse platteland door het formuleren van beleidsaanbevelingen en adviezen over plattelandsthema's</i> ”. De VLM ondersteunt het IPO (VLM, 2019a).
ISP	Innovatiesteunpunt is een deelorganisatie van de Boerenbond. Deze organisatie helpt land- en tuinbouwers bij het innoveren van hun bedrijf (ISP, 2019).
KVLV-Agra	Een organisatie onder de BB-koepel die zich inzet voor “ <i>iedere vrouw die beroepsactief is op een land- of tuinbouwbedrijf</i> ”. Ze voorzien in netwerken, bijleren en belangenverdediging (KVLV-Agra, 2019).
Landelijke gilden	Landelijke Gilden (LG) brengt land- en tuinbouwers en plattelandsbewoners samen. De 900 afdelingen, vaak beschikken deelgemeenten nog over een eigen landelijke gilde, organiseren het jaar door evenementen die de leefbaarheid op het platteland versterken. De LG behoort tot de koepel van de BB (LG, 2019a).
NAC	Het Nationaal Agrarisch Centrum (vzw) “ <i>organiseert diverse naschoolse opleidingen (...) [en] verscheidene informatica- en hippische opleidingen</i> ” (NAC, 2019).
VABS vzw	De vrouwenafdeling van het ABS. “ <i>Het VABS is een organisatie van én voor plattelandsvrouwen. Het is hoofdzakelijk een culturele vereniging, maar er is ook een syndicale werking</i> ” (VABSvzw, 2019).
VAC	Het Vlaams Agrarisch Centrum tracht “ <i>onafhankelijke en deskundige dienstverlening, voorlichting en belangenverdediging uit te bouwen voor autonome familiale landbouwbedrijven</i> ” (VAC, 2019).

Organisatie	Omschrijving
<i>Vlaams Ruraal Netwerk</i>	Deze in het kader van het GLB (Pijler II en ELFPO) opgerichte organisatie <i>“heeft als taak om de bij plattelandsontwikkeling betrokken organisaties en overheidsdiensten bijeen te brengen en dit overkoepelend over de verschillende maatregelen”</i> (Vlaams Ruraal Netwerk, 2019).
<i>Voedselteams</i>	Een vzw die <i>“die de korte keten in Vlaanderen behartigt en in de praktijk brengt, vanuit een netwerk van lokale teams, boeren, producenten, vrijwilligers en betaalde medewerkers”</i> (Voedselteams, 2019).
<i>Wervel vzw</i>	Komt op voor <i>“een eerlijke landbouw die (...) voor voedsel zorgt dat, eerlijk verdeeld, een evenwichtige en smakelijke voeding mogelijk maakt”</i> (Wervel, 2019).
<i>Westhoek-overleg</i>	Overlegplatform in de Westhoek. Ze brengen gemeenten samen voor intergemeentelijke samenwerking, ondersteuning, begeleiding ... (Westhoekoverleg, 2019).

Bijlage 2: Statistische kencijfers

PARTIJ VAN DE SCHEPEN

Chi-kwadraat test op de partij van de schepen en het aantal landbouwbedrijven in 2018

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	319.704	276	0.036
Likelihood Ratio	152.707	276	1.000
Linear-by-Linear Association	2.512	1	0.113
N of Valid Cases	64		

Levene-test voor de partij van de landbouwschepen op basis van het gemiddelde

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal landbouwbedrijven 2018	0.675	6	57	0.670
Landbouwareaal 2018	1.329	6	57	0.260
Aantal Inwoners 2018	6.505	6	57	0.000
Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	0.744	6	57	0.617
Verschil landbouwareaal 08-18	1.928	6	57	0.092
Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	0.933	6	57	0.479
Verschil landbouwareaal 94-18	1.594	6	57	0.166
% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	6.179	6	57	0.000
%Verschil landbouwareaal 08-18	0.998	6	57	0.435
%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	8.229	6	57	0.000
%Verschil landbouwareaal 94-18	1.007	6	57	0.430

ANOVA voor de partij van de landbouwschepen

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Aantal landbouwbedrijven 2018	Between Groups	5.377 ^{E4}	6	8.962	1.379	.239
	Within Groups	3.704 ^{E5}	57	6.499		
	Total	4.242 ^{E5}	63			
Landbouwareaal 2018	Between Groups	2.882 ^{E7}	6	4.803 ^{E6}	.902	.500
	Within Groups	3.036 ^{E8}	57	5.327 ^{E6}		
	Total	3.324 ^{E8}	63			
Aantal Inwoners 2018	Between Groups	5.957 ^{E9}	6	9.928 ^{E8}	3.251	.008
	Within Groups	1.741 ^{E10}	57	3.054 ^{E8}		
	Total	2.337 ^{E10}	63			
Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	Between Groups	3.862 ^{E3}	6	643	1.321	.263
	Within Groups	2.777 ^{E4}	57	487		
	Total	3.164 ^{E4}	63			
Verschil landbouwareaal 08-18	Between Groups	2.922 ^{E5}	6	4.870 ^{E4}	.860	.530
	Within Groups	3.230 ^{E6}	57	5.667 ^{E4}		
	Total	3.522 ^{E6}	63			
Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	Between Groups	3.073 ^{E4}	6	5.121 ^{E3}	1.150	.346
	Within Groups	2.539 ^{E5}	57	4.453 ^{E3}		
	Total	2.846 ^{E5}	63			
Verschil landbouwareaal 94-18	Between Groups	3.845 ^{E5}	6	6.408 ^{E4}	.733	.625
	Within Groups	4.985 ^{E6}	57	8.746 ^{E4}		
	Total	5.370 ^{E6}	63			
% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	Between Groups	.062	6	.010	1.178	.331
	Within Groups	.504	57	.009		
	Total	.566	63			
%Verschil landbouwareaal 08-18	Between Groups	.040	6	.007	1.048	.404
	Within Groups	.359	57	.006		
	Total	.399	63			
%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	Between Groups	.093	6	.015	2.367	.041
	Within Groups	.373	57	.007		
	Total	.466	63			
%Verschil landbouwareaal 94-18	Between Groups	.125	6	.021	3.160	.010
	Within Groups	.376	57	.007		
	Total	.501	63			

Welch-test voor de partij van de landbouwschepen

	Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal landbouwbedrijven 2018	1.047	6	5.620	.482
Landbouwareaal 2018	.748	6	5.642	.635
Aantal Inwoners 2018	.284	6	6.279	.925
Vershil aantal landbouwbedrijven 08-18	1.759	6	6.502	.246
Vershil landbouwareaal 08-18	.519	6	6.275	.778
Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18	.857	6	5.664	.574
Vershil landbouwareaal 94-18	.554	6	5.969	.755
% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	1.757	6	5.955	.256
%Vershil landbouwareaal 08-18	3.807	6	6.690	.055
%Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18	14.038	6	6.684	.002
%Vershil landbouwareaal 94-18	14.737	6	7.575	.001

Tukey HSD-test voor de partij van de landbouwschepen met subsets voor het aantal inwoners, het procentueel verschil tussen 1994 en 2018 voor het aantal landbouwers en het landbouwareaal

	N	Subset for alpha = 0.05		N	Subset for alpha = 0.05		N	Subset for alpha = 0.05			
		1	2		1	2		1	2		
LL	18	1.396 ^{E4}		GBA	3	.421	0	2	.000		
0	2	1.481 ^{E4}		Vld	7	.445	.445	CD&V	28	.012	
GBA	3	1.701 ^{E4}		CD&V	28	.454	.454	GBA	3	.032	.032
CD&V	28	1.734 ^{E4}		LL	18	.496	.496	Vld	7	.072	.072
Vld	7	1.766 ^{E4}		LBGM	4	.530	.528	LL	18	.077	.077
LBGM	4	2.780 ^{E4}		0	2	.554	.554	LBGM	4	.117	.117
spa	2		6.931 ^{E4}	spa	2		.607	spa	2		.198
Sig.		.926	1.000	Sig.		.267	.099	Sig.		.433	.086

POSITIE VAN DE LANDBOUWSCHEPEN

Levene-test (Test of Homogeneity of Variances) op de positie van de landbouwschepen

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal Inwoners	9.434	7	56	.000
Aantal landbouwbedrijven	0.944	7	56	.480
Aanwezigheid Landbouwraad	3.620	7	56	.003
Partij Schepen.	2.565	7	56	.023
BC	1.433	7	53	.227
BHC	3.131	7	56	.007

ANOVA-resultaat voor de analyse van de positie van de landbouwschepen

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Aantal Inwoners	Between Groups	0.6733 ^{E10}	7	0.0961 ^{E10}	3.239	0.006
	Within Groups	1.663 ^{E10}	56	0.0297 ^{E10}		
	Total	2.337 ^{E10}	63			
Aantal landbouwbedrijven	Between Groups	61738.728	7	8819.818	1.363	0.239
	Within Groups	362480.631	56	6472.868		
	Total	424219.359	63			
Aanwezigheid landbouwraad	Between Groups	1.670	7	.239	.936	0.486
	Within Groups	14.267	56	.255		
	Total	15.937	63			
Partij Schepen	Between Groups	31.532	7	4.505	1.637	0.144
	Within Groups	154.077	56	2.751		
	Total	185.609	63			
BC	Between Groups	239.675	7	34.239	3.410	0.004
	Within Groups	562.325	5	10.042		
	Total	802.00	63			
BHC	Between Groups	34.012	7	4.859	2.749	0.016
	Within Groups	98.972	56	1.767		
	Total	132.984	63			

Welch-test voor enkele parameters bij het onderzoek van de positie van de landbouwschepen

	Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal Inwoners	6.164	7	9.324	.007
Aantal landbouwbedrijven	2.824	7	13.782	.047
BC	4.364	7	12.059	.012

Tukey HSD voor het aantal inwoners (links) en voor de Belfiusclusters (rechts)

	N	Subset for Alpha = 0.05			N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2			1	2
<i>1e</i>	16	8517.94		<i>BGM</i>	8	7.63	
<i>3e</i>	11	13080.45		<i>3e</i>	11	8.55	8.55
<i>BGM</i>	8	13191.25		<i>1e</i>	16	8.56	8.56
<i>2e</i>	13	21124.92	21124.92	<i>2e</i>	13	11.38	11.38
<i>4e</i>	8	27455.38	27455.38	<i>6e</i>	2	11.50	11.50
<i>5e</i>	3	31217.00	31217.00	<i>4e</i>	8	12.13	12.13
<i>6e</i>	2	34768.50	34768.50	<i>5e</i>	3	12.33	12.33
<i>Geen data</i>	3		49300.67	<i>Geen Data</i>	3		14.33
<i>Sig.</i>		0.274	0.197	<i>Sig.</i>		0.304	0.104

AANWEZIGHEID VAN EEN LANDBOUWRAAD

Kruistabel (links) en Chi-kwadraat test voor de aanwezigheid van de landbouwrade en de BC

	LBR			Totaal	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
	0	1						
<i>BC</i>	4	2	1	3	<i>Pearson Chi-Square</i>	15.680	11	0.153
	5	0	1	1	<i>Likelihood Ratio</i>	20.742	11	0.036
	6	2	2	4	<i>Linear-by-Linear Association</i>	0.399	1	0.527
	7	5	7	12				
	8	6	5	11	<i>N of Valid Cases</i>	64		
	10	6	0	6				
	11	4	0	4				
	12	4	5	9				
	13	0	1	1				
	14	1	0	1				
	15	2	2	4				
	16	2	6	8				
Totaal	34	30		64				

Kruistabel en Chi-kwadraat test voor de aanwezigheid van landbouwrade en de arrondissementen

	LBR			Totaal	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
	0	1						
<i>Brugge</i>	3	7		10	<i>Pearson Chi-Square</i>	19.824	7	.006
<i>Diksmuide</i>	2	3		5	<i>Likelihood Ratio</i>	21.732	7	.003
<i>Ieper</i>	6	2		8	<i>Linear-by-Linear Association</i>	.001	1	.972
<i>Kortrijk</i>	11	1		12				
<i>Oostende</i>	2	5		7	<i>N of Valid Cases</i>	64		
<i>Roeselare</i>	2	6		8				
<i>Tielt</i>	7	2		9				
<i>Veurne</i>	1	4		5				
Totaal	34	30		64				

Levene-test voor de aanwezigheid van landbouwrade bij verschillende arrondissementen

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
<i>Based on Mean</i>	1.817	7	56	.102
<i>Based on Median</i>	.352	7	56	.926
<i>Based on Median and with adjusted df</i>	.352	7	51.022	.926
<i>Based on trimmed mean</i>	1.817	7	56	.102

ANOVA-analyse voor de aanwezigheid van landbouwraden bij verschillende arrondissementen

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4.937	7	.705	3.590	.003
Within Groups	11.001	56	.196		
Total	15.938	63			

Welch test voor de afwezigheid van landbouwraden bij verschillende arrondissementen

	Statistica	df1	df2	Sig.
Welch	3.867	7	20.207	.008

ANALYSE VAN DE BELFIUSCLUSTERS

Levene-test voor de Belfiusclusters op basis van het gemiddelde

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal landbouwbedrijven 2018	6.185	8	52	.000
Landbouwareaal 2018	8.675	8	52	.000
Aantal Inwoners 2018	6.131	8	52	.000
Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	1.903	8	52	.079
Verschil landbouwareaal 08-18	3.153	8	52	.006
Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	1.419	8	52	.211
Verschil landbouwareaal 94-18	1.266	8	52	.281
% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	2.962	8	52	.008
%Verschil landbouwareaal 08-18	1.422	8	52	.210
%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	4.782	8	52	.000
%Verschil landbouwareaal 94-18	1.796	8	52	.099

ANOVA voor de Belfiusclusters

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Aantal landbouwbedrijven 2018	Between Groups	1.385 ^{E5}	8	17314.076	3.224	.005
	Within Groups	2.792 ^{E5}	52	5369.987		
	Total	4.177 ^{E5}	60			
Landbouwareaal 2018	Between Groups	9.331 ^{E7}	8	1.166 ^{E7}	2.584	.019
	Within Groups	2.347 ^{E8}	52	4.514 ^{E6}		
	Total	3.280 ^{E8}	60			
Aantal Inwoners 2018	Between Groups	1.955 ^{E10}	8	2.444 ^{E9}	36.250	.000
	Within Groups	3.506 ^{E9}	52	6.743 ^{E7}		
	Total	2.306 ^{E10}	60			
Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	Between Groups	1.123 ^{E4}	8	1404.311	3.851	.001
	Within Groups	1.896 ^{E4}	52	364.664		
	Total	3.019 ^{E4}	60			
Verschil landbouwareaal 08-18	Between Groups	6.859 ^{E5}	8	85738.646	1.576	.155
	Within Groups	2.828 ^{E6}	52	54385.644		
	Total	3.513 ^{E6}	60			
Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	Between Groups	9.236 ^{E4}	8	11546.114	3.225	.005
	Within Groups	1.861 ^{E5}	52	3579.650		
	Total	2.785 ^{E5}	60			
Verschil landbouwareaal 94-18	Between Groups	8.209 ^{E5}	8	102616.992	1.183	.327
	Within Groups	4.510 ^{E6}	52	86742.589		
	Total	5.331 ^{E6}	60			
% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	Between Groups	.043	8	.005	.551	.813
	Within Groups	.507	52	.010		
	Total	.550	60			
%Verschil landbouwareaal 08-18	Between Groups	.081	8	.010	1.716	.117
	Within Groups	.308	52	.006		
	Total	.389	60			
%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18	Between Groups	.056	8	.007	.899	.524
	Within Groups	.406	52	.008		
	Total	.462	60			
%Verschil landbouwareaal 94-18	Between Groups	.109	8	.014	1.910	.078
	Within Groups	.370	52	.007		
	Total	.479	60			

Welch-test voor de Belfiusclusters

	Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal landbouwbedrijven 2018	5.245	8	14.774	.003
Landbouwareaal 2018	5.197	8	15.212	.003
Aantal Inwoners 2018	10.817	8	14.152	.000
Vershil aantal landbouwbedrijven 08-18	10.092	8	14.035	.000
Vershil landbouwareaal 08-18	3.286	8	16.254	.020
Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18	5.054	8	14.562	.004
Vershil landbouwareaal 94-18	1.047	8	14.603	.447
% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18	.584	8	13.931	.775
%Vershil landbouwareaal 08-18	1.054	8	14.818	.442
%Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18	1.619	8	14.425	.203
%Vershil landbouwareaal 94-18	2.185	8	14.463	.094

Tukey HSD-Subsets voor inwoners (links), aantal verdwenen landbouwbedrijven 2008-2018 (midden) en het % verdwenen oppervlakte in de periode 2008-2018

N	Subset for alpha = 0.05			N	Subset for alpha = 0.05		N	Subset for alpha = 0.05				
	1	2	3		1	2		1	2			
6	4	0.773 ^{E4}		7	12	-49.42	4	3	-.071			
8	11	0.915 ^{E4}		11	4	-41.25	-41.25	10	6	-.038	-.038	
7	12	0.976 ^{E4}	0.976 ^{E4}	6	4	-41.00	-41.00	6	4	.0214	.021	
4	3	0.992 ^{E4}	0.992 ^{E4}	8	11	-40.27	-40.27	12	9	.024	.024	
10	6	1.008 ^{E4}	1.008 ^{E4}	12	9	-35.11	-35.11	15	4	.029	.029	
16	8	1.849 ^{E4}	1.849 ^{E4}	15	4	-28.75	-28.75	7	12	.031	.031	
12	9	2.341 ^{E4}	2.341 ^{E4}	10	6	-18.50	-18.50	16	8	.045	.045	
11	4		2.556 ^{E4}	4	3	-12.67	-12.67	8	11	.057	.057	
15	4		8.204 ^{E4}	16	8		-9.87	11	4		.088	
Sig		.063	.059	1.000	Sig		.059	.171	Sig		.164	.177

Homogeniteitstest voor de BC en de verhouding landbouwers/inwoners en landbouwareaal/landbouwers

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Verhouding Landbouwers/Inwoners	8.004	8	52	.000
Verhouding Areaal/Landbouwers	2.040	8	52	.059

ANOVA voor de BC en de verhouding landbouwers/inwoners en landbouwareaal/landbouwers

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Verhouding Landbouwers/Inwoners	Between Groups	.003	8	.000	6.666	.000
	Within Groups	.003	52	.000		
	Total	.006	60			
Verhouding Areaal/Landbouwers	Between Groups	3410.010	8	426.251	6.713	.000
	Within Groups	3302.013	52	63.500		
	Total	6712.023	60			

Welch test voor de BC en de verhouding landbouwers/inwoners en landbouwareaal/landbouwers

	Statistica	df1	df2	Sig.
Verhouding Landbouwers/Inwoners	14.890	8	16.261	.000
Verhouding Areaal/Landbouwers	4.524	8	15.042	.006

Tukey HSD subsets voor de verhouding landbouwers/inwoners (boven) en areaal/landbouwers (onder)

BC	N	Subset for alpha = 0.05			
		1	2	3	4
7	12	19.6263			
10	6	19.7773	19.7773		
11	4	22.6649	22.6649	22.6649	
12	9	25.4199	25.4199	25.4199	
8	11	25.4372	25.4372	25.4372	
15	4	26.6658	26.6658	26.6658	26.6658
6	4		35.4390	35.4390	35.4390
4	3			37.2534	37.2534
16	8				41.6600
Sig.		.871	.050	.086	.071

BC	N	Subset for alpha = 0.05			
		1	2	3	4
15	4	.0014			
16	8	.0031	.0031		
4	3	.0057	.0057	.0057	
11	4	.0059	.0059	.0059	
10	6	.0063	.0063	.0063	
12	9	.0096	.0096	.0096	
7	12		.0164	.0164	.0164
8	11			.0187	.0187
6	4				.0259
Sig.		.693	.119	.133	.505

ANALYSE VAN DE BELFIUSHOOFDCLUSTERS

Levene-test voor de Belfiushoofdclusters op basis van het gemiddelde

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
<i>Aantal landbouwbedrijven 2018</i>	4.028	5	58	.003
<i>Landbouwareaal 2018</i>	3.947	5	58	.004
<i>Aantal Inwoners 2018</i>	8.059	5	58	.000
<i>Vershil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	2.808	5	58	.024
<i>Vershil landbouwareaal 08-18</i>	3.630	5	58	.006
<i>Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	2.203	5	58	.066
<i>Vershil landbouwareaal 94-18</i>	.997	5	58	.428
<i>% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	4.354	5	58	.002
<i>%Vershil landbouwareaal 08-18</i>	1.772	5	58	.133
<i>%Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	7.881	5	58	.000
<i>%Vershil landbouwareaal 94-18</i>	1.779	5	58	.131

ANOVA voor de Belfiushoofdclusters

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
<i>Aantal landbouwbedrijven 2018</i>	<i>Between Groups</i>	7.834 ^{E4}	5	1.567 ^{E4}	2.627	.033
	<i>Within Groups</i>	3.459 ^{E5}	58	5.963 ^{E3}		
	<i>Total</i>	4.242 ^{E5}	63			
<i>Landbouwareaal 2018</i>	<i>Between Groups</i>	2.802 ^{E7}	5	5.603 ^{E6}	1.068	.388
	<i>Within Groups</i>	3.044 ^{E8}	58	5.248 ^{E6}		
	<i>Total</i>	3.324 ^{E8}	63			
<i>Aantal Inwoners 2018</i>	<i>Between Groups</i>	1.895 ^{E10}	5	3.790 ^{E9}	49.786	.000
	<i>Within Groups</i>	4.415 ^{E9}	58	7.613 ^{E7}		
	<i>Total</i>	2.337 ^{E10}	63			
<i>Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	<i>Between Groups</i>	9.461 ^{E3}	5	1892.158	4.949	.001
	<i>Within Groups</i>	2.218 ^{E4}	58	382.368		
	<i>Total</i>	3.163 ^{E4}	63			
<i>Verschil landbouwareaal 08-18</i>	<i>Between Groups</i>	1.608 ^{E5}	5	3.216 ^{E4}	.555	.734
	<i>Within Groups</i>	3.361 ^{E6}	58	5.796 ^{E4}		
	<i>Total</i>	3.522 ^{E6}	63			
<i>Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	<i>Between Groups</i>	6.462 ^{E4}	5	1.292 ^{E4}	3.408	.009
	<i>Within Groups</i>	2.200 ^{E5}	58	3.792 ^{E3}		
	<i>Total</i>	2.846 ^{E5}	63			
<i>Verschil landbouwareaal 94-18</i>	<i>Between Groups</i>	2.562 ^{E5}	5	5.125 ^{E4}	.581	.714
	<i>Within Groups</i>	5.113 ^{E6}	58	8.817 ^{E4}		
	<i>Total</i>	5.370 ^{E6}	63			
<i>% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	<i>Between Groups</i>	.048	5	.010	1.086	.378
	<i>Within Groups</i>	.518	58	.009		
	<i>Total</i>	.566	63			
<i>%Verschil landbouwareaal 08-18</i>	<i>Between Groups</i>	.037	5	.007	1.180	.330
	<i>Within Groups</i>	.362	58	.006		
	<i>Total</i>	.399	63			
<i>%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	<i>Between Groups</i>	.039	5	.008	1.060	.392
	<i>Within Groups</i>	.427	58	.007		
	<i>Total</i>	.466	63			
<i>%Verschil landbouwareaal 94-18</i>	<i>Between Groups</i>	.072	5	.014	1.937	.102
	<i>Within Groups</i>	.429	58	.007		
	<i>Total</i>	.501	63			

Welch-test voor de Belfiusclusters

	Statistic	df1	df2	Sig.
<i>Aantal landbouwbedrijven 2018</i>	4.153	5	7.276	.043
<i>Landbouwareaal 2018</i>	2.044	5	7.949	.177
<i>Aantal Inwoners 2018</i>	9.910	5	6.493	.006
<i>Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	12.665	5	6.903	.002
<i>Verschil landbouwareaal 08-18</i>	4.269	5	11.204	.020
<i>Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	7.215	5	7.186	.010
<i>Verschil landbouwareaal 94-18</i>	.493	5	7.600	.773
<i>% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	.993	5	6.579	.488
<i>%Verschil landbouwareaal 08-18</i>	.822	5	7.161	.570
<i>%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	2.577	5	11.008	.089
<i>%Verschil landbouwareaal 94-18</i>	1.933	5	6.845	.209

Levene test voor de verhouding van landbouwers/inwoners en areaal/landbouwers voor de BHC

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
<i>Verhouding Landbouwers/Inwoners</i>	3.491	5	58	.008
<i>Verhouding Areaal/Landbouwers</i>	1.928	5	58	.103

ANOVA voor de verhouding landbouwers/inwoners en areaal/landbouwers voor de BHC

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
<i>Verhouding Landbouwers/Inwoners</i>	Between Groups	.003	5	.001	9.895	.000
	Within Groups	.003	58	.000		
	Total	.006	63			
<i>Verhouding Areaal/Landbouwers</i>	Between Groups	2584.523	5	516.905	7.087	.000
	Within Groups	4230.439	58	72.939		
	Total	6814.962	63			

Welch test voor de verhouding landbouwers/inwoners en areaal/landbouwers voor de BHC

	Statistic	df1	df2	Sig.
<i>Verhouding Landbouwers/Inwoners</i>	15.655	5	8.160	.001
<i>Verhouding Areaal/Landbouwers</i>	6.611	5	12.137	.003

Tukey HSD-subsets voor de verhouding landbouwers/inwoners (links) en areaal/landbouwers (onder) voor de BHC

BHC	N	Subset for alpha = 0.05		BHC	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2			1	2
5	4	.0014		4	2	20.1088	
6	8	.0031		3	19	23.0580	
4	2	.0042		2	27	24.3363	
1	4	.0062	.0062	5	4	26.6658	26.6658
3	19	.0078	.0078	1	4	35.4383	35.4383
2	27		.0187	6	8		41.6600
Sig.		.772	.118	Sig.		.068	.079

ANALYSE VAN DE ARRONDISSEMENTEN

Levene-test voor de arrondissementen

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
<i>Aantal landbouwbedrijven 2018</i>	1.952	7	56	.078
<i>Landbouwareaal 2018</i>	4.762	7	56	.000
<i>Aantal Inwoners 2018</i>	1.470	7	56	.197
<i>Vershil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	1.302	7	56	.267
<i>Vershil landbouwareaal 08-18</i>	3.703	7	56	.002
<i>Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	1.235	7	56	.300
<i>Vershil landbouwareaal 94-18</i>	2.451	7	56	.029
<i>% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	1.662	7	56	.137
<i>%Vershil landbouwareaal 08-18</i>	1.517	7	56	.181
<i>%Vershil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	0.823	7	56	.572
<i>%Vershil landbouwareaal 94-18</i>	1.437	7	56	.209
<i>Verhouding Landbouwers/Inwoners</i>	3.345	7	56	.005
<i>Verhouding Areaal/Landbouwers</i>	1.915	7	56	.084

ANOVA voor de arrondissementen

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
<i>Aantal</i>	<i>Between Groups</i>	1.298 ^{E5}	7	1.854 ^{E4}	3.526	.003
<i>landbouwbedrijven 2018</i>	<i>Within Groups</i>	2.944 ^{E5}	56	5.258 ^{E3}		
	<i>Total</i>	4.242 ^{E5}	63			
<i>Landbouwareaal</i>	<i>Between Groups</i>	1.074 ^{E8}	7	1.534 ^{E7}	3.816	.002
<i>2018</i>	<i>Within Groups</i>	2.251 ^{E8}	56	4.019 ^{E6}		
	<i>Total</i>	3.324 ^{E8}	63			
<i>Aantal Inwoners</i>	<i>Between Groups</i>	2.770 ^{E9}	7	3.958 ^{E8}	1.076	.391
<i>2018</i>	<i>Within Groups</i>	2.060 ^{E10}	56	3.678 ^{E8}		
	<i>Total</i>	2.337 ^{E10}	63			
<i>Verschil aantal</i>	<i>Between Groups</i>	9.136 ^{E3}	7	1305.152	3.248	.006
<i>landbouwbedrijven 08-18</i>	<i>Within Groups</i>	2.250 ^{E4}	56	401.822		
	<i>Total</i>	3.164 ^{E4}	63			
<i>Verschil</i>	<i>Between Groups</i>	7.087 ^{E5}	7	101244.972	2.015	.069
<i>landbouwareaal 08-18</i>	<i>Within Groups</i>	2.813 ^{E6}	56	50240.370		
	<i>Total</i>	3.522 ^{E6}	63			
<i>Verschil aantal</i>	<i>Between Groups</i>	7.124 ^{E4}	7	10177.528	2.671	.019
<i>landbouwbedrijven 94-18</i>	<i>Within Groups</i>	2.133 ^{E5}	56	3809.673		
	<i>Total</i>	2.846 ^{E5}	63			
<i>Verschil</i>	<i>Between Groups</i>	1.401 ^{E6}	7	200201.627	2.825	.014
<i>landbouwareaal 94-18</i>	<i>Within Groups</i>	3.969 ^{E6}	56	70866.531		
	<i>Total</i>	5.370 ^{E6}	63			
<i>% Verschil aantal</i>	<i>Between Groups</i>	.100	7	.014	1.718	.123
<i>landbouwbedrijven 08-18</i>	<i>Within Groups</i>	.466	56	.008		
	<i>Total</i>	.566	63			
<i>%Verschil</i>	<i>Between Groups</i>	.048	7	.007	1.098	.377
<i>landbouwareaal 08-18</i>	<i>Within Groups</i>	.350	56	.006		
	<i>Total</i>	.399	63			
<i>%Verschil aantal</i>	<i>Between Groups</i>	.060	7	.009	1.171	.334
<i>landbouwbedrijven 94-18</i>	<i>Within Groups</i>	.406	56	.007		
	<i>Total</i>	.466	63			
<i>%Verschil</i>	<i>Between Groups</i>	.081	7	.012	1.533	.175
<i>landbouwareaal 94-18</i>	<i>Within Groups</i>	.421	56	.008		
	<i>Total</i>	.501	63			
<i>Verhouding</i>	<i>Between Groups</i>	.002	7	.000	4.123	.001
<i>Landbouwers/Inwoners</i>	<i>Within Groups</i>	.004	56	.000		
	<i>Total</i>	.006	63			
<i>Verhouding</i>	<i>Between Groups</i>	2904.768	7	414.967	5.943	.000
<i>Areaal/Landbouwers</i>	<i>Within Groups</i>	3910.194	56	69.825		
	<i>Total</i>	6814.962	63			

Welch-test voor de arrondissementen

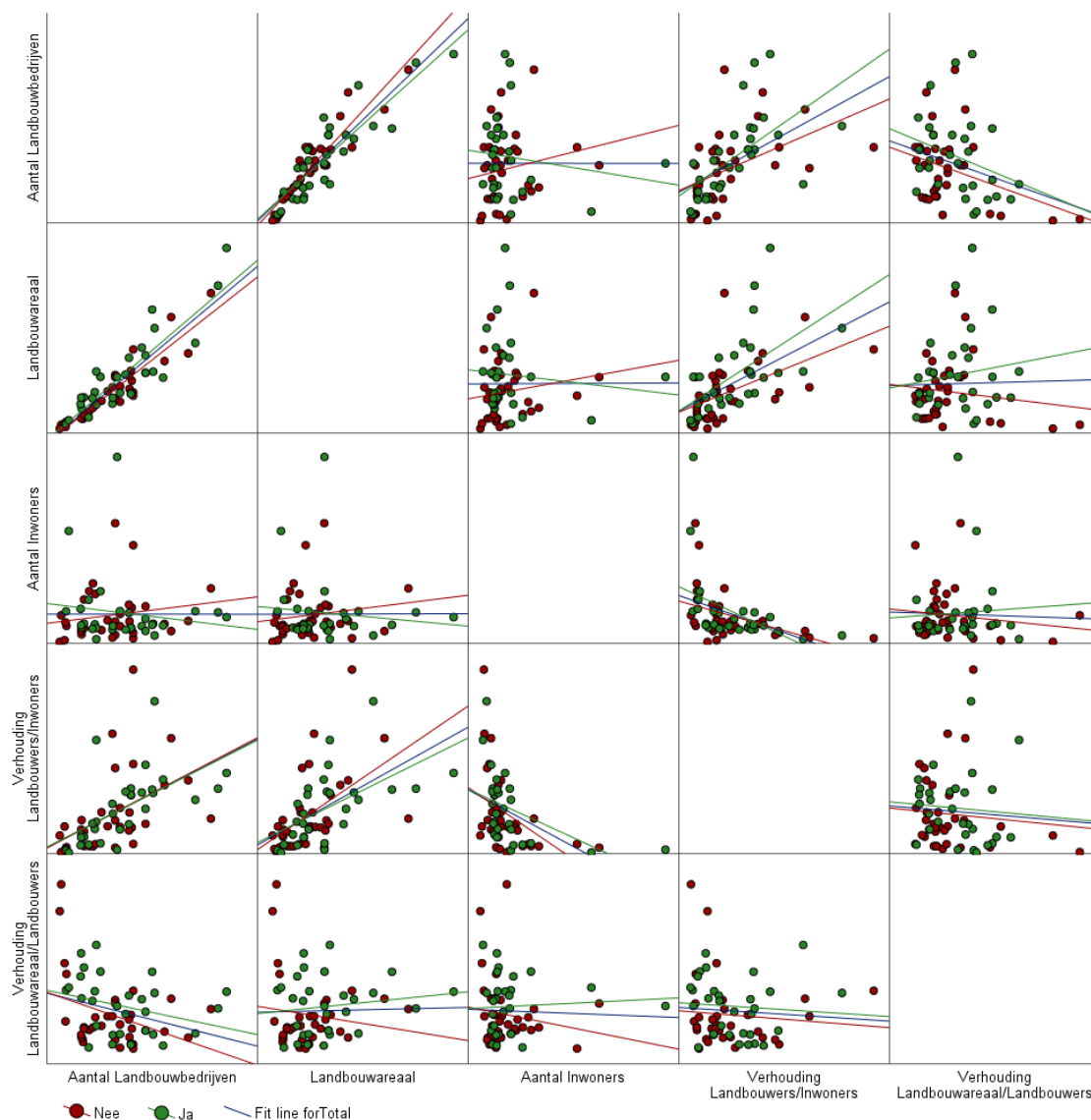
	Statistic ^a	df1	df2	Sig.
<i>Aantal landbouwbedrijven 2018</i>	3.202	7	19.935	.019
<i>Landbouwareaal 2018</i>	3.054	7	19.917	.024
<i>Aantal Inwoners 2018</i>	1.379	7	21.404	.264
<i>Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	3.483	7	21.563	.012
<i>Verschil landbouwareaal 08-18</i>	1.529	7	20.539	.213
<i>Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	3.410	7	21.417	.013
<i>Verschil landbouwareaal 94-18</i>	2.117	7	20.190	.089
<i>% Verschil aantal landbouwbedrijven 08-18</i>	6.052	7	21.374	.001
<i>%Verschil landbouwareaal 08-18</i>	1.176	7	21.869	.356
<i>%Verschil aantal landbouwbedrijven 94-18</i>	1.683	7	20.801	.168
<i>%Verschil landbouwareaal 94-18</i>	2.202	7	21.058	.076
<i>Verhouding Landbouwers/Inwoners</i>	5.246	7	19.250	.002
<i>Verhouding Areaal/Landbouwers</i>	16.664	7	20.237	.000

Tukey HSD-subsets de verhouding landbouwers/inwoners en areaal/landbouwers voor de arrondissementen

	N	Subset for alpha = 0.05			N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2			1	2
Kortrijk	12	.0042		Roeselare	8	17.0631	
Oostende	7	.0055		Tielt	9	18.4489	
Brugge	10	.0093		Kortrijk	12	24.9577	24.9577
Roeselare	8	.0097	.0097	Diksmuide	5	27.3777	27.3777
Veurne	5	.0131	.0131	Ieper	8	29.0808	29.0808
Tielt	9	.0147	.0147	Brugge	10	29.7393	29.7393
Ieper	8	.0178	.0178	Oostende	7		36.4279
Diksmuide	5		.0236	Veurne	5		38.6272
Sig.		.065	.054	Sig.		.090	.051

ANALYSE VAN DE VERSCHILLENDE VARIABELEN

Aan de hand van een correlatiematrix kan men vaststellen in welke mate de variabelen aan elkaar samenhangen. In deze matrix werd een opsplitsing gemaakt tussen gemeenten zonder (rode punten) en met (groene punten) landbouwraad. Per categorie en voor het totaal van de meetpunten werd een regressierechte (*Fit line*) uitgetekend. Uit deze matrix kan men een zeer sterk verband waarnemen tussen het aantal landbouwbedrijven en het landbouwareaal ($R^2 = 0.81$). Bij de meeste correlaties loopt het verband in gemeenten met of zonder een landbouwraad gelijk met het totaal. Voor bijvoorbeeld de correlatie tussen de verhouding van landbouwers/inwoners en het landbouwareaal ziet men dat het totaal ($R^2 = 0.29$) afwijkt van de aanwezigheid ($R^2 = 0.32$) en afwezigheid ($R^2 = 0.28$) van een landbouwraad. Men zou dus kunnen stellen dat naarmate de verhouding landbouwers/inwoners in een gemeente toeneemt men bij een gemeente met een landbouwraad een groter landbouwareaal kan verwachten. Al spreekt men in dit geval wel van een matig verband.

Correlatiematrix voor de verschillende variabelen

		Aantal Landbouw- bedrijven	Landbouw- areaal	Aantal Inwoners	Verschil Aantal Landbouwbedrijven 2008-2018	Verschil Areaal 2008-2018	% Verschil Aantal Landbouwbedrijven 2008-2018	% Verschil Areaal 2008-2018
<i>Aantal</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	.899**	-.001	-.734**	-.397**	-.193	.193
<i>Landbouwbedrijven</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>		.000	.994	.000	.001	.127	.126
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64
<i>Landbouwareaal</i>	<i>Pearson Correlation</i>	.899**	1	.004	-.491**	-.343**	-.291*	.143
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.000		.976	.000	.005	.020	.258
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64
<i>Aantal Inwoners</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-.001	.004	1	.011	-.143	-.141	.141
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.994	.976		.934	.261	.267	.265
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64
<i>Verschil Aantal Landbouwbedrijven 2008-2018</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-.734**	-.491**	.011	1	.498**	-.297*	-.324**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.000	.000	.934		.000	.017	.009
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64
<i>Verschil Areaal 2008-2018</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-.397**	-.343**	-.143	.498**	1	-.091	-.720**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.001	.005	.261	.000		.475	.000
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64
<i>% Verschil Aantal Landbouwbedrijven 2008-2018</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-.193	-.291*	-.141	-.297*	-.091	1	.098
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.127	.020	.267	.017	.475		.440
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64
<i>% Verschil Areaal 2008-2018</i>	<i>Pearson Correlation</i>	.193	.143	.141	-.324**	-.720**	.098	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.126	.258	.265	.009	.000	.440	
	<i>N</i>	64	64	64	64	64	64	64

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

R² voor de verschillende variabelen (regressie totaal / met landbouwraad / zonder landbouwraad)

	Aantal landbouwbedrijven			Landbouwareaal		Aantal inwoners			Verhouding Landbouwers/Inwoners			Verhouding Areaal/Landbouwers			
<i>Aantal landbouwbedrijven</i>				0.808	0.771	0.863	7.74E-7	0.020	0.032	0.284	0.356	0.229	0.089	0.088	0.126
<i>Landbouwareaal</i>	0.808	0.771	0.863				1.49E-5	0.011	0.023	0.291	0.323	0.279	6.43E-4	0.020	0.020
<i>Aantal inwoners</i>	7.74E-7	0.020	0.032	1.49E-5	0.011	0.023				0.191	0.217	0.192	0.001	0.004	0.021
<i>Verhouding Landbouwers/Inw.</i>	0.284	0.356	0.229	0.291	0.323	0.279	0.191	0.217	0.192				0.006	0.006	0.008
<i>Verhouding Areaal/Landbouwers</i>	0.089	0.088	0.126	6.43E-4	0.020	0.020	0.001	0.004	0.021	0.006	0.006	0.008			

Bijlage 3: Berekening landbouwscore

Gelijkaardig met de studie van Van Huylenbroeck (2004) werd er een landbouwscore berekend. Aan de basis van deze ietwat rudimentaire berekening staat de aan- of afwezigheid van een landbouwschepen, landbouwraad en landbouwwebpagina. Daarnaast wordt er een bonus gegeven indien gemeenten over een bepaald aantal landbouwers of landbouwareaal beschikken. Deze bonus wordt gekoppeld aan een gewicht die afhankelijk is van de aan- of aanwezigheid van landbouwraden en landbouwschepen. Hiervoor werden de kwartielen berekend van het aantal landbouwers en het aantal hectaren landbouwareaal in de West-Vlaamse gemeenten. Gemeenten die in de onderste kwartielen zitten kunnen zo een lagere bonus krijgen dan gemeenten in hogere kwartielen. De logica die hierbij gevolgd wordt is dat in gemeenten waar het aandeel landbouwers groter is er bijkomend meer middelen en tijd geïnvesteerd wordt in het landbouwbeleid. Dezelfde redenering kan men doortrekken naar het landbouwareaal. Zo zal een gemeente met een groot landbouwareaal meer tijd moeten investeren in bijvoorbeeld het verwerken van schadedossiers en dus een sterker en concreter landbouwbeleid ontwikkelen). Vervolgens wordt er een bonus gegeven voor de positie van de schepen. Een hogere positie staat gelijk met een hogere bonus.

Tenslotte wordt er een bonus gegeven voor het aandeel landbouwers in de gemeente. Daarvoor wordt het percentage naar boven afgerond tot een cijfer voor de komma. Een gemeente met 0.6 % landbouwers krijgt dus een score 1 toegekend die vervolgens vermenigvuldigd wordt met een factor die afhankelijk is van de aan- of afwezigheid van een landbouwraad en landbouwschepen. Het maximum te behalen punten ligt op 150 waardoor een percentage bekomen wordt als men de score deelt door dit maximum. In onderstaande tabel kan men een weergave vinden van de berekening van deze landbouwscore samen met het gemiddelde van alle West-Vlaamse gemeenten per categorie. Deze berekening is uiteraard gevoelig voor kritiek. Het is eerder een samenvatting van de eerder besproken aspecten die als men ze samen legt een totaalvisie op het lokaal landbouwbeleid genereren. Op de volgende pagina kan men dit berekende percentage per gemeente, BC, BHC en arrondissement terugvinden.

Berekeningswijze van de landbouwscore

Categorie	Criterium	Punten	Max Punten	Berekende scores			
				Min	Gem	Max	
A1	Landbouwschepen	Aanwezig	20				
A2	Landbouwraad	Aanwezig	20	50	0	36.7	50
A3	Landbouwwebpagina	Aanwezig	10				
B1	Aantal landbouwers	[5 – 56[4 x (0.5 + A1 + A2)				
		[56 – 160[8 x (0.5 + A1 + A2)				
		[160 – 357]	12 x (0.5 + A1 + A2)	60	4	32.0	60
		[292 – 1582[4 x (0.5 + A1 + A2)				
B2	Landbouwareaal	[1582 – 3885[8 x (0.5 + A1 + A2)				
		[3885 – 11749]	12 x (0.5 + A1 + A2)				
C	Positie van de schepen	Burgemeester	15				
		1 ^e – 2 ^e	10	15	0	8.7	15
		3 ^e – 6 ^e – /	5				
D	Percentage landbouwers	Min. 0%	(2 x D) x	25	1	6.6	25
		Max. 5%	(0.5 + A1 + A2)				
Totaal			150	5	83.7	145	

Landbouwscore per gemeente

<i>Gemeente</i>	A	B	C	D	Tot. (A-D)	Score	BC	BHC	Arr.
<i>Alveringem</i>	50.0	60.0	10.0	25.0	145.0	96.7%	8	2	38
<i>Anzegem</i>	30.0	24.0	15.0	3.0	72.0	48.0%	10	3	34
<i>Ardooie</i>	50.0	40.0	5.0	10.0	105.0	70.0%	7	2	37
<i>Avelgem</i>	50.0	20.0	15.0	5.0	90.0	60.0%	4	1	34
<i>Beernem</i>	50.0	60.0	5.0	10.0	125.0	83.3%	8	2	31
<i>Blankenberge</i>	50.0	20.0	10.0	5.0	85.0	56.7%	16	6	31
<i>Bredene</i>	-	4.0	-	1.0	5.0	3.3%	16	6	35
<i>Brugge</i>	50.0	40.0	5.0	5.0	100.0	66.7%	15	5	31
<i>Damme</i>	50.0	60.0	10.0	10.0	130.0	86.7%	6	2	31
<i>De Haan</i>	50.0	40.0	5.0	5.0	100.0	66.7%	16	6	35
<i>De Panne</i>	20.0	12.0	10.0	3.0	45.0	30.0%	16	6	38
<i>Deerlijk</i>	30.0	12.0	15.0	3.0	60.0	40.0%	10	3	34
<i>Dentergem</i>	30.0	24.0	5.0	6.0	65.0	43.3%	8	2	37
<i>Diksmuide</i>	50.0	60.0	5.0	15.0	130.0	86.7%	12	3	32
<i>Gistel</i>	50.0	40.0	10.0	5.0	105.0	70.0%	8	2	35
<i>Harelbeke</i>	20.0	18.0	5.0	3.0	46.0	30.7%	12	3	34
<i>Heuvelland</i>	30.0	36.0	5.0	12.0	83.0	55.3%	8	2	33
<i>Hooglede</i>	50.0	40.0	10.0	10.0	110.0	73.3%	7	2	36
<i>Houthulst</i>	30.0	30.0	5.0	6.0	71.0	47.3%	8	2	32
<i>Ichtegem</i>	30.0	24.0	10.0	6.0	70.0	46.7%	8	2	35
<i>Ieper</i>	30.0	36.0	10.0	3.0	79.0	52.7%	12	3	33
<i>Ingelmunster</i>	30.0	12.0	5.0	3.0	50.0	33.3%	10	3	36
<i>Izegem</i>	40.0	30.0	5.0	5.0	80.0	53.3%	12	3	36
<i>Jabbeke</i>	30.0	24.0	15.0	3.0	72.0	48.0%	6	2	31
<i>Knokke-Heist</i>	50.0	40.0	10.0	5.0	105.0	70.0%	16	6	31
<i>Koekelare</i>	40.0	40.0	10.0	10.0	100.0	66.7%	8	2	32
<i>Koksijde</i>	40.0	30.0	10.0	5.0	85.0	56.7%	16	6	38
<i>Kortemark</i>	50.0	60.0	15.0	10.0	135.0	90.0%	7	2	32
<i>Kortrijk</i>	30.0	24.0	5.0	3.0	62.0	41.3%	15	5	34
<i>Kuurne</i>	20.0	12.0	10.0	3.0	45.0	30.0%	12	3	34
<i>Langemark-Poelkapelle</i>	50.0	50.0	10.0	15.0	125.0	83.3%	7	2	33
<i>Ledegem</i>	50.0	40.0	15.0	5.0	110.0	73.3%	8	2	36
<i>Lendelede</i>	30.0	12.0	10.0	3.0	55.0	36.7%	10	3	34
<i>Lichtervelde</i>	50.0	40.0	5.0	10.0	105.0	70.0%	7	2	36
<i>Lo-Reninge</i>	30.0	36.0	10.0	15.0	91.0	60.7%	6	2	32
<i>Menen</i>	30.0	12.0	5.0	3.0	50.0	33.3%	14	4	34
<i>Mesen</i>	20.0	12.0	10.0	3.0	45.0	30.0%	4	1	33
<i>Meulebeke</i>	30.0	24.0	10.0	6.0	70.0	46.7%	7	2	37
<i>Middelkerke</i>	50.0	50.0	10.0	5.0	115.0	76.7%	16	6	35
<i>Moorslede</i>	50.0	40.0	10.0	10.0	110.0	73.3%	7	2	36
<i>Nieuwpoort</i>	50.0	30.0	10.0	5.0	95.0	63.3%	16	6	38
<i>Oostende</i>	40.0	20.0	10.0	5.0	75.0	50.0%	15	5	35
<i>Oostkamp</i>	30.0	30.0	15.0	3.0	78.0	52.0%	11	3	31
<i>Oostrozebeke</i>	20.0	12.0	10.0	3.0	45.0	30.0%	10	3	37

<i>Gemeente</i>	A	B	C	D	Tot. (A-D)	Score	BC	BHC	Arr.
<i>Oudenburg</i>	50.0	40.0	15.0	5.0	110.0	73.3%	5	1	35
<i>Pittem</i>	30.0	30.0	5.0	9.0	74.0	49.3%	7	2	37
<i>Poperinge</i>	50.0	60.0	5.0	10.0	125.0	83.3%	12	3	33
<i>Roeselare</i>	30.0	30.0	5.0	3.0	68.0	45.3%	15	5	36
<i>Ruiselede</i>	30.0	24.0	10.0	9.0	73.0	48.7%	8	2	37
<i>Spiere-Helkijn</i>	20.0	12.0	10.0	3.0	45.0	30.0%	7	2	34
<i>Staden</i>	50.0	50.0	5.0	10.0	115.0	76.7%	7	2	36
<i>Tielt</i>	50.0	60.0	5.0	10.0	125.0	83.3%	12	3	37
<i>Torhout</i>	50.0	40.0	5.0	5.0	100.0	66.7%	13	4	31
<i>Veurne</i>	30.0	36.0	-	6.0	72.0	48.0%	12	3	38
<i>Vleteren</i>	30.0	24.0	10.0	12.0	76.0	50.7%	8	2	33
<i>Waregem</i>	30.0	24.0	5.0	3.0	62.0	41.3%	12	3	34
<i>Wervik</i>	20.0	24.0	5.0	3.0	52.0	34.7%	4	1	33
<i>Wevelgem</i>	20.0	24.0	5.0	3.0	52.0	34.7%	11	3	34
<i>Wielsbeke</i>	30.0	18.0	5.0	3.0	56.0	37.3%	10	3	37
<i>Wingene</i>	30.0	36.0	10.0	6.0	82.0	54.7%	7	2	37
<i>Zedelgem</i>	30.0	24.0	5.0	3.0	62.0	41.3%	11	3	31
<i>Zonnebeke</i>	30.0	36.0	10.0	6.0	82.0	54.7%	7	2	33
<i>Zuienkerke</i>	50.0	50.0	10.0	20.0	130.0	86.7%	6	2	31
<i>Zwevegem</i>	30.0	24.0	10.0	3.0	67.0	44.7%	11	3	34

Landbouwscore per Belfiuscluster, Belfiushoofdcluster en Arrondissement

BC	A	B	C	D	Tot. (A-D)	Score	BHC
<i>BC4</i>	30.0	18.7	10.0	3.7	62.3	41.6%	1
<i>BC5</i>	50.0	40.0	15.0	5.0	110.0	73.3%	1
<i>BC6</i>	40.0	42.5	11.3	12.0	105.8	70.5%	2
<i>BC7</i>	40.8	38.2	8.8	8.8	96.5	64.3%	2
<i>BC8</i>	38.2	36.5	8.6	9.6	93.0	62.0%	2
<i>BC10</i>	28.3	15.0	10.0	3.0	56.3	37.6%	3
<i>BC11</i>	27.5	25.5	8.8	3.0	64.8	43.2%	3
<i>BC12</i>	35.6	37.3	5.6	6.4	84.9	56.6%	3
<i>BC13</i>	50.0	40.0	5.0	5.0	100.0	66.7%	4
<i>BC14</i>	30.0	12.0	5.0	3.0	50.0	33.3%	4
<i>BC15</i>	37.5	28.5	6.3	4.0	76.3	50.8%	5
<i>BC16</i>	38.8	28.3	8.1	4.3	79.4	52.9%	6

BHC	A	B	C	D	Tot. (A-D)	Score
<i>BHC1</i>	35.0	24.0	11.3	4.0	74.3	49.5%
<i>BHC2</i>	39.6	38.1	9.1	9.6	96.4	64.3%
<i>BHC3</i>	31.6	27.8	7.6	4.6	71.6	47.8%
<i>BHC4</i>	40.0	26.0	5.0	4.0	75.0	50.0%
<i>BHC5</i>	37.5	28.5	6.3	4.0	76.3	50.8%
<i>BHC6</i>	38.8	28.3	8.1	4.3	79.4	52.9%

<i>Arrondissement</i>	A	B	C	D	Tot. (A-D)	Score
<i>31. Brugge</i>	44.0	38.8	9.0	6.9	98.7	65.8%
<i>32. Diksmuide</i>	40.0	45.2	9.0	11.2	105.4	70.3%
<i>33. Ieper</i>	32.5	34.8	8.1	8.0	83.4	55.6%
<i>34. Kortrijk</i>	28.3	18.2	9.2	3.2	58.8	39.2%
<i>35. Oostende</i>	38.6	31.1	8.6	4.6	82.9	55.2%
<i>36. Roeselare</i>	43.8	35.3	7.5	7.0	93.5	62.3%
<i>37. Tielt</i>	33.3	29.8	7.2	6.9	77.2	51.5%
<i>38. Veurne</i>	38.0	33.6	8.0	8.8	88.4	58.9%

Bijlage 4: Topiclijst van de interviews

Topiclijst voor de landbouwschepen bij een gemeente met landbouwrap

a) Landbouwbeleid in het algemeen

- Wat is voor u en uw gemeente “landbouwbeleid”?
- Hoe belangrijk is het landbouwbeleid voor uw gemeente?
- Hoe komt het landbouwbeleid tot stand?
- Welke actoren hebben een rol in het landbouwbeleid?
- Wat zijn de huidige uitdagingen voor het lokaal landbouwbeleid?

b) De taak van de landbouwschepen

- Wat is de rol van de schepen in het landbouwbeleid?
- Hoe draagt de schepen bij in het tot stand komen van een landbouwbeleid?
- Wordt het landbouwbeleid ook op het college besproken en wordt daar tijd vrijgemaakt voor landbouw? Of blijft dat wat achter tegenover andere beleidsdomeinen?

c) Financieel

- Welke financiële middelen worden er voorzien voor landbouwbeleid? Is er in het budget (en de meerjarenplanning) een budget opgenomen voor landbouw (direct en/of indirect)?
- Waarvoor worden deze middelen gebruikt (bv. samenwerking met landbouwers)?
- Is er een ambtenaar bevoegd voor het landbouwbeleid? Hoeveel tijd/arbeidskracht vergt het uitwerken van het landbouwbeleid? (Indien ja: taakomschrijving?)

d) Landbouwrap

- Hoe verloopt de adviserende werking van de landbouwrap?
- Houdt het schepencollege rekening met de adviezen?
- Hoe beoordeelt men de efficiëntie en de effectiviteit van de landbouwrap?
- Welke relatie is er met de belangenorganisaties (bv. ABS, landelijke gilde)?

e) Bovenlokale samenwerking

- Is er sprake van intergemeentelijke samenwerking inzake het landbouwbeleid? Zo ja, hoe manifesteert deze zich?
- Wat is de rol van de provincie in het landbouwbeleid?
- Welke samenwerking is er met de provincie of provinciale instellingen inzake het landbouwbeleid?
- Welke samenwerking is er met Vlaamse/Federale/Europese instellingen?
- In welke mate is de invloed van Europa/het GLB waarneembaar op lokaal niveau?
- Welk beleidsniveau heeft het meeste invloed op het lokaal landbouwbeleid?

f) Toekomstvisie

- Hoe ziet u landbouw in 2030/2050?
- Welke huidige tendensen zullen zich voortzetten?

Topiclijst voor de landbouwschepen bij een gemeente zonder landbouwraad

(a) tem (f) uit vorige topiclijst met uitzondering van (d)

g) Afwezigheid landbouwraad

- Bepaalde gemeenten werken met een landbouwraad. Is dit een bewuste keuze of werkt men met een alternatief die de landbouwraad overbodig maakt?
- Hoe vangt u de voordelen van een landbouwraad op?

Topiclijst voor de landbouwraadvoorzitter

a) Algemeen over landbouwbeleid en de landbouwraad

- Wat is voor u en uw gemeente “landbouwbeleid”? Op welke manier kan een gemeente daar vorm aan geven en op hoe speelt de landbouwraad daarin een rol?
- Hoe belangrijk is het landbouwbeleid voor uw gemeente?
- Wat zijn de huidige uitdagingen voor het lokaal landbouwbeleid?
- Wat doet de landbouwraad?
- Wie zit er in de landbouwraad (belangenorganisaties, geslachtsverdeling)?

b) De taak van adviesraden

- Hoe komt een advies tot stand?
- Over welk spectrum spreiden de adviezen zich?
- Hoe schat men de impact van de landbouwraad in? Zijn ze efficiënt en effectief?
- Welke andere taken vervult de landbouwraad?

c) Het lokaal bestuur

- Hoe verloopt de samenwerking en terugkoppeling naar het lokaal bestuur?
- In welke mate worden de adviezen gebruikt dan wel genegeerd door het bestuur?

d) Vertegenwoordiging en belangenorganisaties

- Hoe worden belangenorganisaties (bv. ABS) vertegenwoordigd in de raad?
- Hoe worden deze organisaties gekozen?

e) Financieel

- Krijgt de landbouwraad financiële middelen voor hun werking?

f) Bovenlokale werking

- Werkt de landbouwraad intergemeentelijk?
- Wat denkt men van een intergemeentelijke samenwerking voor het landbouwbeleid?
- Wat is de rol van de provincie voor de landbouwraad of het landbouwbeleid?
- Welke samenwerking is er met de provincie of provinciale instellingen inzake het landbouwbeleid?
- Welk beleidsniveau heeft het meeste invloed op het lokaal landbouwbeleid?

g) Toekomstvisie

- Hoe ziet u landbouw in 2030/2050?
- Welke huidige tendensen zullen zich voortzetten?

Topiclijst voor de belangenorganisatie

- a) Landbouwbeleid in het algemeen
 - Wat is voor u en uw gemeente “landbouwbeleid”?
 - Hoe belangrijk is het landbouwbeleid voor uw gemeente?
 - Wat zijn de huidige uitdagingen voor het lokaal landbouwbeleid?
- b) De taak van de belangenorganisatie
 - Hoe draagt uw organisatie bij in het tot stand komen van het landbouwbeleid?
 - Hoe verhoudt de belangenorganisatie zich met het gemeentebestuur en de landbouwwraad?
- c) Landbouwwraad
 - Hoe verloopt uw samenwerking met de landbouwwraad?
 - Handelt de vertegenwoordiger autonoom van de belangenorganisatie?
 - Houdt men rekening met de adviezen verstrekt in de landbouwwraad?
 - Hoe beoordeelt men de efficiëntie en de effectiviteit van de landbouwwraad?
 - Welke relatie is er met de andere belangenorganisaties (bv. ABS, landelijke gilde)?
- d) Bovenlokale samenwerking
 - Werken de verenigingen en de belangenorganisaties intergemeentelijk samen?
 - Wat is de rol van de provincie in het landbouwbeleid?
 - Welke samenwerking is er met de provincie of provinciale instellingen inzake het landbouwbeleid?
 - Welk beleidsniveau heeft het meeste invloed op het lokaal landbouwbeleid?
- e) Toekomstvisie
 - Hoe ziet u landbouw in 2030/2050?
 - Welke huidige tendensen zullen zich voortzetten?

Topiclijst voor de belangenorganisatie

- a) Landbouwbeleid in het algemeen
 - a. Op welke manier geeft de provincie West-Vlaanderen het lokaal landbouwbeleid mee vorm?
 - b. In welke mate heeft de provincie West-Vlaanderen een ondersteunende rol hierbij?
 - c. Hoe belangrijk is het (lokaal) landbouwbeleid voor de provincie?
 - d. Wat zijn de huidige uitdagingen voor het lokaal (en provinciaal) landbouwbeleid?
 - e. Zijn er verschillen tussen de provinciën onderling?
- b) Verhouding met lokaal bestuur
 - a. Welke relatie is er met de gemeenten? Zijn er verschillen tussen (type) gemeenten?
 - b. Werkt men samen met de schepenen, landbouwraden, belangenorganisaties...
- c) Financieel
 - a. Welke financiële middelen voorziet de provincie voor het landbouwbeleid en waarvoor gebruikt men deze

Bijlage 5: Contactlijst van de zeven cases en de provincie

In onderstaande tabel kan men een overzicht vinden van de gecontacteerde personen voor de analyses van de cases. Deze lijst werd in mei 2019 samengesteld waardoor contactgegevens tegen datum van publicatie gewijzigd kunnen zijn. Per gemeente kan men de gegevens van de schepen terugvinden die bevoegd is voor landbouw. Daarnaast kan men de gegevens van de landbouwrap en van de gecontacteerde BO terugvinden.

Alveringem		
Schepen	Jacques Blanckaert	jacques.blanckaert@skynet.be
LBR	Kristien Delancker	kristien.delancker@alveringem.be
BO		
	Landelijke Gilde Alveringem	
	Kris Demol	demol.kris@telenet.be
	ABS Alveringem	
	Marnik Vandenbrouck	avotjeavotje@hotmail.com
Avelgem		
Burgemeester	Lut Deseyn	lut.deseyn@avelgem.be
LBR	Marc Bossuyt	milieu@avelgem.be hannahdesauw@hotmail.com
BO		
	Landelijke Gilde Avelgem	
	Marin Christiaens	marin.christiaens@gmail.com
Damme		
Schepen	Eveline Van Quekelberghe	eveline.vanquekelberghe@damme.be
LBR	/	/
BO		
	Landelijke Gilde Vivenkapelle	
	Bart Abelshausen	/
Lichtervelde		
Schepen	Jos Goethals	jos.goethals@lichtervelde.be
LBR	Marina Himpens	Vanhouckewilfried@skynet.be
BO		
	Landelijke Gilde Lichtervelde	
	Kris Carbonez	kris_carbonez@telenet.be
Moorslede		
Schepen	Geert Vanthuyne	geert.vanthuyne@moorslede.be
BO		
	Landelijke Gilde Moorslede	
	Chris Vynckier	vynckier.chris@telenet.be
Waregem		
Schepen	Maria Polfliet	maria.polfliet@waregem.be
BO		
	Landelijke Gilde Waregem	
	Dieter Waelkens	lgwaregem@gmail.com
	Jan Degraeve	degraevejan@skynet.be
Wevelgem		
Schepen	Bernard Galle	bernard.galle@wevelgem.be
BO		
	Landelijke Gilde Gullegem	
	/	carl.liesbeth@outlook.com
West-Vlaanderen		
Gedeputeerde	Bart Naeyaert	bart.naeyaert@west-vlaanderen.be

Bijlage 6: Overzicht Interviews

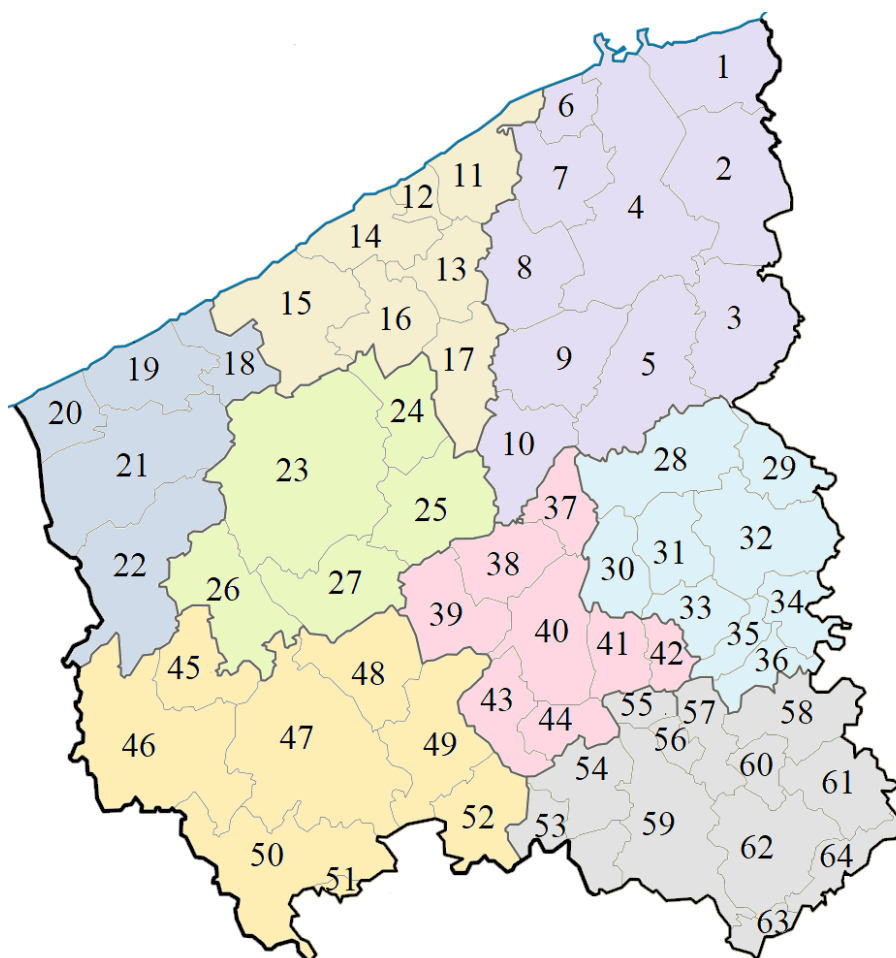
Onderstaande tabel heeft een overzicht van de interviews met bijbehorende data: de naam van de geïnterviewde, de functie, de datum en het uur van het interview, de bijbehorende basiscode en het aantal vragen. **De interviews zelf zijn, bij het voorleggen van voldoende motivatie, opvraagbaar bij de auteur.**

Geïnterviewde	Functie	Duur	Datum	Code	#V
Alveringem					
Jacques Blanckaert	Schepen	59m	■/03/19	AL	74
Avelgem					
Lut Deseyn	Burgemeester	±1u15m	■/03/19	AVL	28
Marc Bossuyt	Landbouwwraad	±1u15m	■/03/19	AVM	34
Damme					
Eveline Van Quekelberghe	Schepen	1u04m	■/04/19	DA	56
Moorslede					
Chris Vynckier	Landelijke Gilde	50m	■/03/19	MOC	36
Geert Vanthuynne	Schepen	54m	■/03/19	MOG	60
Waregem					
Maria Polfliet	Schepen	49m	■/03/19	WA	46
West-Vlaanderen					
Bart Naeyaert	Gedeputeerde	47m	■/04/19	WV	53

Bijlage 7: Kaart West-Vlaanderen met arrondissementen en gemeenten

Brugge
 Veurne
 Tielt
 Ieper

Oostende
 Diksmuide
 Roeselare
 Kortrijk

1	Knokke-Heist	17	Ichtegem	33	Meulebeke	49	Zonnebeke
2	Damme	18	Nieuwpoort	34	Dentergem	50	Heuvelland
3	Beernem	19	Koksijde	35	Oostrozebeke	51	Mesen
4	Brugge	20	De Panne	36	Wielsbeke	52	Wervik
5	Oostkamp	21	Veurne	37	Lichtervelde	53	Menen
6	Blankenberge	22	Alveringem	38	Hooglede	54	Wevelgem
7	Zuienkerke	23	Diksmuide	39	Staden	55	Lendelede
8	Jabbeke	24	Koekelare	40	Roeselare	56	Kuurne
9	Zedelgem	25	Kortemark	41	Izegem	57	Harelbeke
10	Torhout	26	Lo-Reninge	42	Ingelmunster	58	Waregem
11	De Haan	27	Houthulst	43	Moorslede	59	Kortrijk
12	Bredene	28	Wingene	44	Ledegem	60	Deerlijk
13	Oudenburg	29	Ruiselede	45	Vleteren	61	Anzegem
14	Oostende	30	Ardooi	46	Poperinge	62	Zwevegem
15	Middelkerke	31	Pittem	47	Ieper	63	Spiere-Helkijn
16	Gistel	32	Tielt	48	Langemark-Poelkapelle	64	Avelgem